

Slovenská botanická spoločnosť

**Zásady, pravidlá a odporúčania pre
tvorbu a revíziu slovenského menoslovia
siníc, rias, húb a rastlín**

Principles, rules and recommendations for creation
and revision of Slovak nomenclature for cyanobacteria,
algae, fungi, and plants

Ján Kliment, Viera Feráková, Kornélia Goliašová,
František Hindák, Alica Hindáková, Iva Hodálová,
Judita Kochjarová, Anna Kubinská, Anna Lackovičová,
Pavel Lizoň, Karol Marhold & Pavol Mártonfi

Bulletin Slovenskej botanickej spoločnosti
ročník 39, supplement 1
Bratislava 2017

Adresy autorov

Ján Kliment¹, Viera Feráková², Kornélia Goliašová³, František Hindák³, Alica Hindáková³, Iva Hodálová³, Judita Kochjarová^{3,4}, Anna Kubinská⁵, Anna Lackovičová³, Pavel Lizoň³, Karol Marhold³ & Pavol Mártonfi⁶

¹ Botanická záhrada Univerzity Komenského, pracovisko Blatnica, 038 15 Blatnica, č. 315; kliment@rec.uniba.sk.

² Karloveská 23, 841 04 Bratislava; viera.ferakova@savba.sk.

³ Botanický ústav, Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava; kornelia.goliašova@savba.sk,

frantisek.hindak@savba.sk, alica.hindakova@savba.sk, iva.hodalova@savba.sk, anna.lackovicova@savba.sk, pavel.lizon@savba.sk, karol.marhold@savba.sk.

⁴ Katedra fytológie, Lesnícka fakulta, Technická univerzita vo Zvolene, T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, judita.kochjarova@tuzvo.sk.

⁵ Staré grunty 53, 842 47 Bratislava; annakubinska5@gmail.com.

⁶ Katedra botaniky, Ústav biologických a ekologických vied, Prírodovedecká fakulta, Univerzita P. J. Šafárika, Mánesova 23, 041 54 Košice; pavol.martonfi@upjs.sk.

Citácia/Citation:

Kliment, J., Feráková, V., Goliašová, K., Hindák, F., Hindáková, A., Hodálová, I., Kochjarová, J., Kubinská, A., Lackovičová, A., Lizoň, P., Marhold, K. & Mártonfi, P. 2017. Zásady, pravidlá a odporúčania pre tvorbu a revíziu slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 39, Suppl. 1: 1–79.

Venované tvorcom slovenského botanického menoslovía

Dr. Gustáv Maurícius Reuss
(4. 1. 1818 – 12. 1. 1861)
autor Květny Slovenska

univ. prof. RNDr. Ján Martin Novacký
(11. 11. 1899 – 19. 8. 1956)
autor Slovenskej botanickej nomenklatury

RNDr. Martin Červenka
(6. 7. 1905 – 8. 1. 1988)
autor Slovenského botanického názvoslovía

doc. PhDr. Ferdinand Buffa, CSc.
(22. 1. 1926 – 21. 5. 2012) jazykovedec, spoluautor Slovenskej botanickej nomenklatury

Za poskytnutie fotografií ďakujeme archívu osobností botaniky pri Botanickom ústave CBRB SAV (J. M. Novacký), RNDr. D. Javorčíkovej, CSc. (M. Červenka) a archívu Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV (F. Buffa); portrét G. Reussa je reprodukcia z diela E. Dubnickej (1960).

Především připomenuti musím, že tauto vědau se od mnoha lét zanášje, viděl a zkausal jsem, jak národ náš velkým pozorovatelem a milovníkem přírody jest, jak velikau známost zrostlin si i bez těchto a těm podobných prostředků nadobudl, a jak mnohá, rozmanitá a krásná jména zrostlinářska počítuje.

G. Reuss (1853: V)

Nemá význam vytvárať názvy, ktoré nebude nikto používať alebo nad ktorými budú ľudia krútiť hlavou. Na druhej strane nemá význam vytvárať slovenské názvoslovie, ktoré by „suplovalo“ medzinárodnú vedeckú nomenklatúru.

V. Franc (1998: 24)

OBSAH

Predhovor	7
Úvod.....	11
Stručný prierez vývinom slovenského botanického menoslovia.....	16
Tvorba a revízia slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín	25
ZÁSADY.....	25
PRAVIDLÁ A ODPORÚČANIA	27
I. VŠEOBECNÉ PRAVIDLÁ (1 – 5)	27
A. Tvorba nového alebo zmena nevyhovujúceho mena (1 – 4)	27
B. Opodstatnenosť zmeny mena (5)	30
II. MENÁ RODOV (6 – 10)	36
III. MENÁ DRUHOV (11 – 15)	49
IV. MENÁ PODDRUHOV (16 – 19)	55
V. MENÁ VARIET (20)	58
VI. MENÁ KRÍŽENCOV (21 – 22)	59
VII. MENÁ TAXONOMICKÝCH JEDNOTIEK KULTÚRNYCH RASTLÍN (23)	60
VIII. MENÁ TAXÓNOV V HIERARCHICKÝCH ÚROVNIACH VYŠŠÍCH NEŽ ROD (24).....	62
ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA	65
Súhrn	66
Summary	67
Literatúra	68

Predhovor

Národné odborné menoslovie siníc, rias, húb a rastlín¹ plní nezastupiteľnú úlohu pri šírení vedeckých informácií medzi širokú verejnosť. Určené je predovšetkým pre používateľov z radov lesníkov, poľnohospodárov, vodohospodárov, pracovníkov ochrany prírody, sadovníkov, záhradníkov, záhradkárov, skalničkárov, zberateľov i pestovateľov liečivých bylín, hubárov, žiakov/študentov základných až vysokých škôl a ich vyučujúcich, popularizátorov prírodných krás v televízii, v rozhlase i v tlači, autorov a prekladateľov populárno-vedeckých publikácií a ďalších amatérskych záujemcov o rastliny v širokom zmysle slova. Na rozdiel od vedeckej nomenklatúry však slovenské mená siníc (cyanobaktérii), rias, húb, lišajníkov (lichenizovaných húb), machorastov a cievnatých rastlín (papraďorastov a semenných rastlín) nie sú kodifikované. Tvorba odborného slovenského menoslovia, vyvíjajúceho sa súbežne s vedecskou nomenklatúrou od polovice 19. storočia, nebola vždy (dôsledne) koordinovaná, výsledkom čoho bol vznik značného počtu homoným, synonym, ťažkopádnych, neľubozvučných či inak nevhodných národných odborných mien.

Aby sa nové, resp. revidované národné mená stali súčasťou kultúrneho majetku národa, mali by byť jednoznačné, jednoduché/stručné, výstižné, ľubozvučné, vecne aj jazykovo správne. V záujme jednotnosti a ustálenosti menoslovia by ich tvorbu mali usmerňovať platné zásady a pravidlá. Prvým krokom k ich vypracovaniu bol *Návrh zásad, pravidiel a odporúčaní pre revíziu a tvorbu slovenského botanického názvoslovia* (Kliment et al. 2008a), ktorý sa však vzťahoval len na cievnaté rastliny. Následné pripomienkovanie publikovaného návrhu vysokoškolskými pedagógmi rôzneho zamerania, pracovníkmi štátnej ochrany prírody, botanických záhrad, múzeí, základného i aplikovaného výskumu umožnilo pripraviť súčasnú podobu tohto dokumentu. Po prerokovaní a schválení nomenklatorickou komisiou Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV ju predkladáme zainteresovanej verejnosti ako definitívnu a záväznú verziu zásad, pravidiel a odporúčaní, podľa ktorých je potrebné pristupovať jednak k tvorbe nových slovenských mien siníc, rias, húb a rastlín, ako aj k revízii nevyhovujúcich, už existujúcich mien. Rešpektovanie zásad a pravidiel je pre autorov slovenských mien siníc, rias, húb a rastlín *záväzná*; akceptovať odporúčania je vhodné, ale nie povinné.

¹ Termínom *slovenské menoslovie siníc, rias, húb a rastlín*, v súlade s aktuálnym *Medzinárodným kódom nomenklatúry rias, húb a rastlín* (McNeill et al. 2012), nahradzame doterajšie spojenia *slovenské botanické názvoslovie* (Červenka et al. 1986), resp. *slovenská botanická nomenklatúra* (Novacký et al. 1954). Podobne ako v medzinárodnom kóde, z praktických dôvodov používame aj osobitný termín riasy, hoci zo systematického hľadiska sú súčasťou ríše rastlín.

Vedecké i slovenské názvy taxónov sa uvádzajú podľa práce Marhold & Hindák (1998) a ďalších v práci citovaných prameňov. Mnohé z nich vrátane mien nadrodových jednotiek sú dobové mená, preto nie vždy odrážajú súčasný stav vedeckého poznania pri klasifikácii rastlín. S dobovými prameňmi úzko súvisia aj v texte uvádzané príklady: časť nevhodných slovenských mien zanikla neakceptovaním ich vedeckých ekvivalentov v súčasnej taxonomickej literatúre, ďalšie boli nahradené vhodnejšími menami, zostávajúce si vyžadujú riešenie pri revízii slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín.

V texte sú použité nasledovné skratky: agg. – aggregatio, species aggregata (súborný druh zložený z viacerých blízko príbuzných „menších“ druhov), auct. – auctorum (podľa rôznych autorov), convar. – convarietas (konvarieta, skupina príbuzných provariet; pozri aj pravidlo 23), čl. – článok (Kódu), in – v (v uvedenej práci), l. c. – loco citato (na predtým citovanom mieste), non – nie, op. cit. – opus citatum (v citovanom diele), p. – pagina (strana), p. p. – pro parte (sčasti), provar. – provarietas (provarieta, taxonoid kultúrnych rastlín zodpovedajúci variete divorastúcich rastlín; pozri aj pravidlo 23), sect. – sectio (sekcia), subg. – subgenus (podrod), subsp. – subspecies (poddruh), syn. – synonymum (platne uverejnené meno, ktoré sa popri správnom, v súčasnosti akceptovanom mene vzťahuje na ten istý taxón), var. – varietas (varieta).

Nižšie uvedené zásady, pravidlá a odporúčania a komentáre k nim by nebolo možné zostaviť bez konzultácií so širokým okruhom spolupracovníkov. K predkladanému zneniu svojimi názormi, podnetmi, údajmi a pripomienkami postupne prispeli: Slavomír Adamčík, Daniel Dítě, Anna Guttová, Richard Hrivnák, Viktor Kučera, Pavol Mered'a ml., Milan Valachovič (Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, Botanický ústav, Bratislava), Peter Baláž, Zuzana Balážová, rod. Nižňanská (Pliešovce), Tibor Benčať, Ján Gáper (Fakulta ekológie a environmentalistiky TU, Zvolen), Blažena Benčaťová (Lesnícka fakulta TU, Zvolen), Dana Bernátová, Peter Kučera, Ján Topercer (Botanická záhrada UK, pracovisko Blatnica), Drahoš Blanár (Správa Národného parku Muránska planina, Revúca), Anna Dobošová (Správa Národného parku Malá Fatra, Varín), Pavol Eliáš ml. (Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov SPU, Nitra), Ema Gojdičová (Štátna ochrana prírody SR – Regionálne centrum ochrany prírody, Prešov), Pavol Hauptvogel, Ľubica Sedlárová (Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav rastlinnej výroby, Piešťany), Andrej Hnát (Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav agroekológie, Michalovce), Ivona Kautmanová, Jana Uhlířová (Slovenské národné múzeum – Prírodovedné múzeum, Bratislava), Jaroslav Košťál (Správa Chránenej krajinej ob-

lasti Ponitrie, Nitra), Tibor Králik (Botanická záhrada UK, Bratislava), Eva Križová (Zvolen; predtým Lesnícka fakulta TU, Zvolen), Katarína Mišíková (Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava), Sergej Mochnacký (Botanická záhrada UPJŠ, Košice), Marta Mútňanová, Libor Ulrych (Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica), Marta Nižňanská (Múzeum Spiša, Spišská Nová Ves), Stanislav Očka (Slovenské národné múzeum – Múzeum Andreja Kmeťa, Martin), Ivan Pišút (Bratislava; predtým Botanický ústav SAV, Bratislava), Miroslav Repčák (Prírodovedecká fakulta UPJŠ, Košice), Michal Slezák (Pedagogická fakulta KU, Ružomberok), Janka Smatanová (Správa Chránenej krajiny oblasti Strážovské vrchy, Považská Bystrica), Helena Šípošová (Háj; predtým Botanický ústav SAV, Bratislava), Rudolf Šoltés (Poprad; predtým Výskumný ústav vysokohorskej biológie Žilinskej univerzity, Tatranská Javorina), Róbert Šuvada (Správa Národného parku Slovenský kras, Brzotín), Peter Turis (Správa Národného parku Nízke Tatry, Banská Bystrica), Ingrid Turisová (Fakulta prírodných vied UMB, Banská Bystrica), Eva Uhliarová (Banská Bystrica; predtým Fakulta prírodných vied UMB, Banská Bystrica), Ivan Vološčuk (Tatranská Lomnica; predtým Centrum vedy a výskumu UMB, Banská Bystrica) a Marta Vozárová (Bratislava; predtým Slovenské národné múzeum – Prírodovedné múzeum, Bratislava). Všetkým patrí naše úprimné poďakovanie. Pracovníkom Archívu literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine ďakujeme za ústretovosť pri štúdiu nomenklatorických rukopisov. Práca vznikla s podporou projektu VEGA 2/0008/13.

Blatnica – Bratislava – Zvolen – Košice
21. novembra 2016
Autori

Úvod

Na rozdiel od vedeckej latinskej nomenklatúry sa národnému menosloviu¹ rastlín zo strany profesionálnych botanikov pomerne dlho nevenovala primeraná pozornosť (Dostál 1963: 147, Pišút 1987: 100). Azda aj preto, že primárne sa netvorí pre vedeckých pracovníkov, ktorí pri vzájomnej komunikácii používajú prevažne vedeckú nomenklatúru. Vedci rešpektujú neustále zmeny, ktoré prináša taxonómia a nomenklatúra, ak sú presvedčení o ich správnosti, a teda aj nevyhnutnosti (Skalický 1979a: 57–58, 1979b: 176). Národné mená rastlín sú naproti tomu určené predovšetkým širokej laickej verejnosti, resp. odborníkom bez botanického vzdelania prichádzajúcim do bližšieho kontaktu s divorastúcimi alebo pestovanými rastlinami. Aby mená plnili svoj cieľ, mali by byť jednoznačné, výstižné, vecne aj jazykovo správne, estetické, utvorené v duchu jazyka (pozri Bayer et al. 1948: 9, Holub 1979c: 128), jednotné a relatívne ustálené. Splnenie týchto požiadaviek je dôležitým predpokladom toho, aby sa odborné názvy utvárané v národnom jazyku stali jeho živou súčasťou a nezaradili sa do galérie „mŕtvo narodených“ mien pretrvávajúcich len v tomto nomenklatorickom prameni. Aby sa predišlo vzniku takýchto mien, ich autori by sa mali riadiť súborom záväzných zásad, pravidiel a odporúčaní usmerňujúcich tvorbu národného odborného menoslovia.

Prvé súborné slovenské botanické menoslovie publikoval Reuss (1853) v diele *Kvĕtna Slovenska*, neuviedol však konkrétne zásady ani pravidlá, ktorých sa pridržiaval pri jeho zostavovaní. Z odkazu na Presla a náčrtu meto-

¹ V súvislosti s cudzojazyčným výrazom *nomenklatúra* sa v slovenskej botanickej a zoologickej literatúre používajú slovenské ekvivalenty *menoslovie* (napr. Hensel et al. 1965, 1987, Pišút 1965a, Matoušek & Hensel 1982, Matoušek 1990, Matoušek et al. 1997, Kovalik et al. 2010 a i.) aj *názvoslovie* (napr. Ferianc 1942, Brižický 1944, Zmoray 1947, Novacký A. 1956, Červenka et al. 1986, Pišút et al. 1991, 2010, Letz & Feráková 1996, Urban 1996, Franc 1998, Topercer et al. 2007). Pojem *menoslovie* zaviedol do prírodných vied Paclt (1951) v snahe odlíšiť aj v národnom jazyku zaužívané medzinárodné výrazy *terminológia* (podľa neho *názvoslovie*; termini = názvy) a *nomenklatúra* (podľa neho *menoslovie*; nomina = mená). Spojenie *terminológia* = *názvoslovie* sa však v biologických vedách neujalo vzhľadom na dôsledné rozlišovanie terminológie (napr. morfolologickej: list, kmeň, listeň; zobák, krídlo) a *názvosloví* (fialka, mäta; vrabec, medveď; pozri Masár 1991: 18, 2000: 12). Vo viacerých ďalších vedných odboroch sa však pojmy *terminológia* a *názvoslovie* používajú ako synonymá (pozri Masár 2000: 11–12). Stotožňujú ich aj súčasné kodifikačné príručky, napr. *Krátky slovník slovenského jazyka* (Kačala et al. 2003), ktorý, naopak, výraz *menoslovie* neuvádza vôbec. Hoci sa v súčasnosti pojmy *nomenklatúra*, *menoslovie*, *názvoslovie*, resp. *menoslovie* a *názvoslovie* pokladajú za synonymné (napr. Országh et al. 2007: 15, Považaj 2013: 372), v práci používame užšie chápaný, jednoznačnejší výraz *menoslovie*; pri citovaní konkrétnej publikácie (napr. Červenka et al. 1986) však v texte ponechávame aj výraz *názvoslovie*.

dického postupu pri výbere mien (p. VI–VII) možno usudzovať, že vychádzal z pravidiel usmerňujúcich tvorbu českých rodových a druhových mien rastlín sformulovaných v práci *O přirozenosti rostlin...* (Berchtold & Presl 1820: 212–213). Prvé zásady pre tvorbu slovenských mien rastlín zostavil až Brižický (1944: 5–6) v súvislosti s riešením otázky slovenskej dendrologickej nomenklatúry. Ním formulované zásady majú všeobecnú platnosť a možno ich aplikovať aj v súčasnosti. Zväčša to platí aj pre pravidlá uvedené v práci Berchtolda & Presla (l. c.); niektoré z nich, napr. akceptovanie výlučne slovenských mien rodov, požiadavka absolútnej jedinečnosti rodových mien s vylúčením nielen rovnako znejúcich mien iných prírodnín, ale aj podobných mien rastlín (napr. fiala, fialka), však neskôr neboli akceptované. Pravdepodobne aj v dôsledku existencie značného počtu homoným, synonym, ťažkopádnych, neľubozvučných či inak nevhodných národných odborných mien živočíchov začali v bývalom Československu venovať väčšiu pozornosť koordinovanému postupu pri tvorbe menoslovia najskôr zoológovia. Zmoray (1947) navrhol a zdôvodnil metodický postup pri tvorbe slovenského prírodovedného názvoslovia, dokumentovaný na príkladoch zo zoológie. Bayer et al. (1948) vypracovali zásady českého zoologického názvoslovia (zásada jednoznačnosti, stručnosti a jednoduchosti, výstižnosti, vecnej aj jazykovej správnosti a ľubozvučnosti), ktoré sa rešpektovali aj pri návrhoch noriem pre revíziu a tvorbu českého a slovenského menoslovia rastlín (Holub 1979a, Kliment et al. 2008a). Obdobné zásady, pravidlá a odporúčania pre tvorbu slovenských mien živočíchov sformulovali Matoušek & Hensel (1982), Hensel et al. (1987), Topercer et al. (2007) a Kovalík et al. (2010).

Na metodické otázky českého botanického menoslovia sa sústredil Dostál (1963), ktorý predložil na diskusiu návrh zásad a pravidiel doplnený o ich podrobné zdôvodnenie a početné príklady. V roku 1974 bola tejto problematike venovaná dvojdná pracovná konferencia Československej botanickej spoločnosti (ČSBS). Nosnou témou konferencie bola stabilizácia národnej nomenklatúry rešpektujúca jej opodstatnenú konzervatívnosť a význam pre prax (didaktické a popularizačné hľadisko, aplikovanie národných mien rastlín v iných odboroch). Účastníci konferencie v referátoch a v diskusných príspevkoch preferovali ponechanie spoločného mena pre blízko príbuzné rody, používanie viacerých tradičných mien v rámci toho istého vedeckého rodu či akceptovanie jednoslovných mien druhov; odporúčali aj nemeniť zaužívané národné mená pri nomenklatorických zmenách (podrobnejšie Holub 1979a). Najnovšie Liška (2010) v úvodnej časti zoznamu českých mien lišajníkov

uviedol aj kritériá (a ich významnosť) použité pri výbere odporúčaného národného mena a možné dôvody na zamietnutie, prípadne opravu národného mena.

Závery a odporúčania prijaté účastníkmi konferencie ČSBS spolu s vyššie uvedenými literárnymi prameňmi boli cenným východiskom pri zostavovaní návrhu zásad, pravidiel a odporúčaní pre revíziu a tvorbu slovenských mien rastlín, ktorý uverejnili Kliment et al. (2008a). Pri jeho koncipovaní sa ako zásadný javil vzájomný vzťah vedeckej a národnej nomenklatúry, a to z dvoch hľadísk:

1. Národné mená rastlín nemožno tvoriť dôsledne podľa vzoru vedeckého menoslovia podliehajúceho detailne prepracovaným článkom *Medzinárodného kódu nomenklatúry rias, húb a rastlín*. Napríklad uplatňovanie princípu priority by viedlo k fixovaniu archaických, bezobsažných, nevýstižných či inak nevhodných mien (Bayer et al. 1948: 9, 50, Holub 1979b: 18, 20, Hensel et al. 1987: 347).

2. Ako problém prvoradého významu, podmieňujúci ďalšie smerovanie národného menoslovia, sa ukázala otázka, či národné menoslovie má alebo nemá automaticky zohľadňovať zmeny vo vedeckej nomenklatúre. Dostál (1963: 148–150) poukázal na historické korene tohto problému² a tiež na skutočnosť, že v krajinách s neprerušeným vývinom národného jazyka sa národné menoslovie vyvíjalo nezávisle od vedeckej nomenklatúry a v tejto podobe sa udržalo dodnes aj v odbornej literatúre.

Práve v poslednej uvedenej zásadnej otázke sa názory botanikov rozchádzajú najvýraznejšie. Aj tu však badať istý vývoj, miestami dokonca u toho istého autora. Napríklad Dostál spočiatku zastával užšie spojenie vedeckého a národného menoslovia (pozri Jirásek 1958: 20); neskôr však vrelo odporúčal nezávislosť národnej nomenklatúry (Dostál 1963: 148), ktorú uplatnil aj v praxi (pozri Dostál 1982). K zástancom užšieho spojenia vedeckého a ná-

² Plynulý vývin českého jazyka bol prerušený v období protireformácie. Po r. 1620 sa čeština na dve storočia vytratila z tlačených kníh (písané boli latinsky alebo nemecky) a české mená rastlín sa udržiavali len ústnym podaním, v kalendároch alebo v zachovaných starých herbároch. J. S. Presl zaviedol menoslovie vychádzajúce z vedeckej nomenklatúry, pričom – napriek dostupnej excerpčii ľudových mien a zachovaných starších českých názvov rastlín – sa väčšmi orientoval na preberanie mien z iných slovanských jazykov a tvorbu nových mien. Keďže Presl bol vzorom Reussoví, priklon k vedeckej nomenklatúre pri tvorbe národných mien sa prejavil aj pri tvorbe slovenského botanického menoslovia. Hoci sa viaceré Preslom i Reusom uvedené mená, najmä početné novotvary, vo verejnosti neujali, udržal sa spôsob ich tvorenia (vrátane slovosledu), ktorý v súčasnosti pokladáme za prirodzený, preto nevnímame odtrhnutosť mnohých odborných národných mien od bežnej hovorovej reči.

rodného menoslovia patrili aj Bayer et al. (1948), rovnako Holub (1979b, c), ktorý však, vzhľadom na efemérnosť a subjektívnosť mnohých taxonomických záverov, pripúšťa dočasné výnimky z tohto vzťahu. Naopak, k relatívnej nezávislosti národného menoslovia sa priklonila väčšina účastníkov zmienenej pracovnej konferencie ČSBS. Viaceré prvky nezávislosti (používanie spoločného mena pre blízko príbuzné rody či naopak, viacerých tradičných, zaužívaných mien v rámci toho istého rodu, akceptovanie jednoslovných mien druhov) sa uplatňujú aj v odporúčaníach pre tvorbu slovenského menoslovia živočíchov (Hensel et al. 1987, Kovalik et al. 2010); už skôr sa však prejavili v slovenskom menosloví vtákov (Ferianc 1942), drevín (Brižický 1944), húb (Novacký 1953, 1954, Vido 1955, Pilát & Ušák 1956) a lišajníkov (Pišút et al. 1983).

V súvislosti so vzťahom vedeckej a národnej botanickej nomenklatúry treba upozorniť na dva dôležité, navzájom súvisiace faktory: na cieľovú skupinu používateľov týchto menosloví a jednoznačnosť národného mena. Vedecká nomenklatúra slúži na dorozumenie botanikov v medzinárodnom meradle. Naproti tomu národné menoslovie je určené širokému okruhu používateľov – od žiakov základných a stredných škôl cez poľnohospodársku, lesnícku a ochranársku prax až po amatérskych záujemcov o botaniku v širokom zmysle, ktorým vedecký názov tej-ktorej rastliny často nič nehovorí, ale poznajú ju pod istým ustáleným, viac-menej jednoznačným slovenským menom. Práve jednoznačnosť druhových, často jednoslovných mien (napr. malina, osika, oskoruša, brekyňa, väz, ohnica, trnka, kosodrevina) je zárukou ich správneho pochopenia vo vzťahu k vedeckému názvu. Nesúlad tradičných národných mien (v hierarchickej úrovni rodu) s ich vedeckými ekvivalentmi môže preto traumatizovať skôr odborníkov používajúcich obe nomenklatúry; bežní používatelia slovenského menoslovia ho sotva postrehnú, prípadne bude pre nich nepodstatný.

Na druhej strane nemožno obísť skutočnosť, že slovenčina je živý, neustále sa vyvíjajúci jazyk, v rámci ktorého sa vyvíja aj národné botanické menoslovie. Požiadavka relatívnej ustálenosti menoslovia nemôže viesť k jeho ustrnutosti a neodôvodnenému zotrúvaniu na „platných“, ale obsahovo či jazykovo nesprávnych a vývojom prekonaných názvoch. Nové národné mená budú pravdepodobne aj naďalej výsledkom tvorivej činnosti jednotlivcov vrátane prekladateľov odborných či populárno-vedeckých zahraničných publikácií. Pri príprave súborného slovenského botanického menoslovia by sa však k revidovaným a novonavrhovaným národným menám ešte pred ich publikovaním mal vyjadriť čo najširší okruh odborníkov (najmä špecialistov na jednotlivé

systematické skupiny) vrátane zástupcov všetkých odvetví praxe zaoberajúcich sa rastlinami a používajúcich ich odborné národné mená (Pišút 1965a: 71, 1987: 100). Bez dôkladnej znalosti aktuálneho stavu slovenského menoslovia cievnatých i bezcievnych (stielkatých, „nižších“) rastlín totiž nezriedka dochádza k vzniku homoným, publikovaniu viacerých mien pre ten istý taxón, nejednotnému prepisu osobných (čiže venovacích, spomienkových, dedikačných) mien či k tvorbe nevhodných mien, ktoré sa neujmú v praxi ani medzi odborníkmi (Pišút 1965a: 71, Letz & Feráková 1996: 11). Navrhované slovenské mená by mali vyhovovať základným menotvorným zásadám (zrozumiteľnosť, jednoznačnosť, výstižnosť, vecná a jazyková správnosť, ľubozvučnosť). V snahe predchádzať tvorbe rozlične motivovaných nevhodných nových mien bol v roku 2008 v Bulletinu Slovenskej botanickej spoločnosti publikovaný *Návrh zásad, pravidiel a odporúčaní pre revíziu a tvorbu slovenského botanického názvoslovia* (Kliment et al. 2008a), ktorý bol i po jeho vyjdení priebežne konzultovaný s vysokoškolskými pedagógmi, pracovníkmi štátnej ochrany prírody, botanických záhrad, múzeí, výskumných ústavov a ďalších botanicky orientovaných pracovísk. Aj vďaka ich názorom a pripomienkam bolo možné vypracovať záverečnú podobu predkladaného dokumentu.

Stručný prierez vývinom slovenského botanického menoslovia

Vo vývoji slovenského botanického menoslovia existuje niekoľko významných medzníkov. Nesporne najvýznamnejším základným dielom, ktoré určilo ďalšie smerovanie, je súborná publikácia *Kvĕtna Slovenska* (Reuss 1853) sumarizujúca súdobé poznatky o flóre široko chápaného územia Slovenska (vrátane severnej časti dnešného Maďarska). V dovtedajších regionálnych flórach (Lummitzer 1791, Endlicher 1830), kvetenách rozsiahlejších území (Rochel 1821), v prírodovedných prácach a učebniciach (napr. Gabon 1717, Kralowanszky 1795, Kubinyi 1842) a v popularizačných prácach s botanickou tematikou (napr. Tonsoris 1771, Fándly 1793) sa síce popri latinských (niekde aj nemeckých a/alebo maďarských) názvoch v rôznej miere vyskytovali aj slovenské, resp. za slovenské pokladané mená rastlín, avšak len v niektorých dielach bol súbežne s vedeckým názvom vždy uvedený aj jeho slovenský ekvivalent (napr. Fándly 1793, Kubinyi 1842). Z nepublikovaných prameňov treba spomenúť *Slovenský lekársky rukopis* z prvej tretiny 17. storočia predstavujúci najstarší písomný dokument, obsahujúci sústavnejší súpis národných mien rastlín.¹ Na rozdiel od uvedených prác má v *Kvĕtne* každá systematická jednotka k vedeckému názvu dôsledne priradené aj slovenské meno; napr. čeľaď (Reuss pod pojmom rodina) *Rhinanthaceae* – kokrhelovité, rod *Tozzia* – blanátník, druh *T. alpina* – blanátník holní. Národné mená rodov sú dôsledne jednoslovné, viaceré sú však zložené z dvoch slovotvorných základov (napr. *Actaea* – bělohľav, *Origanum* – dobrámysel, *Tragus* – bodloplev). Mená druhov sú dvojslovné, aj slovosledom prispôsobené vedeckej nomenklatúre, pričom pomerne časté sú aj substantívne prívlastky (t. j. prívlastky v tvare podstatných mien), napr. *Agrostemma githago* – drema kaukol, *Allium scorodoprasum* – cesnek orešec, *Cardamine impatiens* – cingocel skočinoha, *Orchis morio* – vstavač hnědohlávek. Autor menoslovia – lekár, botanik a národopisec Gustáv Maurícius Reuss – vychádzal popri Preslovom menoslovi² z ľudových mien rastlín; pritom s úpravou prevzal aj početné české, zriedkavejšie ruské mená,

¹ Vývin slovenskej botanickej nomenklatúry v období pred Reussom vrátane rozboru vyššie uvedených aj niektorých ďalších publikovaných aj rukopisných prameňov podrobne charakterizoval Buffa (1972: 19–84). Futák (1946a) v kapitole Dejiny liečivých rastlín o. i. zostavil zoznam slovenských a latinských mien liečivých a úžitkových rastlín (p. XXXI–XLI) uvedených vo Fándlyho *Zelinkárovi* (Fándly 1793).

² Reuss v *Kvĕtne Slovenska* neuviedol konkrétnu citáciu ani zoznam použitej literatúry; v úvode práce (Reuss 1853: VI) odkazuje na Presla vetou: „*Co se Jmén týče, tu za vzor mi slaužil náš prvni slovanský zrostlinopisec Dr. Presl.*“ S najväčšou pravdepodobnosťou ide o jednu z dvoch súborných prác (príp. obe), v ktorých boli popri vedeckých názvoch rastlín publikované aj ich české mená: *Flora Čechica* (J. S. Presl & C. B. Presl 1819), *Wšebecný rostlinopis* (J. S. Presl 1846).

prípadne navrhol nové názvy s úmyslom, že „*podažené si národ obľíbí a budúci spisovatelé je prijímau*“ (Reuss 1853: VII). Len málo ním novoutvorených mien sa však ujalo v širšej verejnosti; vcelku v malom počte (na rozdiel od prevzatých mien slovenského a českého pôvodu) prešli aj do súčasných slovenských menosloví. Istý podiel na skutočnosti, že Reussova nomenklatúra nebola všeobecne prijatá³, má pravdepodobne aj zastaraná čeština Kralickej Biblie, v ktorej bola *Května* napísaná a ktorej boli dôsledne prispôsobené aj národné mená rastlín (napr. dauška, ochvěj, řepča, střelovka, večernice); nedostatočné prihliadanie na živé ľudové názvoslovie (pozri napr. Buffa 1972: 114, 226)⁴ je však diskutabilné. Rozbor *Květny Slovenska* podal krátko po jej vyjdení Emanuel Purkyně (1859), neskôr z rôznych hľadísk napr. Hendrych (1953), Buffa (1953, 1972: 85–115), Schidlaj (1954), Hrabovec (1962) a Magic (1988).

V nasledujúcich rokoch bolo slovenské menoslovie dopĺňané najmä ľudovými menami publikovanými v regionálnych flórach, prevažne však v drobných príspevkoch. Významnou výnimkou je súborná práca o kvetene vrchu Veľká Javorina (969,8 m) v Bielych Karpatoch (Holuby 1871), v ktorej autor popri miestnych ľudových názvoch a početných, prevažne ním upravených národných názvoch prevzatých z Reussovej *Květny*, ojedinele i zo Slobodovho

³ Pišút (1965a: 70) v tejto súvislosti uvádza: „*Na rozdiel od Presla však Reussovo dielo nedosiahlo širšiu publicitu a pre známe ekonomické, politické a národnostné podmienky ju ani dosiahnuť nemohlo; tým, že sa v priebehu ďalších desaťročí botanikou sporadicky zaoberali iba roztrúsení jednotlivci, nemali jeho snahy väčší ohlas a jeho nové mená nemohli v nijakom prípade vojsť do kultúrneho majetku národa.*“

⁴ Buffa (1972: 114–115) okrem upozornenia na neživú knižnú formu češtiny v záverečnom hodnotení *Květny* zdôraznil aj skutočnosť, že Reussova nomenklatúra málo rešpektovala živé ľudové názvy: „*O knižnosť svojho názvoslovia sa Reuss sám pričínil najmä tým, že nekriticky preberal inorečové názvy (hoci mal k dispozícii dosť domácich mien; pozri hojné synonymá, ktoré uvádza medzi neoficiálnymi názvami); okrem toho sám v hojnej miere vytváral nové mená.*“ V tejto súvislosti treba poznamenať, že Reuss vytvoril prvé odborné národné menoslovie pre 621 rodov a takmer 2 000 druhov semenných rastlín (podrobnejšie Magic 1988: 150–151) z celého, široko chápaného územia Slovenska, pričom vzhľadom na vtedajšie možnosti nebolo v jeho silách sústrediť ľudové (zvyčajne krajové) názvy z celého ním ohraničeného územia. Navyše, pre početné zriedkavé, bežným ľudom málo známe rastliny ľudové názvy nejestvovali vôbec. Z Reusssom zhradených tzv. neoficiálnych mien zároveň vyplýva, že pre ten istý druh zvyčajne existovalo viac ľudových názvov, z ktorých niektoré sa dokonca pri rôznych druhoch čiastočne prekrývali (napr. pre *Carum carvi* – kmín obecný uvádza aj názvy kmín, rozca, razca, **lauční kmín**; pre *Nigella arvensis* – černucha nivní aj mená smrkačka, **černý kmín**; pre *Oenanthe phellandrium* – halucha kropidlo aj mená kropidlo, heř, **vodní kmín**), čo vylučovalo jednoznačné použitie vo vzťahu k vedeckému menu. Aj preto bol Reuss často nútený prevziať a upraviť názvy rastlín z príbuzných slovanských jazykov alebo utvoriť nové národné mená.

diela *Rostlinnictví* (Sloboda 1852), uviedol aj nemálo nových slovenských mien rastlín.

Po vzniku Československej republiky v roku 1918 sa vývoj orientoval na preklady českých učebníc botaniky a určovacích príručiek. Na tvorbe slovenských názvov rastlín, čiastočne aj viac či menej vydarenou úpravou českých mien⁵, sa v niektorých publikáciách podieľali aj botanici, napr. Trapl (1921), Vraný (in Broul 1921), Holuby a Vraný (in Polívka 1921), Novacký (in Smolař 1932, Polívka & Daněk 1935, Polívka 1936, Klika 1937, Daněk 1938 a i.). Viaceré učebnice z tohto obdobia (napr. Broul 1921, 1922, 1923, Broul & Herodes 1925, 1927, Krejčík 1929) obsahujú len slovenské mená rastlín, čo miestami, najmä pri absencii opisu, príp. vyobrazenia, sťažuje ich jednoznačné priradenie k vedeckému názvu.

Slovenskému botanickému menoslovíu sa väčšia pozornosť začala venovať v 40. rokoch 20. storočia (najmä po vzniku novej Slovenskej republiky), keď vznikli diela *Flóra Slovenskej republiky* (Novacký 1943a), *Dendrologická nomenklatúra slovenskej flóry* (Brižický 1944), *Slovenský herbár* (Futák 1946a, b), ako aj pôvodné stredoškolské učebnice botaniky (Novacký 1943b, 1947, 1948) či seriály príspevkov o liečivých rastlinách v časopise *Slovenské liečivé rastliny* (napr. Kolokolov 1941a – f, 1942a, b, 1943, 1944) prinášajúce početné nové slovenské mená rastlín. Tieto práce predchádzali súbornému slovenskému menoslovíu cievnatých rastlín v diele *Květena ČSR* (Novacký in Dostál 1948 – 1950), ktoré po revidovaní komisiou pre botanickú terminológiu pri Ústave slovenského jazyka SAV vyšlo samostatne pod názvom *Slovenská botanická nomenklatúra* (Novacký et al. 1954)⁶. Menšia časť revidovaného menoslovía (po rod *Reseda*) bola v rokoch 1953 a 1954 uverejnená – s niektorými odchýlkami oproti súbornému, záväznému vydaniu – aj v periodiku *Slovenské odborné názvoslovie* (Anonymus 1953, 1954, Pavlovský 1953).

⁵ Nesprávne poslovenčené české mená rastlín sa miestami objavujú aj v súčasných prekladových populárno-vedeckých publikáciách, napr. *Deutzia ×hybrida* – trojpek zvrhlý, *Hypericum hookerianum* – trezalka Hookerova, *Narcissus triandrus* – narcis trojmužný (Kawollek 2012: 186, 193, 367).

⁶ Novacký pri zostavovaní *Slovenskej botanickej nomenklatúry* okrem vlastného bohatého materiálu použil aj slovenské mená zozbierané/utvorené inými autormi (pozri Novacký et al. 1954: 5). Jedným z ich zdrojov boli veľmi pravdepodobne aj nepublikované rukopisy Jána Vávru, ktorý na podnet jazykovedného odboru Matice slovenskej od roku 1919 zhromažďoval slovenské mená rastlín. Výsledkom viacročnej excerpcie knižných i časopiseckých, čiastočne aj nepublikovaných prameňov, korešpondencie s botanikmi aj vlastného výskumu vo viacerých regiónoch Slovenska bol rozsiahly rukopis *Slovenské názvoslovie rastlín i synonyma s ich menami latinskými a inorečovými* (Vávra 1926, 1927a, b) vrátane latinsko-slovenskej verzie (Vávra 1927c, d).

Buffa (1954) v tejto súvislosti zhrnul princípy („zásady“), podľa ktorých členovia komisie postupovali pri revízii a tvorbe slovenských mien a ilustroval ich početnými príkladmi.

Čoskoro po vydaní diela *Slovenská botanická nomenklatúra* sa objavili viaceré významné zmeny vo vymedzení rodov (Dostál 1958), ktoré sa premietli, sprvu len v poznámkach alebo ako synonymá, aj do novších určovacích príručiek (napr. Martinovský et al. 1965). Vzhľadom na striktné prispôsobovanie sa národných mien meniacej sa vedeckej nomenklatúre boli pre všetky vyčlenené, užšie chápané rody utvorené nové mená, ktoré vznikali prevažne obmenou pôvodného názvu; napr. variáciou mena *nevädza* vznikli názvy *nevädzka*, *nevädzník*, *nevädzovec*, *panevädzka*, *panevädník*. Reakciou na pribúdajúce zmeny bolo publikovanie práce *Slovenské botanické názvoslovie* (Červenka et al. 1986), ktorého autori zhrnuli, revidovali, príp. ďalej doplnili slovenské názvy rastlín uvedené v rukopise diela *Veľký kľúč na určovanie vyšších rastlín* (Dostál & Červenka 1991, 1992)⁷. V porovnaní s predchádzajúcou nomenklatúrou (Novacký et al. 1954) pristúpili k viacerým závažným zásahom do slovenského menoslovía cievnatých rastlín, ktorých kritický rozbor – každý zo svojho zorného uhla – podali Buffa (1987) a Pišút (1987). V záujme prísneho rešpektovania pravidiel binomickej nomenklatúry autori odstránili dvojslovné pomenovania rodov⁸ a druhov. Napr. meno hadí koreň (*Podospermum*) zmenili na hadokoreň; obdobne: *Aegopodium* – kozia noha →⁹ kozonoha,

⁷ *Veľký kľúč na určovanie vyšších rastlín* bol podľa vydateľského záznamu (*impressum*) dokončený už v roku 1983. Z rukopisu tohto diela čerпали aj členovia komisie pre nomenklatúru vyšších rastlín pri SAV, ktorí v 80. rokoch minulého storočia pripravovali aktualizované slovenské botanické menoslovie (pozri Červenka et al. 1986, Predhovor). Podľa Buffu (1987: 16) bol práve preklad *Veľkého kľúča* popudom na zostavenie *Slovenského botanického názvoslovía*. Svedčia o tom aj početné nové slovenské mená cudzokrajných rastlín, ktoré sú vo *Veľkom kľúči* uvedené (prevažne v poznámkach) len s vedeckým názvom.

⁸ V súčasnosti jestvujúce zložené rodové mená boli čiastočne prevzaté z ľudovej reči (najmä názvy motivované istou vlastnosťou, účinkom alebo vzhľadom rastliny; pozri Buffa 1957), čiastočne ich vytvorili autori jednotlivých názvosloví (bôľhoj, čiernohlávk, deväťsil, divozel, drobnobyľ, kostihoj, lomikameň, mätonoh, ránhoj, ranostaj, skorocel, slanobyľ, stavikrv, všeliek, zimofub a i.); viaceré vznikli prekladom vedeckých mien, napr. dvojzub (*Bidens*), trojšet (*Trisetum*). Ak boli utvárané duchapľne, nenásilne a v duchu jazyka, ľudia si ich rýchlo osvojili. Pri odstraňovaní podvojných mien rodov, motivovanom prispôbením sa pravidlám binomickej nomenklatúry, však vznikali aj neveľmi ľubozvučné spojenia priečiace sa zásadám estetiky názvoslovía (kozonoha, psojazyk, vtákonoha a i.). Takéto mená sa síce preberali (ako platné názvy) do učebníc, ilustrovaných atlasov, vyhlášok a pod., v bežnej reči sa však naďalej používali ľubozvučnejšie dvojslovné pomenovania.

⁹ Symbolom „→“ je v ďalšom texte označovaná zmena jedného názvu na iný medzi určitými publikáciami.

Chrysopogon – zlatá brada → zlatofúz, *Cynoglossum* – psí jazyk → psojazyk, *Delphinium* – stračia nôžka → stračonôžka, *Ornithopus* – vtáčia noha → vtákonoha, *Paris* – vranie oko → vranovec, *Thymus* – materina dúška → dúška; *Aethusa cynapium* – tetucha kozí pysk → tetucha kozia, *Echinochloa crus-galli* – ježatka kuria noha → ježatka kuria, *Physalis alkekengi* – machovka židovská čerešňa → machovka čerešňová. Odstránili aj podstatné mená vo funkcii druhových názvov, napr. *Cypripedium calceolus* – črievičník papučka → črievičník papučkový, *Fragaria moschata* – jahoda drúzgavica → jahoda drúzgavicová. Dôsledné uplatňovanie pravidiel miestami viedlo k tvorbe neprirodzených až kuriózných mien, napr. *Allium cepa* – cesnak cibuľový, *Cerasus vulgaris* – čerešňa višňová, *Prunus spinosa* – slivka trnková, *Rubus idaeus* – ostružina malinová, *Vaccinium myrtillus* – brusnica čučoriedková, *Brassica oleracea* convar. *botrytis* – kapusta obyčajná karfiolová či *Beta vulgaris* subsp. *vulgaris* convar. *crassa* provar. *altissima* – repa obyčajná pravá krmna cukrová (pozri aj Pišút 1987: 99)¹⁰. Niektoré mená autori zmenili preto, že „lepšie vystihujú znaky a vlastnosti rodu či druhu“ (Červenka et al. 1986, Predhovor); často však išlo len o „lepšie vystihnutie“ obsahu aktuálneho vedeckého názvu. Popri viac či menej výrazných úpravách slovenských mien došlo miestami aj k úplnému premenovaniu rodov (napr. *Saussurea* – nevädzovka → pabodliak).

Dôsledné uplatňovanie zhody vedeckých a národných mien sa ukázalo ako nie najšťastnejšie riešenie najmä pri rozčleňovaní rodov, ktoré boli dlhodobo akceptované v relatívne ustálenom poňatí a mali vžitú národnú mená. Názory na vymedzenie a platnosť niektorých „úzkych“ rodov sa totiž nezriedka líšili nielen u rôznych autorov, ale v priebehu času sa niekedy menili aj u toho istého autora (tzv. taxonomické oscilácie; pozri Holub 1979b: 23, Skalický 1979a: 59, 1979b: 176). Výsledkom tohto procesu bolo, že ten istý druh v závislosti od aktuálnej taxonomickej koncepcie dostal postupne aj niekoľko slovenských mien, napr. *Agropyron caninum* – pýr psí (Novacký et al. 1954: 186), *Elymus caninus* – pýrovník psí (Červenka et al. 1986: 216), *Roegneria canina* – pýrovníkovec psí (Marhold et al. 1998: 597). Pravdepodobne aj subjektivita a efemérnosť takéhoto hodnotenia, ktorého výrečným príkladom je dočasné rozštiepenie rodu *Gentiana* – horec na 5 „mikrorodov“: *Gentiana*,

¹⁰ V záujme objektívnosti treba uviesť, že rovnako postupoval už Reuss (1853), ktorý viaceré jednoslovné rodové mená utvoril priamym spojením dvoch slov (dobrámysel, dračihlava, kozibrada, ptačízob, žabívlas) alebo úpravou koncovky prvého (bĕlokopytník, černohlav, okocel, plodonoh); ako prvý uviedol aj mená dúška (ako dauška) či volovec. Aj niektoré „kuriózne“ spojenia majú svojich predchodcov v Reussovej *Květne* (malinák černice, slivoň trnka, slivoň trešeň, slivoň višeň a pod.).

Dasystephana, *Tretorhiza*, *Ciminalis*, *Calathiana* (Dostál 1982: 204–205), podmienila v prípadoch neodporujúcich aktuálnym poznatkom návrat ku koncepcii „širších“ rodov vrátane ich zaužívaných slovenských mien. Toto smerovanie sa čiastočne prejavilo v diele *Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska (časť Paprad'orasty a semenné rastliny*; Marhold et al. 1998); na druhej strane aj v tomto, zatiaľ poslednom platnom národnom menosloví pribudlo niekoľko ďalších, užšie chápaných rodov a zredukoval sa počet alternatívnych jednoslovných mien druhov.

Z hľadiska ďalšieho smerovania slovenského menoslovia cievnatých rastlín si zasluhujú zmienku dve súborné práce reprezentujúce návrat k tradičným slovenským menám (dvojslovné mená rodov i vlastných druhových mien, substantívne prívlastky a pod.): zatiaľ posledné, šieste vydanie botanickej časti edície *Z našej prírody* (Krejča et al. 2007) a floristická monografia Veľkej Fatry (Kliment et al. 2008b).

Pokiaľ ide o sinice, riasy, machorasty či huby a lišajníky, ich slovenské mená sa s výnimkou ojedinelých publikovaných názvov (Klemens 1865, Matzenauer 1870, 1874) začali početnejšie objavovať v stredoškolských a neskôr i vysokoškolských učebniciach (Trapl 1921, Broul 1923, Smolař 1932, Klika 1937, Bartušek & Ferianc 1938, Řehák & Píkula 1938, Novacký 1943b, 1947, 1948, 1953, Červenka 1955, Novotná & Hendrych 1955 a i.). Výnimku i tu predstavuje vyššie zmienená floristická práca Holubyho (Holuby 1871), v ktorej autor uverejnil národné názvy početných rodov a druhov bezcievných rastlín (najmä machorastov, menej lišajníkov a húb, ojedinele i siníc a rias). Názvy prevzaté (a čiastočne ním upravené) z prác Opiza (1852), v menšej miere J. S. Presla (1846) a z ľudovej reči aj v tomto prípade doplnil viacerými vlastnými pomenovaniami. Prvé ustálené platné slovenské mená jedlých húb (spolu 74 mien) uverejnil Novacký (1954) v nadväznosti na *Vyhľadšku Ministerstva zdravotníctva č. 578/1950*; dopĺňané boli už v prvých slovenských obrázkových atlasoch húb (Vido 1955, Pilát & Ušák 1956)¹¹. Aj neskôr sa národné mená

¹¹ Postupné dopĺňanie mien (resp. ich tvorba v čiastkových, prevažne popularizačných publikáciách) bolo na jednej strane prínosom, na druhej strane však viedlo k značnej nejednotnosti v slovenskom menosloví húb. V roku 1967 sa preto niektorí členovia Slovenskej botanickej spoločnosti podujali toto menoslovie zjednotiť a vypracovať postuláty, ktoré by sa mali pri jeho úprave/tvorbe dodržiavať. V roku 1969 dokončili prvotný koncept menoslovia, na ktorého dopĺňaní ďalej pracovali v nasledujúcich rokoch. Výsledný, vyše 300-stranový rukopis *Slovenské mená húb* (Dermek et al. 1979) nebol publikovaný, stal sa však základným zdrojom slovenských mien vyšších húb pre autorov hubárskych atlasov a mnohých odborných publikácií. Vychádzali z neho aj autori kriticky prepracovaného a doplneného slovenského menoslovia húb v *Zozname nižších a vyšších rastlín Slovenska* (pozri Lizoň et al. 1998: 101).

tvorili najmä pre huby, ktoré sa uvádzajú v učebniciach, atlasoch húb a pod., alebo sú dôležité z hospodárskeho hľadiska. Krátko nato boli v kodifikovanej podobe publikované slovenské rodové mená machorastov (Peciar 1957, 1959), ku ktorým sa priebežne dopĺňali aj druhové epiteta (napr. Červenka 1965a, Peciar 1965, 1976, Peciar in Peciar et al. 1984, Kubinská & Peciar 1992, Kubinská & Pišút 1998a, b). Pri lišajníkoch sa pozornosť sústredila najmä na nápadné a ľahko poznateľné druhy a taxóny, ktoré majú/môžu mať praktický alebo didaktický význam. Ich národné mená sa preto sprvu tvorili najmä pre potreby učebníc a určovacích kľúčov (Červenka 1965a, Pišút 1965b, 1976). Na tam zverejnené kratšie či dlhšie prehľady nadviazal prvý ucelenejší zoznam slovenských mien lišajníkov (Pišút et al. 1983), ktorý bol po uverejnení doplnkov (Pišút et al. 1989) spolu s ďalšími novými menami publikovaný v súbornej podobe (Pišút et al. 1991); niekoľko ďalších mien bolo doplnených pre potreby knižných publikácií (Liška & Pišút 1995, Lisická 1997). Pokiaľ ide o sinice a riasy, široká verejnosť s nimi väčšinou vôbec neprichádza do styku. Ich slovenské mená boli utvorené najmä pre taxóny frekventované v učebniciach a určovacích kľúčoch, a to prevažne pre vyššie taxonomické jednotky (trieda, rad), skôr ojedinele pre rody či druhy (Hindák & Komárek 1965, Hindák et al. 1975, 1978, Hindák in Peciar et al. 1984, Hindák in Záhorovská et al. 1995). Odhliadnuc od národných mien lišajníkov a rodových mien machorastov bolo slovenské menoslovie bezcievnych rastlín v ucelenejšej podobe spracované až v súbornej publikácii *Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska* (Hindák & Hindáková 1998, Lizoň et al. 1998, Pišút et al. 1998, Kubinská & Janovicová 1998). Tam uvedené slovenské mená siníc a rias, lišajníkov a machorastov boli ďalej dopĺňané vo vysokoškolských učebných textoch (Hindák 2000, Kubinská & Janovicová 2000, Lackovičová & Guttová 2000, Gáper & Pišút 2003, Gáper & Gáperová 2009, Hindák & Hindáková 2009), v publikácii *Mycoflora Slovaca* (Škubla 2003), ako aj vo viacerých atlasoch húb (napr. Hagara et al. 2005, Hagara 2006, 2014). Doteraz najúplnejší zoznam slovenských mien lišajníkov vrátane vyšších systematických jednotiek, obsahujúci okrem doteraz známych publikovaných mien aj početné nové názvy, zostavili Pišút et al. (2010).

S rozvojom moderných taxonomických metód (najmä vplyvom prehľbujúceho sa štúdia molekulárnych znakov) dochádza k ďalším, nezriedka pomerne výrazným zmenám vo vymedzení rodov vrátane početných presunov druhov medzi rodmi, pričom tento trend je zjavný pri všetkých skupinách organizmov. Uvedené zmeny by si pri zohľadnení princípu nasledovania vedeckej nomenklatúry národnou vyžiadali početné zásahy do slovenského menoslovia rastlín,

ktoré by tým výrazne stratilo na ustálenosti, jednotnosti, a tým aj všeobecnej zrozumiteľnosti. V súvislosti s prípravou *Určovacieho kľúča paprad'orastov a semenných rastlín Slovenska* bola preto v rámci Slovenskej botanickej spoločnosti v r. 2007 zriadená komisia pre nomenklatúru domácich rastlín¹², ktorá nadviazala na činnosť komisie pre nomenklatúru vyšších rastlín pri Slovenskej akadémii vied (bližšie Červenka et al. 1986, Predhovor). Jej členovia sa rozhodli kriticky prehodnotiť aktuálnu slovenskú botanickú nomenklatúru so zámerom, aby inovovaná podoba menoslovia bola výsledkom čo najširšej diskusie a viedla tak k jeho relatívnej stabilizácii. Dôležitým východiskom pre splnenie tohto cieľa je predkladaný súbor zásad, pravidiel a odporúčaní vzťahujúci sa na všetky organizmy tradične pokladané za rastliny (pozri Lizoň & Marhold 1995: 13), v ktorom sú zohľadnené dlhoročné skúsenosti slovenských aj českých botanikov a zoológov pri riešení problematiky národného prirodovedného menoslovia.

Úvodná časť súboru tvoria zásady (zásada 1 – 4) reprezentujúce všeobecné východiská pre tvorbu slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín.

Pravidlá (pravidlo 1 – 24) sú konkrétnymi aplikáciami zásad v jednotlivých oblastiach menoslovia. Vychádzajú zo základných menotvorných princípov (jednoznačnosť, stručnosť/úspornosť a jednoduchosť, výstižnosť, vecná a jazyková správnosť, ľubozvučnosť) a z požiadavky stability národných mien. Ich hlavným účelom je usmerniť tvorbu nových mien a vymedziť prípady, v ktorých možno nahradiť doteraz používané slovenské meno iným menom. Rozčlenené sú na všeobecné pravidlá usmerňujúce tvorbu nového a zmenu nevyhovujúceho mena (pravidlo 1 – 4) vrátane definovania prípadov opodstatnenosti zmeny mena (pravidlo 5), pravidlá usmerňujúce revíziu a tvorbu mien rodov (pravidlo 6 – 10), druhov (pravidlo 11 – 15), poddruhov (pravidlo 16 – 19), variet (pravidlo 20), krížencov (pravidlo 21 – 22) a mien taxonoidov (kultivarov a skupín kultivarov) pestovaných rastlín (pravidlo 23). Uzatvára ich pravidlo 24 venované menám taxonomických jednotiek nadradených rodu. Rešpektovanie zásad a pravidiel je pre autorov slovenského botanického menoslovia *záväzná*.

¹² V r. 2016 bola táto komisia spolu s komisiou pre nomenklatúru cudzokrajných rastlín včlenená do spoločnej nomenklatorickej komisie Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, pokrývajúcej všetky systematické skupiny organizmov tradične pokladaných za rastliny: sinice a riasy, huby, lišajníky (lichenizované huby), machorasty aj cievnaté rastliny. Členom komisie je aj pracovník Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV posudzujúci jazykovú správnosť navrhovaných/revidovaných slovenských mien.

Odporúčania dopĺňajú, prípadne podrobnejšie rozvíjajú konkrétne pravidlo. Sú umiestnené za jednotlivými pravidlami a ich číslovanie je zhodné s poradovými číslami pravidiel. Je vhodné, ale nie povinné, ich akceptovať. V praxi to znamená, že ak je posudzované meno v rozpore s niektorým odporúčaním, možno ho síce naďalej používať, nejde však o príklad hoden nasledovania.

Pravidlá a odporúčania ilustrujú pripojené príklady. Poznámky vysvetľujú, prípadne dopĺňajú všeobecne formulovaný text jednotlivých pravidiel. Označené sú trojčlenným kódom pozostávajúcim zo skratky a poradového čísla zásady alebo pravidla, po ktorých nasledujú, a poradového čísla vlastnej poznámky, napr. *poznámka Z.2.1*, *poznámka P.5.3*.

Tvorba a revízia slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín

ZÁSADY

Zásada 1

Slovenské menoslovie siníc, rias, húb a rastlín sa vzťahuje na sinice (cyanobaktérie), riasy, nelichenizované huby a k nim priradované iné organizmy, lichenizované huby (lišajníky), machorasty, papraďorasty a semenné rastliny.

Poznámka Z.1.1. Nelichenizované huby a k nim priradované iné organizmy (bunkové slizovky, slizovníčky, pravé slizovky, nádorovky, labyrintovky, riasovky, bunkovččky) sú stielkaté heterotrofné bezchlorofylové organizmy, ktoré nie sú schopné fotosyntézy (pozri Gáper & Gáperová 2009: 79–98). Ide však o organizmy tradične študované botanikmi a podliehajúce ustanoveniam *Medzinárodného kódu nomenklatúry rias, húb a rastlín* (ďalej *ICN*; McNeill et al. 2012, Preambula, bod 8).

Zásada 2

Slovenské menoslovie siníc, rias, húb a rastlín je nezávislé od bakteriologického a zoológického menoslovia.

Poznámka Z.2.1. Je to obdoba zásady slovenského zoológického menoslovia (Hensel et al. 1987: 347, Kovalik et al. 2010: 12) aj vedeckej nomenklatúry (McNeill et al. 2012: 3, zásada I) oprávňujúcej použitie (rodového) mena, ktoré má v terminológii iných odborov odlišný význam. V slovenskom menosloví sú napr. menom psiarka označené trávy rodu *Alopecurus* aj vtáky rodu *Pyrgilauda*, menom plamienka bazídiové huby (*Flammulina*) aj sovy rodu *Tyto*; meno jež sa vzťahuje na mrkvovitú rastlinu (*Astrodaucus*) aj na známeho cicavca (*Erinaceus*), názov šedivka na kapustovitú rastlinu (*Berteroa*) i na motýle rodu *Elophos*. Podobne vo vedeckej nomenklatúre meno *Prunella* patrí rastlinám rodu čiernohlávkov aj vtákom (spevavcom) rodu vrchárka.

Aby sa predišlo nedorozumeniam (predovšetkým v prípade všeobecne známych rastlín a živočíchov), tvorbe nových mien týmto spôsobom by sa autori mali, ak je to možné, vyhnúť (pozri aj Holub 1979c: 134).

Zásada 3

Slovenské menoslovie siníc, rias, húb a rastlín tvorí samostatnú menoslovnú sústavu nezávislú od vedeckej nomenklatúry.

Poznámka Z.3.1. Ide o ústrednú zásadu tvorby slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín, ktorú navrhol a zdôvodnil už Dostál (1963: 148, 156) pri koncipovaní zásad príbuzného českého botanického menoslovia. Jej základom je požiadavka, aby sa pri zmenách vedeckej nomenklatúry, ktorá sa sústavne vyvíja v súlade s novými poznatkami, nemuselo súčasne meniť národné meno (pozri aj odporúčanie 6.2, pravidlo 8, 15, 23 a tam uvedené príklady).

Zásada 4

Po výlučne nomenklatorických zmenách vedeckých názvov nemusia nasledovať zmeny národného mena (pozri aj pravidlo 5).

Poznámka Z.4.1. Zásadu nemeniť národné meno taxónu pri nomenklatorických zmenách, založených spravidla na uplatňovaní požiadaviek *Medzinárodného kódu nomenklatúry rias, húb a rastlín* (najmä pravidla priority), jednoznačne odporúčali účastníci pracovnej konferencie ČSBS v r. 1974 (Holub 1979b: 21, Toman 1979: 119); ako destabilizačný faktor v národnom menosloví hodnotil takéto zmeny aj Pišút (1987: 99). Národné mená rodu aj druhu sa viažu k príslušnému taxónu. Pri nomenklatorických zmenách nedochádza k žiadnej zmene v jeho chápaní/vymedzení, len k zmene jeho vedeckého označenia.

Príklad vhodného zachovania (1) a nevhodnej zmeny (2) slovenského mena pri nomenklatorickej zmene vedeckého mena:

1. *Alliaria officinalis* – cesnačka lekárska (Novacký et al. 1954: 33) → *Alliaria petiolata* – cesnačka lekárska (Červenka et al. 1986: 97),

2. *Silene inflata* – silenka nadutá (Novacký et al. 1954: 42) → *Silene vulgaris* – silenka obyčajná (Červenka et al. 1986: 426).

PRAVIDLÁ A ODPORÚČANIA I. VŠEOBECNÉ PRAVIDLÁ

A. TVORBA NOVÉHO ALEBO ZMENA NEVYHOVUJÚCEHO MENA

Pravidlo 1

Nie je nevyhnutné, aby každý taxón siníc, rias, húb a rastlín mal aj svoje slovenské meno.

Odporúčanie 1.1

Slovenské meno sa neodporúča tvoriť najmä v prípade novoopísaných či rozlíšených taxónov cievnatých rastlín, ktoré spoľahlivo rozlišujú len špecialisti, ani v prípade náhodných (zriedkavých) krížencov. Slovenské mená nie je potrebné tvoriť ani v tých skupinách bezcievných rastlín, ktoré sú širšej verejnosti málo známe. V rámci nich sa odporúča sústrediť pozornosť najmä na taxóny dôležité z pedagogického, popularizačného či praktického hľadiska. Ak si tvorbu slovenských mien dosiaľ nepomenovaných siníc, rias, húb a rastlín vyžiada prax (napr. mená pre endemické, vzácné, ohrozené či európsky významné druhy zahrnuté do príslušných vestníkov, smerníc, vyhlášok a zoznamov, častejšie dovážané/pestované cudzokrajné okrasné a úžitkové rastliny a pod.), možno tak urobiť dodatočne, po predchádzajúcom pripomienkovaní nomenklatorickou komisiou Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, najlepšie v novelizovanom menosloví alebo jeho súbornejšom doplnku (pozri aj poznámku P.10.1).

Poznámka P.1.1. Národné menoslovie sa tvorí s cieľom, aby sa v praxi aj skutočne používalo, preto utváranie nových mien by nemalo byť samoúčelné (pozri aj Zmoray 1947: 6–8, Bayer et al. 1948: 17, Hensel et al. 1987: 350, Franc 1998: 24).

Odporúčanie 1.2

Na didaktické účely a v praxi sa namiesto mien ťažko rozlíšiteľných „malých“ druhov odporúča používať meno/označenie najbližšej vyššej, spoľahlivo určiteľnej (prípadne v praxi rozlišovanej) taxonomickej úrovne, napr. agregátneho druhu, sekcie a pod. (pozri aj Danihelka et al. 2012).

Príklady:

Ranunculus auricomus agg. – okruh iskerníka zlatožltého,

Taraxacum sect. *Palustris* – skupina púpavy močiarnaej,

„*Rubus fruticosus* agg.“ [*Rubus* subg. *Rubus* okrem *R. caesius*] – ostružina krovitá (černica).

Poznámka P.1.2. Zvyčajne ide o taxóny, ktoré ešte relatívne nedávno, v starších určovacích alebo nomenklatorických príručkách (napr. Dostál 1948 – 1950, Novácký et al. 1954, Červenka

et al. 1986) boli hodnotené v hierarchickej úrovni druhu, príp. kolektívneho druhu [*Ranunculus auricomus* L. – iskerník zlatožltý, *Taraxacum palustre* (Lyons) Symons – púpava močiarna, *Rubus fruticosus* L. sp. coll. – ostružina krovitá] a takto ich vnímala aj širšia verejnosť.

Pravidlo 2

Slovenské meno, už raz použité pre niektorý taxón a neskôr zamietnuté, sa – s výnimkou presne definovaných prípadov (pozri odporúčanie 5.2) – nemôže použiť na označenie iného taxónu.

Poznámka P.2.1. Pravidlo vychádza zo zásady jednoznačnosti (Bayer et al. 1948: 19) s cieľom predchádzať vzniku homoným (t. j. dvoch alebo viacerých zhodných mien patriacich odlišným taxónom rovnakej hierarchickej úrovne), a tým aj chaosu v pojmoch. Sformulované bolo v návrhu pravidiel slovenského názvoslovia vtákov (Topercer et al. 2007: 270) a v záväznej podobe bolo uvedené v novelizovaných pravidlách slovenských mien živočíchov (Kovalik et al. 2010: 12). Nasledujúce príklady nevhodnej tvorby mien dokumentujú jeho potrebu aj pri tvorbe či revízii slovenských mien rastlín:

1. Červenka et al. (1986: 411) nahradili starší názov nevádzovka (*Saussurea*) menom pabodliak; v tej istej práci (p. 363) však meno nevádzovka použili na označenie u nás nepôvodných okrasných letničiek rodu *Plectocephalus* (*Centaurea* p. p.).

2. Tí istí autori postupovali obdobne aj pri rode *Spirodela*, kde pôvodné slovenské meno žabnička nahradili slovakizovaným názvom spirodelka (Červenka et al. 1986: 434), pričom meno žabnička použili na pomenovanie rodu *Luronium* (Červenka et al. 1986: 300).

3. Červenka et al. (1986: 278) namiesto tradičného slovenského názvu druhu *Juncus bufonius* – sitina žabia, dlhodobo používaného v populárno-vedeckej literatúre (Reuss 1853: 433 ako sitina žabí, Feráková et al. 1997: 147, Krejča et al. 2007: 162), zaviedli meno sitina ropuša; súčasne však zamietnuté meno sitina žabia použili pre blízko príbuzný druh *J. ranarius* (*J. bufonius* agg.), pokladaný aj za poddruh prvého (*J. bufonius* subsp. *ranarius*).

Poznámka P.2.2. Vzhľadom na časové ohraničenie homonymie v rámci rovnakej systematickej skupiny (pozri odporúčanie 5.2) možno staršie zamietnuté mená v odôvodnených prípadoch využiť na pomenovanie novovyčlenených taxónov pri taxonomických zmenách (pozri aj Holub 1979c: 133).

Príklad: Nováček (1953: 140) navrhol pre lišajník *Lecanora esculenta* meno manovník jedlý. Neskôr sa pre rod *Lecanora* zaviedlo poslovenčené meno lekanora (Pišút 1965b: 237, 263, Červenka 1965a: 219). V čase vzniku prvého zoznamu slovenských mien lišajníkov (Pišút et al. 1983) značná časť druhov tohto rodu vrátane *Lecanora esculenta* už bola vyčlenená do rodu *Aspicilia*. Pre tento dovtedy nepomenovaný rod autori využili pôvodné rodové meno manovník (pozri Pišút et al. 1983: 153).

Pravidlo 3

Mená utvorené podľa význačného znaku či vlastnosti rastliny majú prednosť pred názvami odvodenými od foneticky zložitých osobných mien s problematickou výslovnosťou, resp. nejednotným prepisom v slovenskom jazyku (pozri aj pravidlo 5d a poznámku P.10.2).

Príklad: Na Slovensku zriedkavý druh pálky *Typha shuttleworthii* označil Novacký (in Dostál 1950: 2130; Novacký et al. 1954: 196) menom pálka Shuttleworthova. Červenka et al. (1986: 463) ho nahradili názvom pálka striebistosivá, založenom na sfarbení zrelého šúlka. Toto meno dostalo prednosť pred starším dedikačným menom.

Pravidlo 4

Pri výbere vhodného slovenského mena z dvoch alebo viacerých už existujúcich mien má prednosť:

a) meno vyhovujúce požiadavke jednoznačnosti (pozri pravidlo 11),

Príklad: Červenka et al. (1986: 169) pre druh *Chamerion dodonaei* na základe nesprávneho stotožnenia s *Chamaenerion palustre*¹ navrhli slovenské meno kyprina močiarna. Rovnaké meno však už skôr Novacký (in Dostál 1949: 1000) použil pre blízko príbuzný druh *Epilobium palustre* – vrbka močiarna (pozri aj odporúčanie 9.2, príklad nevhodného výberu mena). Jednou z možností riešenia homonymie je návrat k rodovému menu *Chamaenerion* – vrbka, ktoré zaviedli Novacký et al. (1954: 100). Meno vrbka močiarna však patrí už zmienenejmu druhu *C. palustre* (platné meno: *Epilobium palustre*; pozri Holub & Kmeťová 1988: 437, Marhold et al. 1998: 416). Pre druh *Chamerion dodonaei* sa preto ako vhodnejšie javí slovenské meno vrbka štrkovisková (pozri Kliment et al. 2008b: 163), ktoré zároveň vystihuje vzťah druhu k stanovišťu: štrkové náplavy riek a potokov, štrkoviská a i.

b) najstaršie, resp. dlhodobo zaužívané výstižné meno *zodpovedajúce pravidlám*, známe aj širšej verejnosti z menoslovných príručiek, učebníc, encyklopédií, obrazových atlasov a ďalších populárno-vedeckých publikácií (pozri aj odporúčanie 5.1, 6.1).

Príklad: Pre druh *Rosa spinosissima* L. 1753 (syn. *R. pimpinellifolia* L. 1759) boli postupne publikované slovenské mená ruže bedrnikodobná (Reuss 1853: 143), ruža najostnatejšia (Novacký 1943a: 372), ruža bedernikolistá (Brižický 1944: 23), ruža najtŕnistejšia (Dostál 1948: 688), ruža bedrovníkolistá (Novacký et al. 1954: 73), ruža najtŕnitejšia (Blatný & Šťastný 1959: 255), ruža bedrovníkovitá (Hlavaček 1985: 456), ruža bedrovníková (Červenka et al. 1986: 396) a ruža najtŕnovitejšia (Hurych 1986: 107). Spomedzi nich je v učebniciach, v odbornej aj v populárno-vedeckej literatúre najfrekvencovanejšie meno ruža bedrovníkolistá (napr. Jávorka et al. 1959, 1965, 1973, Martinovský et al. 1960, 1965, Vančurová & Kühn 1968, Červenka & Cigánová 1974, Hurych & Mikuláš 1974, Májovský et al. 1977, Krejča et al. 1978, 1984, 1993, 1997, 2004, 2007, Csapody et al. 1983, Dostál & Červenka 1991, Garms 1997) zodpovedajúce v literatúre často používanému synonymu vedeckého mena.

¹ Rodové mená *Chamaenerion* Ség. a *Chamerion* (Raf.) Raf. ex Holub sú synonymá.

B. OPODSTATNENOSŤ ZMENY MENA

Pravidlo 5

Slovenské meno prijaté ako platné, t. j. publikované po predchádzajúcom pripomienkovaní v oficiálnom menosloví alebo súbornejšom doplnku, sa nemá meniť, ak je zaužívané (prijaté praxou), výstižné, odráža stav poznania a bolo utvorené v duchu národného jazyka (požiadavka stability národných mien). Zohľadniac zásady jednoznačnosti, výstižnosti, vecnej aj jazykovej správnosti a estetiky menoslovía, sú zmeny slovenských mien opodstatnené v týchto prípadoch:

a) ak sa zistí, že rovnakým menom už bola predtým pomenovaná iná rastlina (pozri však odporúčanie 5.2, 5.3),

Príklad vhodného nahradenia mena:

Červenka (in Martinovský et al. 1965: 246) použil meno hadí koreň pre rod *Bistorta* vyčlenený z rodu *Polygonum*. Keďže rovnakým menom už bol predtým pomenovaný rod *Podospermum* (Novacký et al. 1954: 149), Červenka et al. (1986: 131) zmenili slovenské meno rodu *Bistorta* na hadovník.

b) ak je pôvodné (nahrádzané) meno *terminologicky* nesprávne,

Príklady vhodného nahradenia mena:

Dryas octopetala – dryádka osemlístková (Novacký et al. 1954: 69) → dryádka osemlupienková (Červenka et al. 1986: 266),

Aster tradescantii – astra malokvetá (Červenka et al. 1986: 120) → astra drobnouborová (Dostál & Červenka 1992: 1033).

c) pri nahradení *vecne* nesprávneho alebo nepravdivého mena,

Poznámka P.5.1. Takéto mená vznikali najčastejšie nevhodným doslovným alebo inak chýbnym prekladom vedeckého epiteta (pozri príklady). Zvyčajne ide o názvy zavádzajúce z hľadiska vzťahu rastliny k biotopu, vertikálnemu rozšíreniu na území Slovenska, k celkovému rozšíreniu (ak územie dávajúce rastline názov nie je súčasťou jej prirodzeného areálu), pôvodu a pod. Pri ich nahradzani možno využiť aj staršie slovenské mená odvodené od dlhodobo používaných synonym.

Príklady vecne nesprávnych slovenských mien:

1. *Scrophularia umbrosa* – krtičník tŕňomilný (Novacký et al. 1954: 129): primárne ide o mokradňovú (nie tieňomilnú) rastlinu s charakteristickou krídlatou byľou (diagnostický znak); vhodnejšie je preto staršie meno krtičník krídlatý (Novacký in Polívka 1936: 169; Novacký in Dostál 1949: 1295), odvodené od synonyma *S. alata* (pozri aj české meno krtičník krídlatý).

2. *Trifolium alpestre* – ďatelina alpínska (Novacký et al. 1954: 80): ide o význačný druh teplomilných lemov, len vzácné zasahujúci do horského stupňa. Vhodnejší je preto názov ďatelina podhorská (Klíment et al. 2008b: 285), ktorý použil už Novacký (in Polívka 1936: 140) v tvare ďatelina podhôrna.

3. *Oxalis europaea* – kyslička európska (Krejča et al. 1978: 124): slovenské meno nezodpovedá pôvodnému rozšíreniu tejto adventívnej rastliny, do Európy zavlečenej zo Severnej Ameriky (Lhotská et al. 1987: 86); vhodnejšie je preto meno kyslička tuhá, odvodené od synonyma *Oxalis stricta* (Novacký et al. 1954: 92).

4. *Cissus antarctica* – cisuš antarktický (Červenka et al. 1986: 176): ide o austrálsky endemit, preto je vhodnejšie meno *cisuš austrálsky* používané v záhradkárskej literatúre (napr. Valkovičová 2010: 61), resp. *cisuš južný* (Anonymus 2009: 83).

5. *Ophrys insectifera* – trňník hmyzonošný (Novacký et al. 1954: 193): vedecké epiteton bolo pôvodne utvorené pre taxón zahŕňajúci všetky vtedy známe druhy súčasného rodu *Ophrys* (Holub 1979c: 137), pričom takto nazvaný druh zahŕňal rastliny s rozlične stavanými kvetmi, lákajúcimi širokú škálu opeľujúceho hmyzu. Pre druh *O. insectifera*, ktorý v súčasnom užšom vymedzení zahŕňa len rastliny s kvetmi pripomínajúcimi muchy, je preto vhodnejšie meno hmyzovník (syn. trňník) muchovitý (Červenka et al. 1986: 332) odvodené od staršieho, dlho používaného synonyma *Ophrys muscifera*.

6. *Calamagrostis arundinacea* – smlz trst'ovníkovitý (Červenka et al. 1986: 140), smlz trsteníkovitý (Marhold et al. 1998: 387): druhové epiteton nie je odvodené od mena trst'ovník (*Pseudosasa*, syn. *Arundinaria*) ani trsteník (*Arundo*), ale od vzdialenej podobnosti s trst'ou obyčajnou (*Phragmites australis*, syn. *Arundo phragmites*; Řehořek in Kliment et al. 2008a: 96); správne je preto staršie slovenské meno smlz trst'ovitý (Novacký et al. 1954: 189).

Poznámka P.5.2. Na správny výklad významu vedeckého pomenovania kládol dôraz už Zmoray (1947: 13–14), podľa ktorého „*smyslom tejto práce je zachytiť, čo chcel autor názvu príslušným latinským či gréckym slovom, ktoré volil na označenie druhu, rodu, či prírodného javu vyjadriť a v názve fixovať*“. Bayer et al. (1948: 37) v súvislosti so zásadou vecnej správnosti zdôraznili, že národné menoslovie nemôže v záujme stabilizácie mien tradovať nepravdy či dokonca nezmysly. Na druhej strane prílišná snaha o vecnú správnosť by mohla viesť k početným a často zbytočným zmenám zaužívaných mien (Liška 2010: 72), preto by sa táto možnosť mala využívať len v opodstatnených prípadoch, podľa možnosti *výberom najvhodnejšieho z už existujúcich mien*.

d) pri nahradení problematicky vysloviteľného alebo prepísateľného dedikačného mena výstižným slovenským názvom (pozri aj pravidlo 3 a odporúčanie 7.2),

Poznámka P.5.3. Národné mená rastlín pomenovaných podľa významných osobností s priezviskom cudzieho pôvodu sa uvádzali/uvádzajú v pôvodnom (napr. *Poa chaixii* – lipnica Chaixova) alebo fonetickom tvare (napr. *Woodsia ilvensis* – vudsia skalná). Na problémy so správnym prepisom (najmä ak pochádzajú z jazykov nepísaných latinkou) a problematickou výslovnosťou dedikačných mien upozornili Holub (1979c: 131, 139) a Pišút (1987: 99). V súvislosti s tvorbou národných mien preto čoraz väčšmi prevláda názor, že postačí, ak dedikačný účel (pocta autorovi) bude najmä pri cudzích, ťažko vysloviteľných menách zachovaný len vo vedeckom názve (Bayer et al. 1948: 36, 51; Holub 1979c: 139). Od osobných mien sú niekedy odvodené aj ďalšie vedecké názvy (napr. *Alchemilla othmarii* → *A. pseudothmarii*), ktorých priamy prevod do národného jazyka je sotva možný; napr. súčasné slovenské meno druhu *Alchemilla pseudothmarii* – alchemilka novoothmarská je skôr východiskom z núdze.

Príklady zachovania úcty k autorovi len vo vedeckom mene:

Sowerbyella rhenana – ušníčka krátkohlúbiková (Lizoň et al. 1998: 127),

Krascheninnikovia ceratoides – sivovlasec rožkatý (Červenka et al. 1986: 282),

Potentilla lindackeri – nátržník zelenkastý (Goliašová 1992: 177).

Príklady vhodného nahradenia osobného mena:

Kickxia elatine – kiksia oštepovitá (Novacký et al. 1954: 129) → oštepovka obyčajná (Červenka et al. 1986: 280),

Poa chaixii – lipnica Chaixova (Novacký et al. 1954: 183) → lipnica širokolistá (Dostál & Červenka 1992: 1373).

Príklad vecne nesprávneho nahradenia osobného mena:

V prílohe č. 5 k vyhláske č. 24/2003 Z. z. bolo publikované spojenie *Erysimum wahlenbergii* – horčičník karpatský. V predchádzajúcom zozname chránených druhov rastlín (príloha č. 1 k vyhláske č. 93/1999 Z. z.) však toto slovenské meno patrilo východokarpatskému endemickému druhu *Erysimum hungaricum* Zapaľ., opísanému z vrchu Lostun na ukrajinsko-rumunskom pomedzí, ktorý v širšom chápaní (Melzer & Polatschek 1971: 105) zahŕňal aj *E. wahlenbergii*, endemit centrálnych pohorí Západných Karpát (Belianske Tatry, Nízke Tatry, Veľká Fatra). Ak chápeme *Erysimum wahlenbergii* ako užšie vymedzený samostatný druh (napr. Kliment 1999: 151–153, Michalková 2002: 217–218), treba preň použiť už existujúce slovenské meno horčičník Wahlenbergov.

e) pri nahradení jazykovo nevyhovujúceho mena prevzatého z iného slovenského jazyka,

Príklady vhodného nahradenia jazykovo nevyhovujúcich mien:

Dictamnus – tremdava (Novacký in Dostál 1948: 922) → jasenec (Novacký et al. 1954: 93),

Holosteum – plevel (Novacký et al. 1954: 38) → burinka (Červenka et al. 1986: 210).

Poznámka P.5.4. Z jazykovej stránky nie celkom vyhovujúce sú aj doslovné preklady vedecských názvov, v ktorých sa v slovenskom rodovom mene aj v druhovom prívlastku opakuje rovnaký alebo obdobný slovný kmeň (subtautonymá; pozri Holub 1979b: 20, 1979c: 140). Zaužívané mená bežne rozšírených a známych druhov (napr. *Impatiens noli-tangere* – netýkavka nedotklivá) možno ponechať; ak však už jestvuje iné výstižné meno, do úvahy prichádza aj nahradenie subtautonyma.

Príklad nahradenia subtautonyma iným výstižným menom:

Leontodon pseudotaraxaci – púpavec púpavový (Novacký et al. 1954: 148) → púpavec voňavý (Červenka et al. 1986: 290).

f) pri nahradení expresívneho mena neutrálnejším názvom,

Príklad vhodného nahradenia expresívneho mena:

Lolium – opilec (Novacký in Polívka 1936: 30) → mätonoh (Novacký in Dostál 1950: 1986).

g) pri nahradení príliš dlhého, opisného názvu kratším menom,

Príklad vhodného nahradenia mena:

Geranium dissectum – pakost prstnatovystrihovaný (Novacký et al. 1954: 92) → pakost strihaný (Červenka et al. 1986: 245).

Poznámka P.5.5. Nahradiť príliš dlhé slovenské mená kratšími odporúčal už Pišút (1965a: 71), rovnaká požiadavka bola už súčasťou prvých českých menotvorných pravidiel (Berchtold & Presl 1820: 213).

h) ak ide o podobne znejúce mená označujúce rody rôznych čeľadí,

Príklad vhodného nahradenia mena:

Lapsana (*Asteraceae*) – kapustička (Novacký 1954: 143) → lýrovka (Červenka et al. 1986: 285) [možnosť zámeny s rodom kapusta – *Brassica* (*Brassicaceae*)].

i) ak sa mená dvoch rôznych rodov/druhov líšia len nepatrne,

Príklad veľmi podobných slovenských rodových mien:

kyjanička – *Claviceps* (Novacký 1947: 114, Lizoň et al. 1998: 108); kyjanôčka – *Buxbaumia* (Červenka 1965a: 244, Kubinská & Janovicová 1998: 311).

Príklady vhodného nahradenia len nepatrne sa líšiaceho rodového (1) alebo druhového mena (2):

1. kopytník – *Hedysarum* (Novacký 1943a: 347, Chrtková 1988: 371) → sekernica (Červenka et al. 1986: 254) [možnosť zámény s rodom kopytník – *Asarum* (Novacký et al. 1954: 24)],

2. ostrica malokvetá – *Carex parviflora* (Červenka et al. 1986: 154) → ostrica černastá (Marhold et al. 1998: 402) [možnosť zámény s druhom ostrica málokvetá – *Carex pauciflora* (Červenka et al. l. c.)].

Poznámka P.5.6. Odporúčanie vyhýbať sa menám, ktoré sa od iných názvov líšia len nepatrne, zahŕňajú aj pravidlá slovenského menoslovia živočíchov (Kovalik et al. 2010: 13).

j) ak je poddruhové epiteton v logickom rozpore s druhovým epitetom (pozri pravidlo 19),

k) ak dôjde k preradeniu druhu, príp. celého rodu do iného rodu a uvedené nové členenie je všeobecne prijímané a dlhší čas (aspoň niekoľko desaťročí) sa nemení,

Poznámka P.5.7. Pôvodné rodové meno možno zachovať ako tzv. alternatívne meno.

l) ak je založené na chybnom stotožnení s iným druhom (príklad 1), alebo ide o slovenské meno odvodené od nepravého vedeckého synonyma (príklad 2; pozri aj pravidlo 5a),

Príklad 1: Červenka et al. (1986: 308) použili pre druh *Marattia salicina* Sm. na základe synonymizácie s *M. fraxinea* Sm. slovenské meno maratia jaseňová. V skutočnosti ide o nepravé synonymum (*M. fraxinea* auct. non Sm.; pozri napr. Flora of New Zealand, Australian Plant Name Index), preto pre *Marattia salicina* [aktuálny vedecký názov: *Ptisana salicina* (Sm.) Murdock] bude treba vytvoriť iné národné meno.

Príklad 2: Holub & Kmeťová (1992: 374), následne Marhold et al. (1998: 365) použili pre druh *Aphanes australis* Rydb. [syn. *A. microcarpa* auct. non (Boiss. et Reut.) Rothm.] slovenské meno drobnobyľ drobnoplodá. Toto meno však patrí západomediterránnemu druhu *Aphanes microcarpa* (Boiss. et Reut.) Rothm., zo Slovenska uvádzanému mylne (Rothmaler 1944: 270, Hendrych 1963: 10); správne ho použili napr. Novacký et al. (1954: 70), Červenka et al. (1986: 109), Dostál & Červenka (1991: 450). Pre druh *A. australis* preto treba vytvoriť nové vhodné slovenské meno, napr. drobnobyľ pieskomilná (pozri české meno nepatrnec pískomilný; Kubát et al. 2002: 323) odvodené od stanovišť, ktoré preferuje (pieskové presypy, piesčité polia, medze a úhory).

m) ak sa to isté slovenské meno používa pre dva rôzne druhy, pričom mladšie homonymum sa vzhľadom na úzke (endemické) rozšírenie zodpovedajúce vedeckému i slovenskému názvu javí ako oprávnenejšie.

Príklad: Červenka et al. (1986: 186) použili pre druh *Carpinus tschonoskii* (Čína, Kórea, Japonsko) slovenské meno hrab japonský. Rovnaké slovenské meno použili neskôr Pauleová & Paule (in Coombes 1996: 127) pre druh *Carpinus japonica*, výskytom obmedzený výhradne na Japonsko (po česky habr japonský, anglicky Japanese hornbeam). Hoci ide o mladšie homonymum, vzhľadom na pôvod je vhodnejšie ponechať toto slovenské meno pre druh *Carpinus japonica* a pre širšie rozšírený druh *Carpinus tschonoskii* zaviesť meno hrab východoázijský (anglicky east Asian hornbeam).

Odporúčanie 5.1

Mená nahradzujúce nevyhovujúce názvy sa odporúča vyberať z už existujúcich publikovaných mien; len výnimočne, ak vhodné staršie meno nie je k dispozícii, by sa mali tvoriť nové mená. Pri revízii menoslovia cievnatých rastlín sa odporúča vychádzať z diela *Slovenská botanická nomenklatúra* (Novacký et al. 1954) a neskôr uverejnených prác vrátane novších menosloví; po prípadných ortografických úpravách možno zohľadniť aj staršie publikované pramene.

Pri výbere vhodného mena by sa mali prednostne zohľadniť vyhovujúce slovenské mená uverejnené v súborných menosloviach a kvetenách, určovacích kľúčoch a v ďalších, aj širšej verejnosti známych didaktických prameňoch.

Poznámka P.5.8. Za najstaršiu novodobú súbornú slovenskú nomenklatúru cievnatých rastlín možno pokladať menoslovie v diele *Kvĕtena ČSR* (Novacký in Dostál 1948 – 1950). Hoci väčšinu tam uverejnených mien schválila názvoslovná komisia (pozri Dostál 1950: 6), nie všetky vyhovovali z hľadiska vecnej i jazykovej správnosti. Pôvodné menoslovie bolo preto kriticky revidované komisiou pre botanickú terminológiu pri Ústave slovenského jazyka SAV (Buffa 1954: 245, 1972: 243). Výsledok jej činnosti – *Slovenská botanická nomenklatúra* (Novacký et al. 1954) – bol členmi nomenklatorickej komisie Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV prijatý ako základné východisko pri revízii menoslovia cievnatých rastlín.

V podstate rovnaký zdroj pri revízii národnej nomenklatúry odporúčali aj účastníci pracovnej konferencie ČSBS v r. 1974, podľa ktorých by základom českého odborného menoslovia cievnatých rastlín mali ostať zaužívané mená obsiahnuté v diele *Kvĕtena ČSR* (Dostál 1948 – 1950), vyhovujúce ostatným menotvorným zásadám (Blatný 1979: 115, Holub 1979c: 129).

Odporúčanie 5.2

Slovenské mená cievnatých rastlín vyhovujúce menotvorným pravidlám, publikované v diele *Kvĕtena ČSR* (Dostál 1948 – 1950) a/alebo v neskorších prácach, možno akceptovať ako platné aj v prípade, že ide o mladšie homonymá starších, dovedty uverejnených mien. Pre bezcievne rastliny sa ako medzníky odporúčajú práce Hindák & Hindáková 1998 (sinice a riasy), Lizoň et al. 1998 (huby), Pišút et al. 1983 (lichenizované huby, čiže lišajníky), Kubinská & Janovicová 1998 (machorasty).

Poznámka P.5.9. Toto časové ohraničenie je podmienené skutočnosťou, že mnohé platné národné mená cievnatých rastlín (v príkladoch uvedené na druhom mieste) mali v minulosti iný, miestami až protichodný význam. Pritom nejde len o mená z Reussovej *Kvĕteny* (príklady 1 – 2), ale aj o mená publikované začiatkom 40. rokov 20. storočia (príklady 3 – 5):

- Príklady mladších homoným, ktoré možno akceptovať ako platné mená v súčasnom menosloví:
1. podbeľ: *Petasites* (Reuss 1853: 214 ako podběl) vs. *Tussilago* (Novacký et al. 1954: 157),
 2. deväťsil: *Tussilago* (Reuss 1853: 213 ako devětsil) vs. *Petasites* (Novacký et al. 1954: 157),
 3. krkoška: *PleurospERMUM* (Novacký 1943a: 359) vs. *Chaerophyllum* (Novacký et al. 1954: 108),

4. trebuška: *Chaerophyllum* (Novacký 1943a: 345) vs. *Anthriscus* (Novacký et al. 1954: 108),
5. ostrica čierna: *Carex atrata* (Novacký 1943a: 363) vs. *Carex nigra* (Novacký et al. 1954: 178).

Poznámka P.5.10. O niečo problematickejšie bolo stanovenie časového ohraničenia homonymie pre bezcievne rastliny. Vzhľadom na postupnú, doteraz neukončenú tvorbu národného menoslovia, ale aj absenciu potreby jeho tvorenia v mnohých, širšej verejnosti prakticky neznámych skupinách organizmov pokladaných za rastliny, totiž doteraz existujú len čiastkové zoznamy ich slovenských mien, pričom pokrytie jednotlivých systematických skupín slovenskými menami je značne nerovnomerné. Najmenej početné, s výnimkou vyšších taxonomických jednotiek však objektívne aj najmenej potrebné/nevyhnutné, sú slovenské mená siníc a rias. Na druhej strane, oneskorenie vývoja národného menoslovia bezcievnych rastlín podmienilo len ojedinelý výskyt homonym v rámci tej istej systematickej skupiny. Po dôkladnom zväžení sme ako medzníky vybrali práce prinášajúce prvé súborné, kvalifikované informácie v danej systematickej skupine. S výnimkou lišajníkov, ktorých prvý zoznam národných mien bol publikovaný už v r. 1983, sú to zoznamy slovenských mien siníc, rias, húb a machorastov uverejnené v prvom komplexnom zozname v tom čase evidovaných zástupcov slovenskej flóry – v práci *Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska* (Marhold & Hindák 1998).

Obdobný medzník – dielo *Slovenské ornitologické názvoslovie* (Ferienc 1941)² – bol prijatý aj v pravidlách slovenského menoslovia živočíchov (pozri Kovalík et al. 2010: 12).

Poznámka P.5.11. Zmyslom pravidla 5 je čo najväčšia stabilita národného menoslovia (napr. Dostál 1963: 147, 150, Holub 1979b: 18, 20, 1979c: 128, Skalický 1979a: 57, Kubát et al. 2002: 7, Liška 2010: 72, 75). Vychádza z častých zmien národných mien v dôsledku meniacich sa taxonomických koncepcií i nomenklatorických zmien. Stabilita národných mien je obzvlášť dôležitá pri rodoch, od mien ktorých sú odvodené názvy vyšších taxonomických jednotiek (pozri aj pravidlo 24).

Príklad zmeny takéhoto mena a jej dôsledkov:

Staršie slovenské meno rodu *Ophioglossum* – jazyk (Novacký et al. 1954: 10) poskytlo meno čeľadi *Ophioglossaceae* – jazykovité aj radu *Ophioglossales* – jazykotvaré. Červenka et al. (1986: 331) zmenili slovenský názov tohto rodu na hadivka. V dôsledku zmeny rodového mena došlo aj k zmene mien čeľade a radu na hadivkovité a hadivkotvaré (Červenka et al. 1986: 63), neskôr k označeniu neformálnej skupiny *Ophioglossales* – hadivky, zodpovedajúcej hierarchickej úrovni radu (pozri Mártonfi 2006: 46).

Poznámka P.5.12. Zmeny slovenských mien (najmä úžitkových a liečivých rastlín) nepriaznivo prijíma odborná i laická verejnosť. Zmeny preto nemajú byť samoučelné, ale musia prispievať k zlepšeniu menoslovia (Hensel et al. 1987: 355); k tomu smeruje aj nahradenie vecne či jazykovo nesprávnych mien vhodnejšími. Prekážkou pri takýchto zmenách nemôže byť ani (často skôr zdanlivá) vžitost' nevyhovujúcich mien, keďže väčšina odborných národných názvov vznikla pomerne nedávno. Viaceré príklady svedčia o tom, že vhodnejšie, pre širokú verejnosť prijateľné a zrozumiteľné národné mená možno prostredníctvom populárno-vedeckých publikácií, prednášok, najmä však vyučovacieho procesu uviesť do života už v priebehu jednej generácie (Bayer et al. 1948: 48, Kotlaba 1979: 163).

² Podľa údajov na poslednej strane knihu vytlačila Neografia v Turčianskom Sv. Martine v r. 1942.

Odporúčanie 5.3

Pri zvažovaní zamietnutia mladších rodových a/alebo druhových homoným sa odporúča zohľadniť významnosť/dosah publikácie, v ktorej bolo národné meno uverejnené, ako aj mieru používania sporných homoným vo významných odborných a populárno-vedeckých publikáciách (pozri aj odporúčanie 6.1).

Poznámka P.5.13. Cieľom odporúčania 5.3 je zachovanie zaužívaného národného mena uverejneného v oficiálnom národnom menosloví a *zodpovedajúceho pravidlám* (požiadavka stability národného mena), ak sa zistí, že existuje jeho staršie homonymum (publikované napr. v obrázkovom či fotografickom atlase, skriptách, regionálnej monografii a pod.), ktoré však iní autori (až na prípadné ojedinelé výnimky) ani novšie menoslová neakceptovali.

Príklady zachovania mladších homoným:

1. Hlavaček v publikácii *Rastliny lesov a lúk* (Csapody et al. 1983: 124, 153) použil ešte nepublikované slovenské mená z rukopisu diela *Slovenské botanické názvoslovie*, pričom uviedol aj mená *Blackstonia* – žltica a *Galinsoga* – žltavka (pozri aj Dostál & Červenka 1992: 860, 1059). V publikovanej, záväznej verzii názvoslovía (Červenka et al. 1986) však boli uverejnené mená *Blackstonia* – žltavka (p. 131), resp. *Galinsoga* – žltica (p. 239), ktoré boli prevzaté aj do *Zoznamu nižších a vyšších rastlín Slovenska* (Marhold & Hindák 1998: 381, 477) a v tejto podobe sa používajú doteraz. Vzhľadom na dlhodobé a všeobecné používanie sa odporúča naďalej používať slovenské mená žltica a žltavka v súčasnom zmysle (Červenka et al. l. c., Marhold & Hindák l. c.), napriek existencii starších homoným.

2. Meno tujovec použil prvýkrát Holubčík (1960: 59) pre druh *Libocedrus decurrens* (súčasná platná meno: *Calocedrus decurrens*). V rode *Libocedrus* sa však toto slovenské meno neujalo a počnúc druhým vydaním publikácie *Veľký obrazový atlas rastlín* (Novák 1980: 100) vrátane novších národných menosloví (Červenka et al. 1986: 363, Marhold et al. 1998: 568), sa používa pre rod *Platycladus*.

3. Červenka (1966: 305) vo vysokoškolských skriptách uverejnil meno *Smilax saluberrima* (v súčasnosti platné meno: *S. regelii*) – smilax liečivý. Rovnaké slovenské meno použili neskôr Červenka et al. (1986: 428) pre druh *Smilax medica*.

II. MENÁ RODOV

Pravidlo 6

Jedno slovenské meno je rezervované v rámci všetkých organizmov tradične pokladaných za rastliny len pre jediný rod. Výnimku tvoria blízko príbuzné rody, ktoré môžu mať spoločné slovenské meno (pozri aj odporúčanie 6.2), pričom rovnaké slovenské mená blízko príbuzných rodov sa nepovažujú za homonymá.

Poznámka P.6.1. Požiadavka zohľadňujúca princíp jednoznačnosti mien (Bayer et al. 1948: 13, 19, 50, Kovalik et al. 2010: 12) smeruje predovšetkým k odstráneniu homonymie v menosloví rastlín. Homonymá vznikali jednak pri pomenúvaní rastlín patriacich do rovnakej systematickej skupiny, jednak pri pomenúvaní rastlín patriacich do rôznych systematických skupín. Časté sú

medzi cievnatými rastlinami a machorastmi (v prípade cievnatých rastlín vznikali napr. pri odstraňovaní dvojslovných mien rodov a tvorbe mien cudzokrajných rastlín), pričom homonymá sa vytvárali v oboch týchto skupinách (bližšie Pišút 1965a: 71, 1987: 98).

V nasledujúcom prehľade uvádzame príklady rodových homonym jednak medzi rôznymi systematickými skupinami (t. j. riasami, hubami, lišajníkmi, machorastmi a cievnatými rastlinami), jednak v rámci rovnakej skupiny. Na prvom mieste je vždy uvedené mladšie homonymum, na druhom mieste je staršie, pričom za staršie homonymá sa považujú len mená akceptované aj v aktuálnom slovenskom menosloví (Marhold & Hindák 1998 a neskoršie doplnky, Pišút et al. 2010), v prípade cudzokrajných cievnatých rastlín v práci Červenka et al. (1986)³. Homonymá uvedené v príklade 14 autori použili len v konkrétnej publikácii a nemajú vplyv na platné slovenské mená cievnatých rastlín. Pravdepodobne vznikli nedopatrením, prehliadnutím už existujúcich starších mien. Homonymia v príklade 5 už bola odstránená zmenou slovenského mena rodu *Petractis* na bralník (pozri Pišút et al. 2010: 220), homonymia v príklade 6 zmenou slovenského rodového mena druhu *Allocetraria* (= *Dactylina*) *madreporiformis* (jediného zástupcu tohto rodu u nás) na prstovnica (Pišút et al. 2010: 210). Homonymá uvedené v príkladoch 1–4, 7–13 bude treba riešiť prednostne výberom z už existujúcich mien (pozri príklady v odporúčaní 6.1) alebo utvorením nových výstižných mien.

1. Príklad homonymie v rámci húb a im podobných organizmov:

vejáravec: *Rhipidium* [*Oomycota*] (Lizoň et al. 1998: 226), *Meripilus* [*Basidiomycota*] (Červenka in Peciar et al. 1984: 306).

2. Príklad homonymie medzi hubami a riasami:

hviezdovec: *Astraeus* (Červenka in Peciar et al. 1984: 328), *Asterococcus* (Hindák & Komárek 1965: 122).

3. Príklady homonymie medzi hubami a machorastmi:

čiaškovec: *Cyathus* (Červenka et al. 1972: 324), *Anoetangium* (Peciar 1957: 170),

šiškovec: *Strobilomyces* (Červenka et al. 1972: 229), *Cephalozia* (Peciar 1959: 209).

4. Príklad homonymie medzi hubami a cievnatými rastlinami:

machovka: *Clitopilus* (Novacký 1954: 298), *Physalis* (Novacký in Dostál 1949: 1266).

5. Príklad homonymie medzi lišajníkmi a machorastmi:

skalníčka: *Petractis* (Kubinská & Pišút 1998a: 207, 1998b: 172), *Oreoweisia* (Peciar 1957: 170).

6. Príklad homonymie medzi lišajníkmi a cievnatými rastlinami:

prstovka: *Dactylina* (Kubinská & Pišút 1998a: 207, 1998b: 172), *Digitaria* (Novacký in Dostál 1950: 2072).

7. Príklad homonymie medzi machorastmi (pečeňovkami a machmi):

kosierik: *Harpanthus* (Peciar 1959: 209), *Cratoneuron* (Peciar 1957: 173).

8. Príklad homonymie medzi machorastmi a hubami:

pavučinovec: *Amblystegium* (Peciar 1957: 173), *Cortinarius* (Bartušek & Ferienc 1938: 48).

9. Príklady homonymie medzi machorastmi a cievnatými rastlinami:

bradáčik: *Oncophorus* (Peciar 1957: 170), *Listera* (Novacký 1943a: 357),

fúzatka: *Barbula* (Peciar 1957: 171), *Bothriochloa* (Novacký in Dostál 1950: 2082).

³ Účelom tohto obmedzenia je predchádzať zamietnutiu dlhodobo zaužívaných, frekvencovaných národných mien publikovaných v súborných menosloviach v prípade, že rovnaké meno, viažuce sa k inému taxónu, bolo uverejnené už skôr, použilo sa však len v konkrétnej publikácii, pričom v novších národných menosloviach nebolo akceptované (pozri aj odporúčanie 5.3, 6.1).

10. Príklad homonymie medzi cievnatými rastlinami a riasami:
hviezdovec: *Galatella* (Červenka et al. 1986: 238), *Asterococcus* (Hindák & Komárek 1965: 122).
11. Príklady homonymie medzi cievnatými rastlinami a hubami:
pestrec: *Silybum* (Červenka et al. 1986: 427), *Scleroderma* (Trapl 1921: 110),
konárovka: *Leptochloa* (Červenka et al. 1986: 291), *Clavulina* (Červenka et al. 1972: 203).
12. Príklad homonymie medzi cievnatými rastlinami a lišajníkmi:
pupkovka: *Umbilicus* (Červenka et al. 1986: 464), *Umbilicaria* (Novacký 1953: 138).
13. Príklady homonymie medzi cievnatými rastlinami a machorastmi:
chvostík: *Myosurus* (Červenka et al. 1986: 322), *Cirriphyllum* (Peciar 1957: 173),
dráčík: *Dracunculus* (Červenka et al. 1986: 210), *Lepidozia* (Peciar 1959: 209).
14. Príklady homonymie medzi cievnatými rastlinami:
voškovník: *Iva* (Randuška et al. 1983: 574), *Xanthium* (Novacký et al. 1954: 153),
štiaviak: *Acetosella* (Májovský in Májovský & Krejča 1977: 172, Randuška et al. 1983: 522),
Oxyria (Novacký et al. 1954: 50).

Odporúčanie 6.1

Pri odstraňovaní homonymie medzi rôznymi systematickými skupinami sa odporúča zohľadniť najstaršie, zaužívané rodové meno zodpovedajúce pravidlám, zároveň aj mieru výstižnosti a používania sporných homonymných mien v menosloviach a ďalších významných odborných a populárno-vedeckých publikáciách (flóry, učebnice, obrázkové a fotografické atlasy a i.). Po zohľadnení týchto kritérií možno:

a) zachovať staršie homonymum a mladšie nahradiť iným už publikovaným jednoznačným menom alebo novým menom zodpovedajúcim pravidlám; pri blízko príbuzných rodoch možno využiť aj spoločné rodové meno (pozri odporúčanie 6.2),

Príklad možného nahradenia mladšieho homonyma už publikovaným menom:

Meno bradavkovec je platné slovenské meno pre pečeňovky rodu *Cololejeunea* (pozri Peciar 1959: 209). Červenka et al. (1986: 307) ho v *Slovenskom botanickom názvosloví* nesprávne použili pre kaktusy rodu *Mammillaria* (pozri aj Červenka in Haager 1985: 221); z tohto zdroja sa rozšírilo aj do prekladov populárno-vedeckých publikácií (napr. Brickell Ch. et al. 1993: 391, 510, Marinelli et al. 2006: 346, Bürki & Fuchsová 2007: 181, Ávila 2009: 112). Vzhľadom na homonymiu sa pre rod *Mammillaria* odporúča používať slovakizované meno mamilária, ktoré zaviedli Bartušek & Ferianc (1938: 91) a akceptujú ho pestovatelia kaktusov aj príslušná literatúra (napr. Haage 1969: 189, Lux & Staník 1992: 52, Hewitt 1999: 62).

Príklad nahradenia mladšieho homonyma novým menom:

Červenka et al. (1986: 197) použili pre zriedkavý zavlečený druh *Cycloloma atriplicifolium* slovenské meno golierovka lobodovitá. Menom golierovka však už skôr nazval Červenka (1965a: 193) huby rodu *Stropharia*. Pre rod *Cycloloma* preto Eliáš jr. (2016: 189) utvoril nové slovenské meno goliernatka.

b) zachovať mladšie homonymum a staršie nahradiť buď iným už publikovaným menom, alebo novým menom zodpovedajúcim pravidlám.

Poznámka P.6.2. Zachovať mladšie homonymné meno rodu možno len v prípadoch, ak sa jeho starší ekvivalent už dlhší čas nepoužíva (Holub 1979c: 133), alebo ak ide o málo frekventované meno (použitie len v konkrétnej publikácii), napr. náhodného kríženca, vzáčne zavliekaného či pestovaného cudzokrajného druhu.

Príklady zachovania mladšieho homonyma:

1. Novacký (1943a: 375, 1943b: 157) nahradil dovtedajšie pomenovanie *Neottia* – hniezdovník menom hniezdovka, ktoré sa pre tento rod používa doteraz. Názov hniezdovka síce použil už skôr Trapl (1921: 110) pre huby rodu *Cyathus*, slovenské meno tohto rodu však bolo onedlho zmenené na čiašenka (Novacký in Smolař 1932: 104), resp. čašenka (Vido 1955: 104) a neskôr na aktuálne používaný názov čiaškovec (Červenka et al. 1972: 324). Súčasný slovenský názov orchideí rodu *Neottia* teda možno ponechať.

2. Meno vstavačovec – *Dactylorhiza* (Červenka et al. 1986: 199) je mladším homonymom mena zriedkavého medzirodového kríženca vstavačovec – \times *Orchigymnadenia* (*Gymnadenia* \times *Orchis*) (Novacký et al. 1954: 193), ktorého slovenskí zástupcovia patria v súčasnosti do rodu \times *Dactyloдения* (*Dactylorhiza* \times *Gymnadenia*) (\times *D. comigera*, \times *D. gracilis*). Slovenské meno vstavačovec pre rod *Dactylorhiza* sa už dostatočne zaužívalo, preto ho možno naďalej používať v súčasnom zmysle (pozri aj odporúčanie 22.1).

3. Novacký (1953: 141) zaviedol pre lišajníky rodu *Usnea* výstižné meno bradatec, ktoré však už predtým (Novacký in Dostál 1950: 2054) použil pre vzáčne zavliekaný druh trávy *Polypogon monspeliensis*, nájdený na železničnej stanici Praha-Smíchov. Meno bradatec – *Usnea* sa zaužívalo v odbornej i populárno-vedeckej literatúre vrátane učebníc, Červenej knihy, vyhlášok o chránených druhoch rastlín a pod. Napriek tomu, že ide o mladšie homonymum, je vhodné ho zachovať. Pre rod *Polypogon*, ak to bude nevyhnutné (jeho zavlečenie zatiaľ nebolo na Slovensku pozorované), odporúčame vytvoriť iné priliehavé slovenské meno.

4. Novacký (in Dostál 1948: 71, 74) pre rod *Larix* použil slovenský ľudový názov červený smrek, pre rod *Pseudolarix* názov smrekovec. V diele *Slovenská botanická nomenklatura* (Novacký et al. 1954: 15) boli tieto názvy nahradené navzájom príbuznými menami smrekovec (*Larix*) a pasmrekovec (*Pseudolarix*). Keďže meno smrekovec (*Larix*) sa odvtedy udomácnilo v botanických i lesnických kruhoch, možno ho naďalej používať v aktuálnom zmysle.

Poznámka P.6.3. Liška (2010: 70) pripúšťa možnosť akceptovania homonymných mien v prípade rodov patriacich do rôznych, evolučne vzdialenejších systematických skupín (napr. huby a cievnaté rastliny) s dodatkom, že ak existuje možnosť voľby, je lepšie homonymii sa vyhnúť. Ak nie je ani pre jeden rod k dispozícii iné vhodné meno, možno takéto homonymá akceptovať v prípade obojstranne dlhodobo zaužívaných, v odbornej i populárno-vedeckej literatúre všeobecne známych, frekventovaných mien.

Príklad akceptovania obojstranne zaužívaných homonym:

Meno pestrec – *Silybum* (Červenka et al. 1986: 427) je mladším homonymom slovenského mena húb rodu *Scleroderma* (Trapl 1921: 110), pričom sa zaužívalo v oboch systematických skupinách, v prípade cievnatých rastlín najmä medzi pestovateľmi liečivých rastlín. Návrat k slovakizovanému rodovému menu *silybum*, ktoré zaviedol Novacký (in Dostál 1950: 1673), sa preto nejaví ako vhodné riešenie, pravdepodobne ani návrat k staršiemu menu *ostropestrec* (Polívka 1924: 46 a i.).

Odporúčanie 6.2

Pri rozdelení jedného rodu na dva alebo viac blízko príbuzných rodov sa pre všetky vyčlenené rody odporúča, aspoň v prvých desaťročiach, zachovať pôvodné slovenské rodové meno, a to najmä vtedy, ak je zaužívané a rozdiely medzi novovytvorenými rodmi sú malé, alebo ak aktuálne členenie ešte nie je všeobecne akceptované (pozri však Pravidlo 5k).

Poznámka P.6.4. Najmä v ostatných desaťročiach možno pozorovať snahu o vymedzenie prirodzenejších jednotiek v hierarchickej úrovni rodu, prinášajúcu významné zmeny v taxonomickom poňatí. Prebiehajúce taxonomické revízie vedú jednak k vyčleňovaniu užšie chápaných rodov (zvyčajne už skôr opísaných a opätovne prijatých), alebo naopak, ku koncepcii širších rodov. Dôsledné akceptovanie princípu nasledovania vedeckej nomenklatúry národnou (t. j. každý vedecký rod má aj svoje národné meno) viedlo k značnej rozkolísanosti národného menoslovía. Zohľadniac túto skutočnosť ako aj efemérnosť mnohých taxonomických záverov, v referátoch aj v diskusií na pracovnej konferencii ČSBS v r. 1974 odznel návrh na ponechanie spoločného, vžitého národného mena pre blízko príbuzné rody vyčlenené zo širšie chápaného rodu, najmä v prípade ich nejednoznačného taxonomického hodnotenia (Holub 1979b: 23–24, Skalický 1979a: 60, 1979b: 174, Tomšovic 1979: 169); na Slovensku sa táto zásada už dlhší čas uplatňuje v národnom menosloví lišajníkov (pozri Pišút et al. 1983: 152, Pišút 1987: 99). Odporúčanie, aby blízko príbuzné rody mali rovnaké rodové mená, zahŕňajú aj zásady tvorenia slovenského menoslovía živočíchov (Hensel et al. 1987: 352). Najnovšie bolo zohľadnené v návrhu pravidiel slovenského názvoslovía vtákov (Topercer et al. 2007: 269), kde ho už skôr upotrebil Ferianc (1942: 17–22, 29–31, 33–37, 43–47, 51–76).

Príklad spoločného rodového mena húb (Lizoň et al. 1998):

Collybia, *Gymnopus*, *Rhodocollybia* – peniazovka.

Príklad možného spoločného rodového mena húb:

Coprinus, *Coprinellus*, *Coprinopsis*, *Parasola* – hnojník.

Príklady spoločného rodového mena lišajníkov (Pišút et al. 1998, 2010):

Anaptychia, *Heterodermia* – jaseňovka; *Arctoparmelia*, *Cetrelia*, *Flavoparmelia*, *Flavopunctelia*, *Hypogymnia*, *Hypotrachyna*, *Melanelia*, *Melanelixia*, *Melanohalea*, *Menegazzia*, *Neofuscelia*, *Parmelia*, *Parmelina*, *Parmotrema*, *Pleurosticta*, *Punctelia*, *Xanthoparmelia* – diskovka; *Cetraria*, *Cetrariella*, *Flavocetraria*, *Nephromopsis*, *Platismatia*, *Tuckermannopsis*, *Tuckneraria*, *Vulpicida* – pľuzgierka; *Hypocnomyce*, *Lecidea*, *Lecidella*, *Lecidoma*, *Placynthiella* – šáľočka; *Lasallia*, *Umbilicaria* – pupkovka.

Príklady spoločného rodového mena machorastov (Kubinská & Janovicová 1998):

Cratoneuron, *Palustriella* – kosierik; *Drepanocladus*, *Hamatocaulis*, *Sanionia*, *Warnstorfia* – kosáčik [pozn.: ide o mladšie homonymum mena cievnatej rastliny kosáčik – *Falcaria*!]; *Mnium*, *Plagiomnium*, *Rhizomnium* – merík.

Príklady spoločného rodového mena cievnatých rastlín (Goliašová & Michalková 2012, 2016):

Atocion, *Silene* – silenka; *Blitum*, *Chenopodiastrum*, *Chenopodium*, *Dysphania*, *Lipandra*, *Oxybasis*, *Teloxys* – mrlík; *Cerastium*, *Dichodon* – rožec.

Príklady možného spoločného rodového mena cievnatých rastlín:

Centaurea, *Colymbada*, *Cyanus*, *Plectocephalus* – nevädza; *Chamaecytisus*, *Cytisus* – zanoť; *Coronilla*, *Securigera* – ranostaj; *Drymocalis*, *Potentilla* – nátržník; *Jacobaea*, *Senecio* –

starček; *Leontodon*, *Scorzoneroides* – púpavec; *Mentha*, *Pulegium* – mäta; *Neotinea*, *Orchis* – vstavač; *Othocallis*, *Scilla* – scila.

Poznámka P.6.5. Podobne ako pri iných zmenách, aj tu treba dôkladne zvážiť každý posudzovaný prípad. Napr. vďaka častému používaniu (chránený druh) sme si privykli na meno chvostník jedľovitý – *Huperzia selago* (Červenka 1965a: 252, 1965b: 391) namiesto staršieho názvu plavúň jedľovitý – *Lycopodium selago* (Novacký et al. 1954: 9). Údiv by však asi vzbudil návrat k používaniu spoločného rodového mena plesnivce pre rody *Leontopodium*, *Gnaphalium* a *Antennaria* (pozri Novacký 1943a: 370, 392), hoci všetky tri sa v minulosti zaraďovali do rodu *Gnaphalium*. Vzhľadom na subjektívnosť a efemérnosť mnohých taxonomických koncepcií je pri zavádzaní národných mien užšie vymedzených rodov oprávnené isté oneskorenie (Holub 1979b: 23). Ak sa však názory taxonómov na ich platnosť a obsah dlhší čas (aspoň niekoľko desaťročí) nelíšia a navrhnuté slovenské meno zodpovedá menotvorným pravidlám, možno ho prijať a zaviesť do bežného používania (učebnice, určovacie kľúče, atlasy rastlín a pod.).

Pravidlo 7

Slovenské meno rodu je spravidla jednoslovné (mononomické), vyjadrené podstatným menom v prvom páde jednotného čísla.

Odporúčanie 7.1

Dlhodobu zaužívanú a všeobecne rozšírenú dvojslovnú slovenskú mená rodov, ktoré vyhovujú ostatným menotvorným zásadám a pravidlám, sa odporúča zachovať.

Poznámka P.7.1. Dvojslovné mená sú mená prevzaté z ľudovej reči a používané aj v predchádzajúcich menosloviach vrátane *Slovenskej botanickej nomenklatúry* (Novacký et al. 1954) a starších zväzkov *Flóry Slovenska* (Futák et al. 1966, Futák & Bertová 1982, Bertová 1984). Zvyčajne šlo o mená motivované (domnelou) vlastnosťou či (vzdialenou) podobou určitej rastliny alebo jej časti, napr. kozia brada (*Tragopogon*), stračia nôžka (*Delphinium*), vranie oko (*Paris*), vtáčia prilba (*Cephalanthera*), zajačí chvost (*Lagurus*). Dvojslovné rodové mená sa pravdepodobne vzťahovali len na konkrétny druh (najmä v prípade u nás pôvodne monotypických rodov) a až neskôr sa začali používať na rodovej úrovni, napr. jelení jazyk (*Phyllitis*), kozia noha (*Aegopodium*), pastierska kapsička (*Capsella*), vtáčí zob (*Ligustrum*). Ich odstránenie v diele *Slovenské botanické názvoslovie* (Červenka et al. 1986) hodnotil Pišút (1987: 98) ako nie celkom jednoznačný krok, ktorý síce priblížil slovenské menoslovie vedeckej nomenklatúre, ale vzdialil ho jazyku. Potlačený/odstránený bol aj iný významný prvok národných mien, a to ich výstižnosť. Už Holub (1979b: 20) zdôrazňoval, že národné meno, na rozdiel od vedeckého, nie je len dohodnutá značka (symbol), ale nesie aj istú informáciu, preto nemôže byť obsahovo bez významu. Napr. pravdepodobne praslovanské meno *vranie oko* je odvodené od charakteristického vzhľadu plodu tejto rastliny (Machek 1954: 271). Zmenou mena na vranovec (Červenka et al. 1986: 341)⁴ sa táto zaujímavá informácia o pôvode mena stratila.

Poznámka P.7.2. Ponechanie dvojslovných rodových názvov v zásade neprotirečí pravidlám binomickej nomenklatúry, keďže z poradia slov (prídavné + podstatné meno) je zrejmé, že ide o rozvinuté pomenovanie rodu a nie o meno druhu. Ich odstraňovanie navyše viedlo k rozšíreniu počtu

⁴ Meno vranovec použil už Reuss (1853: 418).

homonym. Napr. starší slovenský názov rodu *Cephalanthera* – vtáčia prilba (Novacký et al. 1954: 192) zmenili Červenka et al. (1986: 161) na prilbovka; toto meno je však zhodné so slovenským názvom pečienoviek rodu *Reboulia* (pozri Peciar 1959: 208).

Poznámka P.7.3. Dvojslovné mená rodov sú akceptované aj v súčasnom českom botanickom menosloví (Kubát et al. 2002, Danihelka et al. 2012), napr. *Balsamita* – maří list, *Elodea* – vodní mor, *Lagurus* – zaječí ocásek, *Ligustrum* – ptačí zob, *Ornithopus* – ptačí noha, *Paris* – vrání oko, *Phyllitis* – jelení jazyk, *Scorzonera* – hadí mord, *Tragopogon* – kozi brada.

Poznámka P.7.4. Problematickejšie sú dvojslovné mená rodov (zvyčajne ľudového pôvodu), v ktorých podstatné meno (v nižšie uvedenom príklade šalát) je zhodné s rodovým názvom inej rastliny, najmä ak je obsiahnuté aj v dvojslovnom mene vyšľachtenej skupiny kultivarov (skratka sk.: pozri aj odporúčanie 23.1). Takéto mená by mohli neoprávnene vzbudzovať dojem vzájomnej príbuznosti, preto ich opätovné zavedenie do oficiálneho národného menoslovia nie je vhodné.

Príklad konfúznej dvojice mien:

Arnoseris – jahňací šalát (Novacký et al. 1954: 144); *Lactuca sativa* sk. *Capitata* – hlávkový šalát.

Odporúčanie 7.2

Rodové mená siníc, rias, húb a rastlín, odvodené od mien význačných osobností, sa odporúča:

a) ponechať v pôvodnom tvare,

Poznámka P.7.5. Tento spôsob možno aplikovať skôr výnimočne, v prípade mien, ktoré možno priamo previesť do slovenčiny, napr. *Bartsia* – bartsia (Novacký in Dostál 1949: 1318), *Dalbergia* – dalbergia (Červenka et al. 1986: 200), *Fuchsia* – fuchsia (Novacký et al. 1954: 103), *Haberlea* – haberlea (Červenka et al. 1986: 253), *Parkia* – parkia (Červenka 1966: 168), *Ramonda* – ramonda (Červenka et al. 1986: 384), *Serenoa* – serenoa (Červenka et al. 1986: 423). V minulosti sa pôvodná ortografia zachovávala aj pri ďalších osobných menách, napr. *Waldsteinia* – waldsteinia (Novacký et al. 1954: 69), ktoré sa neskôr slovakizovali: *Waldsteinia* – valdštajinka (Červenka et al. 1986: 477).

b) previesť do vhodného poslovenčeného tvaru (pozri však pravidlo 5d, poznámku P.5.3),

Poznámka P.7.6. Hlavným motívom pomenovania organizmu podľa vlastného mena je úcta ku konkrétnej osobnosti (Liška 2010: 70). Toto odporúčanie, so zachovaním úcty aj v slovenskom mene, možno aplikovať len v prípade foneticky jednoduchých osobných mien, napr. *Begonia* – begónia, *Camellia* – kamélia, *Conringia* – konringia, *Krameria* – kraméria, *Lobelia* – lobelka, *Magnolia* – magnólia, *Rudbeckia* – rudbekia, *Salvinia* – salvínia, *Scopolia* – skopólia, *Stapelia* – stapélia, *Strelitzia* – strelícia, *Tradescantia* – tradeskancia, *Zinnia* – cínia. Takto utvorené mená sa už zaužívali aj v záhradníckej a pestovateľskej praxi. Ak by malo dôjsť k tvorbe skomolených a/alebo neľubozvukných dedikačných mien (pozri aj poznámku P.10.2), odporúča sa zvoliť iný spôsob tvorby národného mena.

c) nahradiť vhodným slovenským menom v prípade zložitých alebo foneticky problematických osobných rodových mien.

Príklady nahradenia dedikačných rodových mien slovenským menom:

Bondarzewia – trsovec (Lizoň et al. 1998: 139), *Cunninghamia* – ostrolístec (Červenka et al. 1986: 194), *Degelia* – diskovnička (Pišút et al. 2010: 213), *Hacquetia* – hviezdňatec (Polívka 1924: 59), *Jamesoniella* – perlovka (Peciar 1959: 209), *Koelreuteria* – jaseňovec (Červenka 1966: 270), *Lloydia* – ľalujka (Novacký in Dostál 1950: 1771), *Menegazzia* – diskovka (Pišút et al. 1989: 364), *Oudemansiella* – sliznačka (Lizoň et al. 1998: 183), *Sherardia* – drapuľa (Holuby 1871: 28), *Tayloria* – krkulka (Peciar 1957: 171), *Washingtonia* – palmovka (Červenka et al. 1986: 477).

Pravidlo 8

Všetky druhy patriace do jedného rodu majú spravidla rovnaké rodové meno. Výnimku tvoria všeobecne známe a rozlišované druhy, ktoré v minulosti patrili do rôznych rodov, aktuálne sa však zaraďujú do toho istého rodu. Pri takýchto druhoch možno zachovať ich tradičné rodové mená.

Poznámka P.8.1. Ide o obdobu už skôr publikovanej zásady (Dostál 1963: 147, 153–155), v ktorej autor navrhol netvorit' a nepoužívať mená pre rody, v ktorých všetky u nás rastúce druhy majú vlastné jednoslovné ľudové substantívne názvy (napr. čučoriedka, brusnica, kľukva) a kde rodové meno navyše závisí od aktuálnej taxonomickej koncepcie. Čučoriedka obyčajná, brusnica obyčajná a kľukva močiarna sa v súčasnosti zaraďujú do spoločného rodu *Vaccinium* (*V. myrtillus*, *V. vitis-idaea*, *V. oxycoccus*); môžu však byť hodnotené aj v rámci osobitných rodov (*Vaccinium myrtillus*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Oxycoccus quadripetalus*) s oprávneným použitím vlastných národných mien.

Poznámka P.8.2. Viacero národných mien v rámci toho istého rodu možno použiť aj v prípade jednoznačných, tradičných ľudových mien niektorých drevín a bežne zbieraných lesných plodín. Medzi takéto prípady patrí napr. rod *Sorbus* – jarabina, v rámci ktorého mali oddávna niektoré bežné druhy svoje vžitú ľudové, sprvu jednoslovné názvy: *S. aucuparia* – jarabina, *S. aria* – mukyňa, *S. domestica* – oskoruša, *S. torminalis* – brekyňa. Až v učebniciach a určovacích kľúčoch sa pre ne postupne zavádzali dvojslovné pomenovania, čo vyvrcholilo v práci *Dendrologická nomenklatúra slovenskej flóry* (Brižický 1944: 27): jarabina obyčajná, mukyňa obyčajná, oskoruša domáca, brekyňa obyčajná (pozri aj Májovský et al. 1965, 1976, Krejča et al. 1978, 1984, 2007 a i.). Niekoľko národných mien má rod *Sorbus* aj v nemecky hovoriacich krajinách (Eberesche, Mehlbeere, Elsbeere, Speierling), pričom väčšina z nich je aj v súčasnosti totožná s menami konkrétnych druhov: *Sorbus aucuparia* – Eberesche, Vogelbeere, *S. domestica* – Speierling, *S. torminalis* – Elsbeere; názov Mehlbeere tvorí slovtvorný základ národných mien ostatných druhov jarabín vrátane *S. aria* – Echt-Mehlbeere (Fischer et al. 2008: 540–541). Pri zachovaní tradičných mien možno obdobný postup uplatniť aj v slovenskom menosloví; t. zn. všetky ostatné druhy vrátane hybridogénnych, ako aj bežne rozšírené (pestované) krížence (napr. *Sorbus × semipinnata*) ponosú spoločné rodové meno jarabina. V prípade návratu k substantívnym druhovým epitetám (pozri jeřáb muk, muk; jeřáb brek, brek a jeřáb oskeruše, oskeruše v aktuálnom českom menosloví) alebo pri inom vhodnom riešení sa tradičné slovenské mená môžu používať ako jednoslovné alternatívne názvy (mukyňa, brekyňa, oskoruša). Súčasnú platnú mená utvorené jednoduchou zmenou substantívneho epiteta na adjektívne (napr. jarabina mukyňa → jarabina mukyňová) nie sú z názvoslovného hľadiska najvhodnejšie.

Ako ďalší príklad možno uviesť rod *Rubus*, nesúci najčastejšie mená černica, resp. ostružina (vplyvom češtiny sprvu tiež ostružiník, ostružník), podľa Reussa (1853: 135) malinák. Pravdepodobne kvôli odlišnému, netritému habitu a červenej farbe plodstiev mal odpradáva

samostatné pomenovanie druh *Rubus idaeus*: malina, maliník, malinčiak, malina červená. V tomto duchu postupoval i Brižický (1944: 23–25), ktorý pre rod *Rubus* ustanovil slovenské meno černica, ale pre *R. idaeus* malinčiak obyčajný. Tradičné ľudové názvy oboch plodín (*Rubus fruticosus* agg. – černica, *R. idaeus* – malina) sa rešpektujú aj v poľnohospodársky či záhradnícky (sadovnícky) zameranej literatúre (napr. Sedlárová 1994: 14, 46, Hrubík 2002: 96, Wolff & Throllová 2008: 247). Oba tradičné názvy možno používať naďalej, druhý aj ako alternatívne meno: ostružina krovitá (černica; pozri aj odporúčanie 1.2); pre jednotlivé malé druhy tohto „súborného druhu“, rozlišované len špecialistami, však treba použiť rodové meno ostružina.

Poznámka P.8.3. Tradičné národné mená druhov s odlišným rodovým názvom, ktoré sa však v aktuálnej vedeckej nomenklatúre zaraďujú do toho istého rodu (napr. druhov v rámci rodov *Allium*, *Brassica*, *Cornus*, *Cucumis*, *Lonicera*, *Pinus*, *Prunus*, *Pyrus*, *Raphanus*, *Ribes*, *Rubus*, *Solanum*, *Vaccinium*, *Vicia*), rešpektovali už Holuby a Vraný (in Polívka 1921), Broul (in Polívka 1924, 1932), Novacký (in Smolař 1932, Polívka 1936, Novacký 1943a, b, 1947), Bartušek & Ferienc (1938) a Brižický (1944). V českom menosloví ich zachovanie v prípade všeobecne známych a rozlišovaných druhov toho istého rodu odporúčali napr. Toman (1979: 121–122, 125) a Skalický (1979b: 174); akceptoval ich Dostál (1982, 1989), najnovšie Danihelka et al. (2012). Používanie viacerých národných rodových mien pre druhy toho istého rodu má tradíciu aj v slovenskom pomenovaní vtákov (pozri Ferienc 1942, Topercer et al. 2007, Kovalik et al. 2010); ako závažné odporúčanie bolo prijaté pri tvorbe slovenského zoologického menoslovia (Hensel et al. 1987: 354).

Poznámka P.8.4. K zmenám národných mien pri preradení druhov do iného rodu pristupovali zdržanlivo už autori edície *Obrázková kvetena Slovenska*, čo dokumentujú nasledovné príklady (pôvodné vedecké meno, viažuce sa k slovenskému názvu, je uvedené v zátvorke): *Bistorta major* (syn. *Polygonum bistorta*) – stavikrv hadí koreň (Májovský et al. 1968: 110), *Persicaria amphibia* (syn. *Polygonum amphibia*) – stavikrv oboživelný (Májovský et al. 1968: 112), *Pycnus flavescens* (syn. *Cyperus flavescens*) – šachor žltkastý (Májovský et al. 1970: 220), *Lamiastrum galeobdolon* (syn. *Lamium galeobdolon*) – hluchavka žltá (Májovský et al. 1978: 88), *Leucanthemum rotundifolium* (syn. *Chrysanthemum rotundifolium*) – králik okrúhlostý (Májovský et al. 1978: 192), *Ranunculus aquatilis* (syn. *Batrachium aquatile*) – močiarka vodná (Májovský et al. 1981: 42), *Potentilla palustris* (syn. *Comarum palustre*) – nátržnica močiarna (Májovský et al. 1981: 142), *Vaccinium oxycoccos* (syn. *Oxycoccus palustris*) – kľukva močiarna (Májovský et al. 1981: 268). O ich diferencovanom prístupe svedčí akceptovanie zmien pri vyčlenení rodov *Pilosella* – chlpánik či *Dactylorhiza* – vstavačovec (Májovský et al. 1982: 66, 316).

Ďalšie príklady vhodného zachovania zaužívaných národných mien:

1. Rod *Dentaria* je v súčasnosti včlenený (v hierarchickej úrovni podrodu) do rodu *Cardamine*, vhodné je však ponechať mu meno zubačka (nie žerušnica); podobne *Batrachium* → *Ranunculus* – močiarka (nie iskerník), *Cicerbita alpina* → *Lactuca alpina* – mliečivec alpínsky (nie šalát alpínsky), *Orchis morio* → *Anacamptis morio* – vstavač obyčajný (nie červenohlav obyčajný).

2. Do široko chápaného rodu *Prunus* sa v súčasnosti začleňujú o. i. druhy *P. armeniaca* (syn. *Armeniaca vulgaris*), *P. avium* (syn. *Cerasus avium*), *Prunus cerasus* (syn. *Cerasus vulgaris*), *P. dulcis* (syn. *Amygdalus communis*), *P. laurocerasus* (syn. *Laurocerasus officinalis*), *P. padus* (syn. *Padus avium*), *P. persica* (syn. *Persica vulgaris*), ktoré v pôvodnom vyčlenení majú aj svoje vlastné národné mená. Ak rešpektujeme ich zaradenie do spoločného rodu *Prunus*, podľa doterajšej praxe by sme museli pre všetky uvedené druhy prijať rodové meno slivka. Vhodnejšie je však aj naďalej označovať tieto druhy pôvodnými rodovými názvami, t. j. *Prunus armeniaca* – marhuľa

obyčajná, *P. avium* – čerešňa vtáčia, *P. cerasus* – višňa obyčajná, *P. dulcis* – mandľa obyčajná, *P. laurocerasus* – vavrínovec lekársky, *P. padus* – čremcha strapcovitá, *P. persica* – broskyňa obyčajná.

Pravidlo 9

Obmenou slovotvorného základu sa môžu tvoriť len slovenské mená blízko príbuzných rodov (v rámci tej istej čeľade), s výnimkou mien utvorených predponou pa- (pozri odporúčanie 9.3).

Odporúčanie 9.1

Počet slovenských mien rastlín utvorených obmenou slovotvorného základu by mal byť čo najmenší, aby nevznikali príliš veľké zhluky odvodených mien vedúce ku konfúzii.

Poznámka P.9.1. Tvorenie rodových mien odvodzovaním z rovnakého slovotvorného základu v prípade príbuzných rodov (napr. horčica, horčičník; roripa, roripovník; žerucha, žeruška, žerušnica, žerušníčnik), ako aj obmenou pôvodného názvu pri postupnom vyčleňovaní nových rodov z pôvodne širokého rodu (napr. ovos → ovsec, ovsica, ovsienka, ovsík, ovsíkovec) odporúčali už Bayer et al. (1948: 30, 32, 51), neskôr napr. Holub (1979c: 130) a Kosík (1979: 162). Podľa Holuba (l. c.) takéto mená už svojou slovnou podobnosťou naznačujú určité príbuzenské vzťahy a obsahujú tak istý informačný náboj. Buffa (1972: 236) však na druhej strane oprávnenne poukázal na potrebu umiernenosti pri tvorbe takto odvodených mien, pričom odporúčal netvoriť podobným spôsobom viac ako dve mená. Odvodeniny typu šachor → šachorec, šachorček, šachorinka, šachorník majú podľa neho veľmi malú praktickú cenu v diferencovaní pomenovaných rastlín. Na nevhodnosť takýchto zhlukov, vedúcich užívateľa ku konfúzii, upozornil aj Pišút (1965a: 71, 1987: 99).

Viac či menej rozsiahle zhluky mien odvodených z rovnakého slovotvorného základu sa vyskytujú aj v menosloví iných systematických skupín, napr. húb: bedľa, bedlica, bedlička⁵, bedľovec, bedľovník; čiaška, drobnočiaška, pačiaška, čiašenka, čiašočka, pačiašočka, čiašovka, čiašovnička, čiašovce, čiaškovce; hríb, podhríb, suchohríb, tmavohríb, zlatohríb, hríbnik, suchohríbnik, hríbovec, hríbovník; pôrnatec, pôrnatka, pórovka, pórovička, pórovček, pórovník, pórovniček, sivo-pórka, slizopórka, voskopórovka, voskopórovček; hľiva, pahliva, hľivka, vláknohlivka, hľivka, hľivkovec, hľivník (pozri Lizoň et al. 1998).

Na druhej strane existujú skupiny podobne znejúcich mien príbuzensky vzdialených rodov (napr. repa, repča, repík, repinka; vrbka, vrbica, vrbovka), preto už Reuss (1853: VI–VII) odporúčal vyhýbať sa tvarovo podobným menám označujúcim rôzne rody, „*aby se tím rozdílné rody spolu nemýchali, a omylům i bludům příležitost nezavdávala*“ (pozri pravidlo 5h).

⁵ Najmä názvy bedľa a bedlička spôsobujú v laickej verejnosti zmatky. Bedľa je výborná a často zbieraná jedlá huba, kým v rode bedlička sú aj druhy smrteľne jedovaté. Ľudia si to často vysvetľujú tak, že mladé „bedličky“ sú jedovaté, a keď vyrastú, tak už nie sú.

Odporúčanie 9.2

Národné mená blízko príbuzných rodov sa odporúča tvoriť obmenou slovtvorného základu len za predpokladu, že nie sú k dispozícii staršie vhodné mená a novoutvorené mená zodpovedajú menotvorným zásadám a pravidlám. Slovenské meno pôvodného rodu by pri taxonomických zmenách malo ostať zachované.

Príklad nevhodného výberu mena:

Červenka et al. (1986: 169, 217) pre blízko príbuzné rody *Chamerion* – vríbka a *Epilobium* – vríbka zvolili slovenské pomenovania kyprina a vríbka, a to (pre rod *Chamerion* navyše nevhodným: homonymia) výberom z dvojíc mien kyprinka, kyprina (Dostál 1949: 992–993) a vríbka, vríbka (Novacký et al. 1954: 100).

Príklad nezachovania pôvodného mena rodu pri taxonomickej zmene:

Po rozdelení rodu *Rumex* – štiav na tri užšie chápané rody (*Rumex*, *Acetosella*, *Acetosella*) bolo pôvodné rodové meno (štiav) pridelené rodu *Acetosella*, zatiaľ čo rod *Rumex* dostal nový slovenský názov – štiavec (pozri Červenka et al. 1986: 83, 404).

Príklad zachovania pôvodného mena rodu pri taxonomickej zmene:

Trapl (1921: 110) označil hubu *Geastrum hygrometricum* (v uvedenej práci ako *Geaster hygrometricus*) názvom hviezdovka vlahojavná. Po preradení tohto druhu do užšie chápaného rodu *Astraeus* dostal druh pomenovanie hviezdovec vlahojavný, pričom meno hviezdovka ostalo zachované pre pôvodný rod (Červenka in Peciar et al. 1984: 328, 333).

Poznámka P.9.2. Výnimku z požiadavky zachovania pôvodného rodového mena pri taxonomických zmenách predstavujú dlhodobo zaužívané národné mená bežne rozlišovaných druhov, ktorých zmena pri rozčlenení rodu by bola v rozpore s pomenúvacou tradíciou.

Príklad zachovania pomenúvacej tradície:

Meno bedľa vysoká patrilo tradične druhu *Lepiota procera* (napr. Bartušek & Ferianc 1938: 48, Novacký 1953: 118, Vido 1955: 94). Po jeho preradení do rodu *Macrolepota* ostalo pôvodné národné meno tomuto rodu, kým užšie chápaný rod *Lepiota* dostal slovenský názov bedlička (pozri Červenka in Peciar et al. 1984: 320).

Odporúčanie 9.3

Používanie predpony pa- (= *pseudo*-) by sa malo obmedziť len na mená vyjadrujúce veľkú podobnosť s rastlinou pomenovanou slovtvorným základom, pričom príslušnosť rodov k tej istej čeľadi nie je nutnou podmienkou. Odporúča sa nepoužívať predponu pri tvorení mien blízko príbuzných rodov, ktoré vznikli rozčlenením pôvodne širšieho rodu (pozri príklady 4, 5).

Príklady prijateľného (1 – 3) a nevhodného (4 – 5) použitia predpony pa-:

1. *Fraxinus* (*Oleaceae*) – jaseň (Červenka et al. 1986: 235), *Ailanthus* (*Simaroubaceae*) – pajaseň (Červenka et al. 1986: 93),

2. *Majorana* (*Lamiaceae*) – majorán (Bartušek & Ferianc 1938: 149), *Origanum* (*Lamiaceae*) – pamajorán (Novacký in Dostál 1949: 1242),

3. *Pleurotus* (*Lentinaceae*) – hliva (Lizoň et al. 1998: 188), *Crepidotus* (*Crepidotaceae*) – pahliva (Lizoň et al. 1998: 150),

4. *Centaurea* – nevädza (Novacký et al. 1954: 162) → *Cyanus* – nevädza, *Calcitrapa* – panevädza (Červenka et al. 1986: 142, 195),

5. *Chrysanthemum* – králik (Novacký et al. 1954: 155) → *Leucanthemella* – králik, *Leucanthemopsis* – pakrálik (Červenka et al. 1986: 291).

Poznámka P.9.3. Výnimku z odporúčania tvoria dlhodobou používané, vžitú rodové mená, napr.: *Matricaria* – rumanček, *Tripleurospermum* – parumanček (Novacký et al. 1954: 155).

Pravidlo 10

Slovenské rodové mená okrasných a úžitkových rastlín sa majú prednostne tvoriť vhodnou úpravou (poslovenčováním), resp. výstižným prekladom ich vedeckého rodového mena (pozri aj poznámku P.10.2).

Príklady zaužívaných slovakizovaných mien:

Ananas – ananás, *Asparagus* – asparágus, *Cortaderia* – kortadéria, *Foeniculum* – fenikel, *Hyacinthus* – hyacint, *Jasminum* – jazmín, *Morus* – moruša, *Myrtus* – myrta, *Narcissus* – narcis, *Paeonia* – pivonka (pivónia), *Petunia* – petúnka, *Phaseolus* – fazuľa, *Philodendron* – filodendron, *Phlox* – flox, *Rosmarinus* – rozmarín, *Sophora* – sofora, *Tulipa* – tulipán.

Príklady vhodného utvorenia národných mien:

Fenestraria – okienkovka, *Kalanchoe* – kalanchoa (Červenka et al. 1986: 230, 280), *Aeonium* – eónium, *Ophthalmophyllum* – očkovec (Letz & Feráková 1996: 11–12).

Odporúčanie 10.1

Pri bežne (dlhodobou) pestovaných druhoch sa odporúča zohľadniť už jestvujúce, vecne a jazykovo správne ľudové mená.

Príklady ľudových mien pestovaných rastlín, ktoré sa premietli do oficiálnych národných názvov:

Dahlia – georgína, *Pelargonium* – muškát, *Tagetes* – aksamietnica.

Poznámka P.10.1. V súvislosti s menoslovným cudzokrajných rastlín je žiaduca úzka spolupráca botanikov, prekladateľov a zástupcov záhradníckej praxe (pracovníkov záhradníckych podnikov, botanických záhrad a arborét, skalničkárov, kaktusárov a i.), aby sa predišlo spontánnemu a nie vždy správne tvoreniu národných mien vrátane ich prekladu z cudzích jazykov (Letz & Feráková 1996: 11). Slovenské ekvivalenty vedeckých mien exotických rastlín sú sice pre širšiu verejnosť potrebné, ich tvorba by však nemala byť samoúčelná (pozri pravidlo 2). Národné mená by mali dostať v prvom rade bežne pestované (resp. predávané) okrasné rastliny, bežne pestované (prípadne dovážané) úžitkové rastliny, častejšie zavliekané a splanievajúce pestované rastliny, druhy s väčším zastúpením v popularizačnej literatúre, učebniciach a pod. (Dostál 1963: 147, Holub 1979b: 19). Aktuálne, v súvislosti s členstvom Slovenska v Európskej únii, sa slovenské mená cievnatých rastlín vyžadujú aj v prekladoch dokumentov (vestníky, smernice atď.) vydávaných Európskou komisiou (pozri aj odporúčanie 1.1).

Poznámka P.10.2. Poslovenčovanie možno úspešne uplatniť najmä v prípade krátkych a zvučne znejúcich vedeckých mien (Pišút et al. 1983: 152). Pri foneticky zložitých menách je vhodnejšie vytvoriť nové meno, aby v národnej odbornej nomenklatúre nevznikali príliš skomolené mená strácajúce nadväznosť na pôvodný vedecký názov (Holub 1979c: 132, Liška 2010: 70; pozri aj pravidlo 3, 5d a poznámku P.7.6). V tejto súvislosti je namieste pripomenúť slová Zmoraya

(1947: 15): „Pri tejto úprave treba mať opäť veľkú dávku jazykového citu, najmä pre reči klasické, pričom, všeobecne povedané, je lepšie prihliadať na zachovanie svojrázu klasického názvu ako na veľké fonetické prispôsobovanie. Túto okolnosť, najmä pri vedeckých terminológiách, treba opätovne zdôrazniť, lebo väčšina foneticky preakomodovaných výrazov pôsobí na klasicky vzdelaného človeka veľmi trápne, pričom pre laika je práve takým cudzím slovom, ako keby nebolo foneticky prispôsobené. ... Slová násilne fonetizované sa o nič nepribližia nášmu jazyku, strácajú však svoj ráz a vypadajú i z rámca klasických rečí.“

Odporúčanie 10.2

Ak sú niektoré rody na Slovensku okrem pestovaných zastúpené aj pôvodnými druhmi, potom by sa súbežne s ich zaužívanými, aj širokej verejnosti dobre známymi poslovenčenými vedeckými názvami, prevzatými zo záhradníckej praxe, malo aj v obchodnom styku (napr. v ponukových katalógoch záhradníckych firiem) a najmä v popularizačnej (záhradkárskej, sadovníckej a i.) literatúre udomáčniť prednostné používanie ich platných slovenských mien. Pri použití oboch ekvivalentov by platné národné meno malo byť uvedené na prvom mieste, napr. horec (encián), kosatec (iris), mečík (gladiola), plamienok (klematis), prvosenka (primulka), šafran (krokus).

Poznámka P.10.3. Najmä v ponukových katalógoch záhradníckych firiem (napr. Starkl) sa objavujú nevhodné až vecne nesprávne, zavádzajúce slovenské ekvivalenty vedeckých názvov, napr.: *Abeliophyllum distichum* – snehová forzičia, *Anemone blanda* – sasanka vznešená, *Bouteloa gracilis* – moskyto-tráva, *Ceratostigma plumbaginoides* – rohožník čínsky, *Chaenomeles japonica* – citrónová duľa, *Dracunculus vulgaris* – dračí áron, *Fritillaria imperialis* – cisárska koruna, *Kiollirion tataricum* – modrá ľalia, *Milletia japonica* – letná vistéria, *Nectaroscordium siculum* – bulharský cesnak.

Odporúčanie 10.3

Pri pomenovaní cudzokrajných úžitkových rastlín je vhodné najmä v bežnom (obchodnom) styku používať ich zaužívané, príp. postupne sa vžívajúce alternatívne mená (uvedené v okrúhlych zátvorkách), zvyčajne odvodené z cudzojazyčných názvov ich plodov, resp. iných častí rastliny.

Príklady alternatívnych mien:

Actinidia deliciosa (syn.: *A. chinensis* var. *deliciosa*) – aktinídia lahodná (kivi) [anglicky kiwi fruit],

Averrhoa carambola – egrešovec oblý (karambola) (Červenka et al. 1986: 124) [anglicky carambola],

Cananga odorata – kananga voňavá (ylang-ylang) [anglicky ylang ylang tree, ylang-ylang, ilang-ilang],

Cerantonía siliqua – rohovník obyčajný (karob) (Mladá & Procházka 1987: 260) [anglicky carob tree],

Diospyros kaki – ebenovník rajčiakový (kaki) (Červenka et al. 1986: 207) [anglicky kaki]; v ovocinárstve známy aj pod názvom hurmi kaki, resp. hurmikaki,

Lentinula edodes – húževnatec jedlý (šiitake) (Antonín et al. 2013) [anglicky shiitake],
Litchi chinensis – dvojslivka čínska (liči) (Červenka et al. 1986: 296) [anglicky lychee, litchi],
Panax ginseng – všehož ázijský (ženšen) (Červenka et al. 1986: 339) [anglicky Asian ginseng],
Persea americana – hruškovec americký (avokádo) (Červenka et al. 1986: 345) [anglicky avocado].

III. MENÁ DRUHOV

Pravidlo 11

Jedno slovenské meno je rezervované v rámci všetkých organizmov tradične pokladaných za rastliny len pre jediný druh. Jeden druh však môže mať dve rovnocenné slovenské mená (pozri pravidlo 15).

Príklad homonymie medzi slovenskými druhovými menami cievnatých rastlín a jej riešenia:

Potentilla recta – nátržník rovný (Novacký et al. 1954: 67); *P. erecta* – nátržník rovný (Novacký et al. 1954: 68) → nátržník vzpriamený (Jávorka et al. 1959: 133).

Poznámka P.11.1. K homonymii môže viesť aj prvotné nesprávne použitie vedeckého mena, čo dokladá nasledovný príklad:

Dostál (1949: 964) nesprávne uviedol *Acer saccharum* Marshall (syn. *A. saccharophorum* K. Koch) ako dva osobitné druhy (*A. saccharum* – javor cukrodarný, *A. saccharophorum* – javor cukrový), druhý z nich (*A. saccharophorum*) so synonymom *A. saccharinum* auct. non L. V tomto chápaní obe mená prevzali aj Novacký et al. (1954: 97). Červenka et al. (1986: 83) síce spojili obe mená pod jeden taxón *Acer saccharophorum* (syn. *A. saccharum*) – javor cukrodarný, druhu *A. saccharinum* L. však ponechali meno javor cukrový (pozri aj Marhold et al. 1998: 383), čo najmä v populárno-vedeckej literatúre miestami viedlo ku konfúzii. Používanie tohto mena je navyše v rozpore s požiadavkou vecnej správnosti (pozri pravidlo 5c), keďže javorový sirup (cukor) poskytuje len *Acer saccharum* (anglicky sugar maple). Pre druh *Acer saccharinum* (anglicky silver maple, po česky javor stříbrný) je preto vhodnejšie použiť slovenské meno javor striebřistý (pozri Brižický 1944: 10) odvodené od striebřistého rubu listov (Kyzlík & Michálek 1966: 428, Červenka in Červenka & Cigánová 1974: 46 ako javor strieborný).

Pravidlo 12

Slovenské meno druhu sa v typickom prípade skladá z mena rodu a druhového epiteta. Výnimkou sú tzv. alternatívne druhové mená, ktoré nemusia obsahovať meno rodu (pozri pravidlo 15).

Pravidlo 13

Podobne ako slovenské meno rodu, aj druhové epiteton môže byť jednoslovné alebo dvojslovné; dvojslovné však môže byť len v prípade, ak je meno rodu jednoslovné.

Poznámka P.13.1. Podobne ako dvojslovné mená rodov, aj dvojslovné druhové epiteta boli motivované najmä podobou rastliny alebo jej časti: ježatka kuria noha (*Echinochloa crus-galli*), kandík psí zub (*Erythronium dens-canis*), machovka židovská čerešňa (*Physalis alkekengi*), mrvka

myši chvostík (*Vulpia myuros*), ostrica vtáčia nôžka (*Carex ornithopoda*), tetucha kozí pysk (*Aethusa cynapium*) a i. Napr. ľudové meno židovská čerešňa (z nemeckého *Judenkirsche*) poukazovalo na „bezcný plod (pohrdlivo prenechaný židom)“ uzavretý v pomarančovo sfarbenom zväčšenom kalichu („mošničke“), ktorý dal meno rodu (Machek 1954: 206). Staré české rodové meno *mochyně* upravil Trapl (1921: 67) na *mochyňa*, neskôr Novacký (in Dostál 1949: 1266) nenáležite na *machovka*; Červenka et al. (1986: 351) zmenili pôvodné druhové epiteton na neurčité spojenie *machovka čerešňová*. Pomenovanie *tetucha kozí pysk* vzniklo spojením (čiastočne aj úpravou) dvoch ľudových mien tejto rastliny, a to moravského mena *tetlucha* a slovenského mena *kozí pysk* odvodeného od charakteristických obalčekov (Machek 1954: 160); druhé z nich sa premietlo do staršieho slovenského názvu *kozí pysk obyčajný* (Novacký 1943b: 195, 1947: 198).

Poznámka P.13.2. Zástancovia striktné binomickej nomenklatúry poukazujú na rozpor dvojslovného druhového epiteta (teda trojslovného mena druhu) s požiadavkou binárneho tvaru druhového mena; na rozdiel od jednoslovných substantívnych epitet (pozri odporúčanie 14.2) je však v tomto prípade omnoho ťažšie nájsť adekvátnu jednoslovnú náhradu, najmä v adjektívnom tvare (t. j. v tvare prídavného mena). Ak by sa pre daný druh našlo alebo utvorilo takéto meno, jednoznačné dvojslovné epiteton možno uviesť napr. v úvodzovkách (na odlišenie od alternatívneho mena) ako tzv. synonymné druhové meno (pozri Holub 1979c: 140).

Poznámka P.13.3. Tradičné dvojslovné druhové epiteta (napr. *Aegopodium podagraria* – bršlice kozí noha, *Capsella bursa-pastoris* – kokoška pastuši tobolka, *Lonicera caprifolium* – zimolez kozí list, *Pilosella lactucella* – chlupáček myši ouško, *Vulpia myuros* – mrvka myši ocásek) akceptovali aj autori súčasného českého botanického menoslovía (pozri Kubát et al. 2002, Danhelka et al. 2012).

Príklady zachovania dvojslovného druhového epiteta v súčasných publikáciách:

Erythronium dens-canis – kandík psí zub (Mártonfi 2003: 80),

Lonicera caprifolium – zemolez kozí list (Krejča et al. 2007: 88),

Physalis alkekengi – machovka židovská čerešňa (Kliment et al. 2008b: 239).

Príklady vhodného nahradenia dvojslovného druhového epiteta:

Crataegus crus-galli – hloh kuria noha (Novacký et al. 1954: 76) → hloh dlhotrňový (Červenka et al. 1986: 189),

Inula oculus-christi – oman oko Kristovo (Novacký et al. 1954: 152) → oman hodvábný (Červenka et al. 1986: 272).

Príklad synonymného druhového mena:

Physalis alkekengi – machovka čerešňová (židovská čerešňa) (Marhold et al. 1998: 562); pozri však poznámku P.13.1.

Pravidlo 14

Druhovým epitetom môže byť:

a) prídavné meno v prvom páde jednotného čísla vyjadrujúce spravidla morfológickú, ekologickú, fenologickú, chorologickú či inú význačnú vlastnosť alebo znak druhu,

Príklady mien vyjadrujúcich vyššie uvedené vlastnosti/znaky:

Arabis turrata – arábka previsnutá, *Baeomyces placophyllus* – malohubka lalôčkovitá, *Encalypta brevipes* – šišiačik krátkostopkatý, *Quercus pubescens* – dub plstnatý, *Stereum sanguinolentum* – pevník červenejúci.

Aspicilia aquatica – manovník bystrinný, *Aurinia saxatilis* – taričník skalný, *Campyllum elodes* – zlatolist močiarny, *Disciseda arida* – žalúdk pieskomilný, *Entosthodon hungaricus* – miešok slanomilný, *Geopetalum carbonarium* – kuriatkovec spáleniskový, *Helodium blandowii* – plstnatec rašelinový, *Lathyrus sylvestris* – hrachor lesný, *Lychnis flos-cuculi* – kukučka lúčna, *Ulmus laevis* – brest lužný, *Verrucaria hydrella* – bradavnica potočná.

Adonis aestivalis – hlaváčik letný, *Allium fistulosum* – cibuľa zimná, *Entoloma clypeatum* – hodvábnica jamá, *Flammulina velutipes* – plamienka zimná, *Jamesoniella autumnalis* – perlovka jesenná, *Vezdaea aestivalis* – vezdea letná.

Cladonia magyarica – dutohlávka maďarská, *Daphne arbuscula* – lykovec muránsky, *Hylotelephium argutum* – rozchodník karpatský, *Juniperus sibirica* – borievka alpínska, *Ophioparma ventosa* – krvnatica hôľna, *Papaver tatricum* – mak tatranský, *Pinus peuce* – borovica balkánska, *Sphagnum magellanicum* – rašelinník patagónsky, *Tatraea dumbirensis* – tatranka d'umbierska.

Agaricus xantherodermus – pečiarica páchnuca, *Cardamine amara* – žerušnica horká, *Daphne mezereum* – lykovec jedovatý, *Gymnopus peronatus* – peniazovka štipľavá, *Malva alcea* – slez liečivý, *Phallus impudicus* – hadovka smradľavá, *Rhamnus cathartica* – rešetliak prečisťujúci, *Teucrium scordium* – hrdobarka cesnaková, *Tithymalus lathyrus* – mliečnik preháňavý.

Poznámka P.14.1. Pri tvorbe slovenského druhového mena odvodeného od adjektíva *hungaricus* priamym prekladom vedeckého mena (výberom z dvojice prívlastkov uhorský vs. maďarský) sa vzhľadom na historické súvislosti (existenciu Rakúsko-Uhorska do r. 1918) odporúča zohľadniť rok opisu a areál pomenúvaného druhu. Rovnaké odporúčanie platí aj v prípade geografických mien poddruhov (pozri pravidlo 17a). Tam, kde to umožňujú okolnosti (areál, vylúčenie záměny s iným druhom), priamy preklad tohto epiteta sa postupne nahrádza prívlastkami odvodenými od reálneho rozšírenia druhu (napr. *hungaricus* – uhorský → karpatský) alebo prívlastkami motivovanými význačnou vlastnosťou rastliny.

Príklady slovenských druhových mien tvorených prekladom adjektíva *hungarica/hungaricus*:

1. Vysokohorský druh *Erigeron hungaricus* opísaný z Tatier (Vierhapper 1906: 443–445 ut *Trimorpha hungarica*) rastie podľa súčasných poznatkov v slovenskej aj poľskej časti Tatier, v Nízkych Tatrách, Krivánskej Fatre aj v rumunských Východných a Južných Karpatoch; ide teda o karpatský endemit (Kliment 1999: 148). Jeho správne slovenské meno je turica uhorská (napr. Hlavaček in Csapody et al. 1973: 207, Marhold et al. 1998: 461, Kliment l. c.). Napriek areálu obmedzenému výlučne na Karpaty preň epiteton *karpatská* nemožno použiť vzhľadom na existenciu mena *Erigeron atticus* (syn. *E. carpaticus*) – turica karpatská.

2. Druh *Sesleria hungarica* (platné meno: *S. heufleriana* subsp. *hungarica*) opísal Ujhelyi (1959: 65) z pohoria Bükk v severnom Maďarsku, doteraz je s istotou známy len z tohto územia. V hierarchickej úrovni druhu je preto správne slovenské meno ostrevka maďarská (pozri Kliment 1999: 295).

Príklad slovenského mena utvoreného podľa význačnej vlastnosti rastliny:

Mrazuvzdorná okrasná trvalka *Acanthus hungaricus* (české meno paznechtík uherský) dostala slovenské meno akant dlholistý (Brickell Ch. et al. 1993: 209, 403) odvodené od synonyma *A. longifolius* (pozri Červenka et al. 1986: 83).

b) podstatné meno v prvom páde jednotného čísla (substantívne epiteton) vyjadrujúce jeho (domnelú) vlastnosť či (zdanlivú) podobu,

Príklady substantívnych epitet: *Aconitum anthora* – prilbica jedhoj, *Allium scorodoprasum* – cesnak orešec, *Campanula cervicaria* – zvonček hrdlohoj, *Euphorbia helioscopia* – mliečnik kolovratec (Novacký et al. 1954: 20, 168, 142, 95).

c) osobné (venovacie čiže dedikačné) meno písané s veľkým začiatočným písmenom, ak je v súlade s vedeckým názvom druhu (pozri aj pravidlo 5d).

Poznámka P.14.2. Ak slovenské dedikačné druhové meno nie je v súlade s vedeckým názvom druhu, treba ho nahradiť vhodným, už existujúcim menom, alebo pre daný druh vytvoriť nové národné meno (pozri však odporúčanie 14.3).

Príklady súladu (1 – 3) a nesúladu (4 – 6) medzi vedeckým a slovenským dedikačným menom druhu:

1. *Tulostoma kotlabae* – stopkovec Kotlabov (Lizoň et al. 1998: 209),
2. *Dermatocarpon arnoldianum* – kožnatka Arnoldova (Pišút et al. 1998: 252),
3. *Cortusa matthioli* – kortúza Matthioliho (Červenka et al. 1986: 186),
4. *Inocybe erubescens* (syn. *I. patouillardii*) – vláknicia Patouillardova (Lizoň et al. 1998: 166),
5. *Eurhynchium hians* (syn. *E. swartzii*) – ostnatec Swartzov (Kubinská & Janovicová 1998: 316),
6. *Sagina saginoides* (syn. *S. linnaei*) – machovička Linného (Červenka et al. 1986: 406).

Odporúčanie 14.1

Predpona pa- (= *pseudo*-) by sa nemala používať v druhových epitetách označujúcich väzbu na stanovište/fytocenózu, výškové rozšírenie, ani v spojení s názvom určitej krajiny (územia, štátu).

Príklady nevhodného použitia predpony pa-:

- Ranunculus pseudosylvicola* Soó – iserník palesný (Červenka et al. 1986: 387),
Ranunculus pseudomontanus (*R. montanus* auct. carp.) – iserník pahorský (Červenka et al. l. c.),
Festuca pseudodalmatica – kostrava padalmátska (Červenka et al. 1986: 232).

Odporúčanie 14.2

Substantívne druhové epitetá by sa v súčasnosti už nemali tvoriť. Naopak, ak je to možné, odporúča sa nahradiť už jestvujúce menné prívlastky adjektívnymi; možno ich však ponechať ako tzv. alternatívne druhové mená (pozri pravidlo 15).

Kým nie je utvorené priliehavé adjektívne epiteton, odporúča sa ponechať v platnosti výstižný, už jestvujúci substantívny prívlastok.

Poznámka P.14.3. Substantívne druhové epitetá vznikali pri druhoch, ktoré boli rozpoznané už v ľudovom podaní a až neskôr boli zaradené do rodov (Dostál 1963: 154, Holub 1979c: 138; príklady Buffa 1972: 265–391). Niektoré substantívne prívlastky (najmä národné mená motivované vlastnosťou, účinkom alebo vzhľadom rastliny) sa dostatočne vžili a v kombinácii s rodovým menom nepôsobia násilne. Za ich ponechanie, napriek preferovaniu tesného vzťahu vedeckej a národnej nomenklatúry, sa prihovárili už Bayer et al. (1948: 47, 52), podľa ktorých sa takéto ľudové mená vyznačujú veľkým pôvabom, nápaditosťou a predstavujú veľmi cenné spostenie odborného

menoslovía, v súčasnosti napr. Topercer et al. (2007: 273) a Kovalik et al. (2010: 13) v súvislosti s národným menoslovím vtákov. Inak je to v prípade kultúrnych rastlín, kde dochádzalo k neprirodzenému spájaniu dvoch názvov, ktoré má iba malú nádej na uplatnenie v praxi (cesnak pažitka, cesnak pór a i.). Novacký et al. (1954) riešili túto situáciu kombináciou dvoch podstatných mien, s naznačením rodovej príslušnosti pomocou zátvoriek, napr. *Allium schoenoprasum* – (cesnak) pažitka, *A. cepa* – (cesnak) cibuľa kuchynská, *A. ampeloprasum* – (cesnak) pór; Červenka et al. (1986) druhovým adjektívom s využitím alternatívnych mien: cesnak pažitkový (pažitka), cesnak cibuľový (cibuľa), cesnak pórový (pór). V praxi sa zrejme naďalej budú používať jednoslovné druhové mená (pažitka, cibuľa, pór; pozri Sedlárová 1994), ktoré (vzhľadom na menotvorné pravidlá) možno doplniť o vhodné adjektívum: pažitka obyčajná, cibuľa kuchynská, pór záhradný. Obdobne k tomuto problému pristúpil Toman (1979: 125), ktorý v prípade záväznej dohody o neprípustnosti viacerých národných mien v rámci jedného rodu navrhol využiť alternatívne mená, napr. pór záhradný → cesnak záhradný (pór).

Tradičné substantívne prívlastky pretrvali aj v súčasnom českom menosloví (napr. *Allium scorodoprasum* – česnek ořešec, *Anthriscus cerefolium* – kerblík třebule, *Colutea arborescens* – žanovec mčchýřník, *Eupatorium cannabinum* – sadec konopáč, *Galium aparine* – svízel přítula, *Gentiana pneumonanthe* – hořec hořepník, *Helianthus tuberosus* – slunečnice topinambur, *Senecio jacobaea* – starček příměťník, *Veronica chamaedrys* – rozrazil rezekvítek; Kubát et al. 2002, Danihelka et al. 2012); na ich zachovanie kládol dôraz už Dostál (1963: 154–155).

Poznámka P.14.4. Voči substantívnym epitetám sa v ostatných desaťročiach vznášajú námietky najmä v súvislosti s ich ohýbaním vzhľadom na (možný) nesúlad v gramatickom rode alebo čísle (prilbica jednej, klínček slizicky), najmä v menách poddruhov (prilbica jednej pravá). Nahradit' ich adjektívnymi prívlastkami možno dvojakým spôsobom:

1. Pri jednoznačných jednoslovných menách vytvoriť ich alternatívne binómy doplnením výstižného druhového epiteta (Holub 1979b: 27), a to aj s využitím starších publikovaných prameňov či vhodných ľudových mien; netvoriť ich však mechanicky jednoduchou zmenou substantívneho prívlastku na adjektívny.

Príklad utvorenia alternatívneho binómu:

Picea omorika – smrek omorika (Novacký et al. 1954: 14), omorika (Jasičová 1966: 272) → smrek balkánsky (omorika) (Kliment et al. 2008b: 240).

2. V prípade, že zmena je nenásilná a zachová sa pôvodný význam mena, zmeniť substantívne epiteton na adjektívne (pozri príklad), najmä ak sa tým predíde novej homonymii (papučka je rozšírené ľudové označenie druhu *Cypripedium calceolus*, zároveň však platný slovenský názov rodu *Calceolaria*).

Príklad nenásilnej zmeny substantívneho prívlastku na adjektívny:

Cypripedium calceolus – črievičník papučka (Novacký et al. 1954: 192) → črievičník papučkový (Červenka et al. 1986: 198).

Odporúčanie 14.3

Dedikačné druhové meno možno aj napriek jeho rozporu s vedeckým názvom ponechať v prípade, že ide o dlhodobé a všeobecne zaužívané meno.

Príklad ponechania dedikačného druhového mena:

Bežný druh dubovo-hrabových lesov *Galium schultesii* – lipkavec Schultesov, dlhodobý známy aj širšej verejnosti z učebníc a populárno-vedeckých publikácií, sa v dôsledku neotypi-

fikácie stal konšpecifickým so skôr opísaným druhom *Galium intermedium* Schult. (Daníhelka et al. 2012: 805). Keďže ide o všeobecne známe, zaužívané slovenské meno, je vhodné ponechať ho aj v prípade nahradenia doteraz používaného vedeckého mena starším ekvivalentom (rovnako postupovali Daníhelka et al. 2012: 716).

Pravidlo 15

Jeden druh môže mať dve rovnocenné slovenské mená v prípade, ak je to potrebné na zachovanie tradičných, zaužívaných mien. V takýchto prípadoch môžu mať druhy popri mene zloženom z rodového mena a druhového epiteta (pozri pravidlo 12) aj ďalšie, tzv. alternatívne meno, a to opäť dvojslovné alebo jednoslovné.

Príklady dvojslovných (1 – 2) a jednoslovných (3 – 4) alternatívnych mien:

1. *Galium odoratum* (syn. *Asperula odorata*) – lipkavec voňavý (marinka voňavá),
2. *Fallopia japonica* (syn. *Reynoutria japonica*) – pohánkovec japonský (kričlatka japonská),
3. *Calocybe gambosa* – čirovnica májová (májovka),
4. *Fragaria moschata* (syn. *F. elatior*) – jahoda vyššia (drúzgavica).

Poznámka P.15.1. Jednoslovné druhové mená sa používali aj v odbornej botanickej literatúre. Napr. v diele *Flóra Slovenska II* (Futák et al. 1966) sa možno stretnúť s menami omorika (*Picea omorika*), vejmutovka (*Pinus strobus*), limba (*Pinus cembra*). Zásadná je tu, rovnako ako pri ďalších menách (cer, osika, trnka, vŕza a i.), záruka ich jednoznačného vzťahu k vedeckému názvu. Ak nemôže dôjsť k zámene s menom inej rastliny, voči ich používaniu nemožno mať, azda s výnimkou odklonu od binárneho tvaru, vážnejšie výhrady. Zrejme aj preto boli odporúčané ako rovnocenné alternatívne mená s tým, že adjektívne druhové epiteta sa budú tvoriť vhodným prekladom/prevodom vedeckého ekvivalentu. Takýto prístup badať už v prvej slovenskej dendrologickej nomenklatúre (Brižický 1944), o čom svedčia mená *Ulmus laevis* – brest lužný (vaz), *Populus tremula* – topoľ trepotavý (osika), *Salix caprea* – vŕba kozia (rakyta). V novších verziách slovenského menoslovia (Červenka et al. 1986, Marhold et al. 1998) sa stretávame prevažne s vytváraním prívlastkov z pôvodných substantívnych epitet (napr. *Populus tremula* – topoľ osikový); skôr výnimkou sú mená ako *Pinus mugo* – borovica horská (kosodrevina), *Pinus sylvestris* – borovica lesná (sosna) či *Helianthus tuberosus* – slnečnica hľuznatá (topinambur). Napriek možným výhradám ku konkrétnej podobe niektorých mien možno Brižického prístup, zohľadňujúci charakteristické vlastnosti konkrétnych druhov, pokladať za najbližší zásadám tvorby menoslovia.

Používanie jednoslovných alternatívnych mien sa prijalo aj v doterajších menosloviach (Červenka et al. 1986, Marhold et al. 1998); ako vhodné riešenie v záujme zachovania tradičných ľudových názvov bolo odporúčané aj na pracovnej konferencii Československej botanickej spoločnosti v r. 1974 (Holub 1979b: 26–27, Toman 1979: 120–125, Soják 1979: 159, Kühn 1979: 170–171). Jednoslovné druhové názvy sa akceptovali aj v slovenskom zoológickom menoslovi (pozri Hensel et al. 1987: 349, Topercer et al. 2007: 273, Kovalik et al. 2010: 13).

Jednoslovné mená druhov, najmä jednoznačné, zaužívané mená známych úžitkových rastlín, sa používajú aj v pestovateľskej praxi (napr. *Helianthus tuberosus* – topinambur, *Solanum melongena* – baklažán, *Thymus vulgaris* – tymian), miestami v pozícii tradičného rodového mena (pozri aj pravidlo 8), napr. *Allium porrum* – pór [záhradný], *Rubus idaeus* – malina [obyčajná], *Solanum tuberosum* – zemiak [obyčajný].

Odporúčanie 15.1

Dvojslovné alternatívne druhové mená by sa mali používať len v odôvodnených prípadoch. Medzi ne patria napr. mená zaužívané v lesníckej typológii (ak sú od nich odvodené názvy lesných typov, príklad 1) alebo v ochranárskej praxi (príklad 2), najmä ak ide o druhy s neustáleným taxonomickým hodnotením.

Príklady slovenských mien zaužívaných v lesníckej (1) a ochranárskej praxi (2):

1. Druh *Galium odoratum* – lipkavec voňavý sa dlho zaraďoval do rodu *Asperula* – marinka, so zodpovedajúcim slovenským menom marinka voňavá (Nováček 1943a: 360 a i.). Od tohto mena sú odvodené aj názvy niektorých lesných typov, napr. ostricovo-marinková živná dubová bučina.

2. Invázny druh *Fallopia japonica* – pohánkovec japonský bol až do zavedenia tohto mena (Marhold et al. 1998: 468) širokej verejnosti aj v ochranárskych kruhoch známy pod menom *Reynoutria japonica* – krídlatka japonská, ktoré zaviedli Červenka et al. (1986: 389). Jeho zaradenie do rodu *Fallopia* sa však všeobecne neakceptovalo a aj naďalej bol/je viacerými autormi (napr. Baranec et al. 2004: 82, 2007: 82, Šípošová 2016: 487) začleňovaný do užšie vymedzeného rodu *Reynoutria*.

IV. MENÁ PODDRUHOV

Pravidlo 16

Slovenské pomenovanie poddruhu je zložené z úplného mena druhu (t. j. mena rodu a druhového prívlastku) a poddruhového epiteta, ktoré je vždy jednoslovné. Väčšinou ide o trojslovné (trinomické) mená. V prípade, že meno rodu alebo druhové epiteton je dvojslovné (pozri pravidlo 7, 13), je meno poddruhu štvorslovné.

Poznámka P.16.1. Na používanie mien poddruhových nie je jednotný názor. Napr. Brižický (1944) zvolil pri označovaní poddruhových binárny tvar mien. Podobne Holub na už zmienenej konferencii ČSBS v r. 1974 navrhol, aby sa poddruhy označovali binomicky (pozri Holub 1979b: 28). Okrem výskytu dlhých mien ho k tomu viedli aj rozpory v gramatickom rode a neustálené taxonomické hodnotenie (poddruh – malý druh). Nominatívny poddruh označený adjektívom *pravý* možno podľa neho uvádzať v zátvorke za menom druhu; netytové poddruhy navrhol od mena rodu oddeliť hviezdikou. Stručnosť či úspora miesta však prináša aj nevýhody: 1. takýto postup je vhodný/ možný len v písanej podobe, 2. nezainteresovanému čitateľovi často nie je jasné, ku ktorému druhu netytový poddruh patrí; zároveň sa zvyšuje pravdepodobnosť homonymie. Návrh na používanie binárnych mien pre poddruhy napokon hlasovaním odmietla väčšina účastníkov spomínanej konferencie ČSBS (Jirásek 1975: 60).

Pravidlo 17

Poddruhovým epitetom môže byť:

a) prídavné meno v prvom páde jednotného čísla vyjadrujúce spravidla morfológickú, ekologickú, fenologickú, chorologickú či inú význačnú vlastnosť alebo znak poddruhu (pozri aj poznámku P.14.1),

b) osobné (venovacie čiže dedikačné) meno písané s veľkým začiatočným písmenom, ak je v súlade s vedeckým názvom poddruhu (pozri však pravidlo 5d).

Príklad nevhodného použitia osobného mena v názve poddruhu:

Caucalis platycarpus subsp. *muricata* (syn. *C. bischoffii*) – ježec veľkoplodý Bischoffov (Marhold et al. 1998: 406).

Odporúčanie 17.1

Pri tvorbe nových mien poddruhov treba overiť, či v danom rode už neexistuje rovnaké druhové, resp. poddruhovú slovenské epiteton, aby sa predišlo homonymii pri prípadnej zmene hierarchickej úrovne (poddruh → druh).

Pravidlo 18

Epiteton *pravý* možno používať výhradne na pomenovanie typického (nominátneho) poddruhu.

Príklad správneho použitia:

Acer campestre subsp. *campestre* – javor poľný pravý.

Poznámka P.18.1. V starších slovenských menosloviach (napr. Novacký et al. 1954) sa na označenie nominátneho poddruhu používalo viacero epitet: *communis* príp. *vulgaris* – obyčajný, *typicus* – typický (zriedkavejšie pravý). Adjektívum *pravý* sa najčastejšie vyskytovalo v spojení s predponou *eu-* (*eu-arvense*, *eu-cristatum*, *eu-variegatum* a i.), zriedkavejšie aj s inými prívlastkami (*genuinus*, *legitimus* a i.). V súčasnosti tieto prívlastky vo vedeckej nomenklatúre podľa článku 24.3 ICN (McNeill et al. 2012: 57) nie sú platnými menami, preto by takéto problémy už nemali nastávať. Známe sú však aj príklady použitia adjektíva *pravý* v spojení s inými epitetami, napr. *Amaranthus caudatus* subsp. *alopecurus* – láskavec chvostnatý pravý (Novacký et al. 1954: 45), *Hordeum marinum* subsp. *maritimum* – jačmeň morský pravý (Novacký et al. 1954: 185), *Mentha arvensis* subsp. *agrestis* – mäta roľná pravá (Novacký et al. 1954: 124), *Prunus cerasifera* subsp. *myrobalana* – slivka čerešňoplodá pravá (Bertová 1992: 508), *Silene latifolia* subsp. *alba* – silenka biela pravá (Marhold et al. 1998: 623).

Poznámka P.18.2. Používanie adjektíva *pravý* pre poddruh obsahujúci nomenklatorický typ navrhol ako prvý Dostál (1963: 148, 157).

Poznámka P.18.3. Epiteton *pravý* sa doposiaľ ojedinele používa aj v hierarchickej úrovni druhu, napr. v menách tradičných liečivých rastlín. Takéto mená sa však postupne, o. i. pre problémy s označením typického poddruhu, nahrádzajú vhodnejšími. Napr. v rámci druhu *Inula helenium* – oman pravý sa v súčasnosti rozlišuje niekoľko poddruhov (subsp. *orgyalis*, subsp. *pseudohelenium*, subsp. *turcoracemosa*, subsp. *vanensis*), ktorých pôvodný areál je obmedzený prevažne

na územie Turecka; nominálny poddruh (subsp. *helenium*) by, v súlade s pravidlom 18, niesol nevhodné pomenovanie oman pravý pravý (tautonymia).

Príklad nahradenia nevyhovujúceho druhového epiteta:

Galium verum subsp. *verum* – lipkavec pravý typický (Novacký et al. 1954: 138) → lipkavec srydlivý pravý (Červenka et al. 1986: 241).

Pravidlo 19

Poddruhové epiteton nemá byť v logickom rozpore s druhovým epitetom (napr. dva navzájom sa vylučujúce geografické názvy, rozporné fenologické termíny či rozdielni hostitelia parazitických rastlín).

Poznámka P.19.1. Pravidlo vychádza zo zásady vecnej správnosti (Bayer et al. 1948: 36, 51); oporu nachádza aj v zásadách a odporúčaníach pre tvorbu slovenských mien živočíchov (Hensel et al. 1987: 350, 355, Kovalik et al. 2010: 13).

Poznámka P.19.2. Rozporné epiteta vznikali najčastejšie doslovným prekladom vedeckého názvu, čo dokumentujú nasledovné príklady:

1. geograficky sa vylučujúce názvy: *Campanula tatrae* subsp. *sudetica* – zvonček tatranský sudetský (Červenka et al. 1986: 146); *Libanotis pyrenaica* subsp. *sibirica* – rebrica pyrenejská sibírska (Novacký et al. 1954: 106),

2. vzájomne sa vylučujúce biologické vlastnosti: *Urtica dioica* subsp. *monoica* – žihľava dvojdomá jednodomá (Novacký et al. 1954: 52, Červenka et al. 1986: 464),

3. nesúlad v morfológických znakoch: *Lactuca quercina* subsp. *chaixii* (syn. *L. quercina* subsp. *sagittata*): šalát dubolistý šípovitolistý (Červenka et al. 1986: 283); *Salix alba* subsp. *caerulea* – vrbica biela modrá (Červenka et al. 1986: 406); *Thalictrum minus* subsp. *majus* – žltuška menšia väčšia (Červenka et al. 1986: 446),

4. nesúlad v (zdanlivej) podobe rastliny: *Hordeum murinum* subsp. *leporinum* – jačmeň myší zajačí (Novacký et al. 1954: 185),

5. nesúlad v označení hostiteľa: *Cuscuta epithimum* subsp. *trifolii* – kukučina dúšková ďateľinová (Červenka et al. 1986: 195),

6. nesúlad vo fenológii: *Rhinanthus serotinus* subsp. *vernus* – štrkáč neskorý jarný (Novacký et al. 1954: 135),

7. nesúlad v ekológii (vo väzbe na stanovište): *Hieracium pratense* subsp. *sylvicolum*: jastrabník lúčny lesný (Novacký et al. 1954: 145); *Thlaspi alpestre* subsp. *sylvestre*: peniažtek alpínsky lesný (Novacký et al. 1954: 28).

Odporúčanie 19.1

Geograficky motivované názvy by mali byť prednostne vyhradené na označenie územne diferencovaných poddruhov; pri tvorbe druhových mien ich možno použiť najmä v prípade ďalej nečlenených endemitov. Ak pri geograficky pomenovanom druhu dôjde k opísaniu nového poddruhu, alebo doň boli v hierarchickej úrovni poddruhu včlenené iné taxóny, odporúča sa:

a) meno netypového poddruhu utvoriť podľa jeho významného znaku alebo vlastnosti,

b) revidovať slovenské meno druhu, napr. využitím vhodného (staršieho) synonyma.

Príklady možného nahradenia druhového epiteta vhodným synonymom:

1. *Campanula tatrae* – zvonček tatranský (Červenka et al. 1986: 146) sa v zmysle rôznych taxonomických koncepcií svojím rozšírením viaže na územie Západných Karpát, Karpát, prípadne Karpát a Vysokých Sudet (Mráz 2006: 332), teda nielen na oblasť Tatier. V záujme vylúčenia rozporu medzi druhovým a poddruhovým epitetom (napr. *C. tatrae* subsp. *sudetica* – zvonček tatranský sudetský; pozri poznámku P.19.2, príklad 1) možno preň použiť staršie slovenské pomenovanie zvonček mnohotvarý (Novacký et al. 1954: 142) viažuce sa k názvu *Campanula polymorpha* (synonymum platného vedeckého mena) a vystihujúce značnú vnútrodruhovú variabilitu (pozri aj zásadu 4 a pravidlo 5).

2. Jedným zo synonymy druhu *Libanotis pyrenaica* – rebrica pyrenejská (Červenka et al. 1986: 292) je *L. montana* – rebrica horská (Novacký in Dostál 1949: 1043). Použitím tohto slovenského mena (pozri Randuška et al. 1983: 96) sa možno vyhnúť nevhodným spojeniam typu *L. pyrenaica* subsp. *sibirica* – rebrica pyrenejská sibírska (pozri poznámku P.19.2, príklad 1).

Poznámka P.19.3. Niektoré názvy sú len zdanlivo geografické. Napr. meno *Centaurea phrygia* – nevädza frýgická nie je odvodené od historického územia v Malej Ázii, ale od obľúbivito ohnutých priveskov zákrovných listieňov pripomínajúcich frýgickú čiapku. Adjektíva v mene *C. phrygia* subsp. *austriaca* – nevädza frýgická rakúska preto nie sú vo vzájomnom rozpore.

V. MENÁ VARIET

Pravidlo 20

Slovenské mená je prípustné ponechať/tvoriť len pre variety podradené priamo druhu. Pri ich tvorbe platia rovnaké pravidlá a odporúčania ako pri tvorbe mien poddruhov.

Príklady slovenských mien variet:

Amaranthus chlorostachys var. *erythrostachys* – láskavec zelenoklasý červenoklasý (Červenka et al. 1986: 102; pozri aj pravidlo 19 a poznámku P.19.2),

Astrantia major var. *involutrata* – jarmanka väčšia zákrovná (Brickell Ch. et al. 1993: 234),

Brunfelsia pauciflora var. *calycina* – brunfelzia málokvetá kalichovitá (Bürki & Fuchsová 2007: 77),

Cestrum elegans var. *elegans* – kladivník nádherný pravý (Bürki & Fuchsová 2007: 279),

Festuca dominii var. *dominii* – kostrava Dominova pravá (Marhold et al. 1998: 469),

Ranunculus thora var. *carpathicus* – iskerník okrúhloolistý karpatský (Kliment 1999: 272).

Odporúčanie 20.1

V záujme vylúčenia záměny s úrovňou poddruhu sa slovenské meno variety odporúča uvádzať výhradne v spojení s jej vedeckým menom.

Poznámka P.20.1. Rozkolísané hodnotenie (poddruh – varieta) mnohých infrašpecifických taxónov poukazuje na skutočnosť, že hranica medzi týmito systematickými kategóriami nie je príliš ostrá. Ponechanie slovenského mena rastliny pri znížení hierarchickej úrovne (poddruh → varieta)

sa preto javí ako opodstatnené, kvôli vylúčeniu zámeny s úrovňou poddruhu však len v spojení s jej vedeckým menom.

Odporúčanie 20.2

Rovnaký postup ako pri varietách možno zvoliť aj pri pomenúvaní foriem (napr. *Rosa canina* f. *alba* – ruža šípová biela). Vzhľadom na veľmi nízku hierarchickú úroveň formy (taxón založený na jedinom znaku) a nezriedka problematické vyčlenenie sa odporúča tvoriť slovenské mená pre formy len v nevyhnutných prípadoch.

Poznámka P.20.2. Mnohé taxóny, v záhradníctve či sadovníctve pôvodne opísané/klasifikované ako formy, sa v súčasnosti hodnotia ako kultivary, príp. skupiny kultivarov, napr. *Abies concolor* f. *violacea* (A. Murray bis) Beissn. → *A. concolor* ‘*Violacea*’; *Fagus sylvatica* f. *atropurpurea* hort. → *Fagus sylvatica* sk. *Atropurpurea* (pozri aj pravidlo 23).

VI. MENÁ KRÍŽENCOV

Pravidlo 21

Slovenské mená medzirodových krížencov sa tvoria viacerými spôsobmi: kombináciou slovenských mien rodičovských rodov (príklad 1), odvodením od slovenského mena jedného z rodičov (príklady 2, 3), úpravou vedeckého názvu (príklad 4), úpravou cudzojazyčného národného mena (príklad 5; pozri aj odporúčanie 22.1).

Príklady mien medzirodových krížencov:

1. ×*Festulolium* [*Festuca* × *Lolium*] – kostravomätonoh [pozn.: meno kostravovec (Červenka et al. 1986: 233) je máťuce vzhľadom na existenciu mena *Bellardiachloa* – kostravec],
2. ×*Cupressocyparis* [*Cupressus* × *Chamaecyparis*] – cyprusovec,
3. ×*Fatsyhedera* [*Fatsia* × *Hedera*] – brečtanovec,
4. ×*Triticosecale* [*Triticum* × *Secale*] (syn. ×*Triticale*) – tritikale,
5. ×*Citrofortunella* [*Citrus* × *Fortunella*] – kalamondin [anglicky calamondin].

Pravidlo 22

Slovenské mená medzidruhových krížencov sa tvoria obdobným spôsobom ako mená druhov (pozri aj odporúčanie 22.1). Sú vždy dvojslovné, pričom druhovým epitetom môže byť:

a) prídavné meno v prvom páde jednotného čísla vyjadrujúce spravidla morfológickú, ekologickú, fenologickú, chorologickú či inú význačnú vlastnosť alebo znak kríženca,

Príklady: *Aconitum* ×*cammarum* – prilbica strakatá, *Aster* ×*salignus* – astra víbovitá, *Crataegus* ×*calycina* – hloh kališný, *Fallopia* ×*bohemica* – pohánkovec český, *Hamamelis* ×*intermedia* – hamamel prostredný, *Mentha* ×*dalmatica* – mäta dalmátska, *Platanus* ×*hispanica* (syn. *P. acerifol-*

lia) – platan javorolistý, *Populus ×canescens* – topoľ sivý, *Rumex ×heterophyllus* – štiav rôzno-
listý, *Salix ×sepulcralis* – vřba cintorínska.

b) osobné (venovacie čiže dedikačné) meno písané s veľkým začiatočným písmenom, ak je v súlade s vedeckým názvom kríženca.

Príklady: *Cardamine ×paxiana* (syn. *Dentaria ×paxiana*) – zubačka Paxova, *Genista ×spachiana* – kručinka Spachova, *Quercus ×turneri* – dub Turnerov, *Spiraea ×billardii* – tavofník Billardov.

Odporúčanie 22.1

Slovenské mená sa odporúča ponechať/tvoriť len pre krížence (medzirodové i medzidruhové), ktoré sú v prírode časté, prípadne významné pre prax (pestované rastliny vrátane drevín a pod.).

Poznámka P.22.1. Snaha o pomenovanie všetkých krížencov je sporná z viacerých dôvodov:

1. Znižuje možnosť utvorenia výstižného mena pre novoopísané druhy, resp. novozistené taxóny našej flóry (zavlečené a splatené druhy).

2. Zvyšuje možnosť vzniku homoným, prípadne len nepatrne sa líšiacich mien (pozri pravidlo 5j, 6, 11).

3. V menosloví krížencov sú veľmi často zastúpené dedikačné (t. j. osobné, venovacie), často problematicky vysloviteľné mená neslovenského pôvodu (pozri pravidlo 5d), pričom osobné meno v slovenskom názve môže byť v nesúlade s osobným menom v platnom vedeckom názve (pozri pravidlo 14c), napr. *Carduus ×beckianus* (syn. *C. ×schulzeanus*) – bodliak Schulzeho.

Výrazné obmedzenie tvorby národných mien krížencov preto odporúčal už Holub (1979b: 29); Blatný (1979: 116) zastával rovnaké stanovisko aj vo vzťahu k ich vedeckým názvom.

VII. MENÁ TAXONOMICKÝCH JEDNOTIEK KULTÚRNYCH RASTLÍN

Pravidlo 23

Pri pomenovaní skupín kultivarov kultúrnych rastlín treba prednostne zohľadniť ich slovenské mená zaužívané v pestovateľskej praxi.

Odporúčanie 23.1

Taxonomické jednotky kultúrnych rastlín, tzv. taxonoidy (cultony) nezodpovedajú vnútrodruhovým hierarchickým jednotkám, preto sa ich názvy (vedecké ani národné) nemôžu tvoriť rovnakým spôsobom ako mená divorastúcich rastlín. V pestovateľskej praxi majú svoje vlastné, zaužívané a jednoznačné slovenské mená, ktoré by sa mali zohľadniť aj v oficiálnej botanickej nomenklatúre.

Poznámka P.23.1. Vyšľachtené skupiny kultivarov pestovaných rastlín, najmä poľnohospodárskych plodín [Group; slovensky skupina, sk.], sa v staršej literatúre uvádzali ako poddruhy, príp. variety, neskôr najčastejšie ako konvariety (convar.), resp. provariety (provar.), pričom sa aj ich slovenské názvy tvorili rovnakým spôsobom ako mená divorastúcich rastlín (pozri príklady).

V ostatných rokoch sa popri zmenách vo vedeckej nomenklatúre, vyvolaných požiadavkami *Medzinárodného kódu nomenklatúry pestovaných rastlín (ICNCP; Brickell et al. 2004, 2009)*⁶, začínajú aj v slovenskom odbornom menosloví presadzovať ich tradičné národné mená zaužívané v pestovateľskej praxi; v prípade dvojslovných názvov s uvedením prídavného mena *na prvom mieste*, napr. brokolica, cukrová repa, cvikla, kaleráb, karfiol, kýmna kapusta, kvaka, mangold, okrúhlica, reďkovka a i. (napr. Sedlárová 1994, Baranec & Šípošová 2002, Mártonfi 2003, 2006, Baranec et al. 2004, 2007, 2011).

Tradičné národné názvy poľnohospodárskych plodín, v dvojslovných menách však s adjektívom na druhom mieste (napr. kel kučeravý, kel ružičkový, kapusta hlávková, kaleráb, karfiol, okrúhlica), rešpektovali už Novácký et al. (1954); v nových menosloviach (Červenka et al. 1986, Marhold et al. 1998) sa uvádzajú nanajvyš ako alternatívne mená.

Príklady zmien v menosloví kultúrnych rastlín:

Raphanus sativus subsp. [var.] *sativus* (syn. *R. sativus* var. *radicula*) – reďkev siata pravá → *Raphanus sativus* sk. *Radicula* – reďkovka,

Beta vulgaris subsp. *vulgaris* convar. *crassa* provar. *altissima* – repa obyčajná pravá kýmna cukrová → *Beta vulgaris* sk. *Altissima* – cukrová repa,

Brassica oleracea convar. [var.] *viridis* – kapusta obyčajná kučeravá → *Brassica oleracea* sk. *Viridis* – kučeravý kel,

Lactuca sativa subsp. [var.] *longifolia* → *Lactuca sativa* sk. *Longifolia* – rímsky šalát.

Poznámka P.23.2. Mená kultivarov (staršie označenia: odroda, sorta) pozostávajú z mena rodu alebo nižšej taxonomickej jednotky, po ktorom nasleduje vlastné epiteton (tzv. fantazijné meno tvorené v živom jazyku). Epiteta kultivarov utvorené v inom jazyku než slovenskom sa do slovenčiny neprekladajú (čl. 32.1 *ICNCP*); prípustná je len ich transliterácia, prípadne transkripcia (čl. 33, 34). Píšu sa latinkou v jednoduchých úvodzovkách (napr. ‘Coxova reneta’, ‘Spartan’, ‘Wealthy’), ktoré môžu byť nahradené apostroфом (‘) (čl. 14, poznámka 1, príklad 1). Popri vedec-
kom názve taxónu môžu byť spojené aj s jeho jednoznačným národným menom (čl. 21.1, príklad 1, čl. 21.2, príklad 4; pozri aj odporúčanie 21A.1, príklad 56).

Príklady mien kultivarov:

Carpinus betulus ‘Incisa’ – hrab obyčajný ‘Incisa’ [= hrab obyčajný, kultivar ‘Incisa’; okrasný kultivar s hlboko laločnatými listami],

Cydonia oblonga ‘Vranja’ – dula podlhovastá ‘Vranja’,

Lactuca sativa ‘Stupický kamenáč’ – šalát siaty ‘Stupický kamenáč’,

Morus alba ‘Laciniata’ – moruša biela ‘Laciniata’,

Populus ×canadensis ‘Grandis’ – topoľ kanadský ‘Grandis’,

Spiraea japonica ‘Little Princess’ – tavolník japonský ‘Little Princess’,

Viburnum opulus ‘Compactum’ – kalina obyčajná ‘Compactum’,

azalka ‘Gibraltar’, jablňo ‘Heliodor’, jahoda ‘Frei’, orgován ‘Mme Lemoine’, rajčiak ‘Pollicino F1’, slivka ‘Herman’, tuja ‘Mr. Bowling Ball’, zemolez ‘Belgica’.

Poznámka P.23.3. Ak je súčasťou mena kultivaru aj epiteton skupiny, v súlade s ustanoveniami *ICPCN* sa uvádza v okrúhlych zátvorkách bezprostredne pred epitetom kultivaru, napr. *Brassica oleracea* (sk. *Sabauda*) ‘Cantasa’ (čl. 15.3, príklad 2). V prípade tradičných národných mien skupín kultivarov možno ako slovenský ekvivalent úplného mena odrody uviesť len tradičný názov skupiny a epiteton kultivaru, napr. *Raphanus sativus* (sk. *Radicula*) ‘Blanka’ – reďkovka

⁶ Všetky uvádzané odvolávky na články *ICNCP* sa vzťahujú na jeho novšiu verziu (Brickell et al. 2009).

‘Blanka’. Častejši je však voľnejší (opisný) spôsob spočívajúci vo vymenovaní kultivarov danej skupiny, napr.: „*Brassica oleracea* sk. Gongylodes – kaleráb. Kultivary tejto skupiny sa pestujú ako zelenina pre stonkové hlúzy. Najčastejšie pestované sú: ‘Gigant’, ‘Azúr’, ‘Sparta’.“ (Baranec & Šípošová 2002: 705).

VIII. MENÁ TAXÓNOV V HIERARCHICKÝCH ÚROVNIACH VYŠŠÍCH NEŽ ROD

Pravidlo 24

Slovenské mená taxónov v hierarchických úrovniach vyšších než rod sú spravidla jednoslovné; tzv. opisné mená však môžu byť dvoj- až trojslovné. Tvoria sa prekladom ich vedeckých ekvivalentov, a to dvojakým spôsobom:

a) formálne, pripojením špecifických koncoviek k slovotvornému základu, ktorý tvorí meno typového rodu. Týmto spôsobom sa jednotne tvoria len slovenské mená čeľadí a radov (pri papraďorastoch a semenných rastlinách aj názvy oddelení), a to koncovkou -ovité pre čeľaď (latinská koncovka *-aceae*), koncovkou -varé pre rad (latinská koncovka *-ales*) a koncovkou -rasty pre oddelenie (latinská koncovka *-phyta*).

Príklady formálnej tvorby slovenských mien:

Čeľaď: *Agaricaceae* – pečiarkovité, *Lecanoraceae* – lekanorovité, *Marchantiaceae* – porastnicovité, *Lycopodiaceae* – plavúňovité, *Pinaceae* – borovicovité, *Magnoliaceae* – magnóliovité.

Rad: *Agaricales* – pečiarkotvaré, *Lecanorales* – lekanorotvaré, *Marchantiales* – porastnicotvaré, *Lycopodiales* – plavúňotvaré, *Pinales* – borovicotvaré, *Magnoliales* – magnóliotvaré.

Oddelenie: *Lycopodiophyta* – plavúňorasty, *Magnoliophyta* – magnóliorasty.

Poznámka P.24.1. V zmysle ustanovení *Medzinárodného kódu rias, húb a rastlín* (McNeill et al. 2012) sú platné vedecké mená čeľadí odvodené od názvov typových rodov (napr. *Lamiaceae*; typ *Lamium* L.). Od nich sa odvíjajú automaticky typifikované mená ďalších taxonomických jednotiek (radu až oddelenia) zahŕňajúcich danú čeľaď, ktoré sa tvoria len zmenou koncovky (pozri už uvedené príklady). Na rovnakom princípe sú založené aj ich súčasné slovenské mená, preto nie sú prípustné staršie názvy utvorené iným spôsobom (napr. *Boraginaceae* – drsnolisté). Len výnimčne, ak sa staršie meno dlho a stabilne používalo, môže byť slovenský názov čeľade odvodený od iného rodu, než je akceptovaný v súčasnosti. Napr. typom čeľade *Apiaceae* je sice rod *Apium* L. – zeler, naďalej však možno používať zaužívané slovenské meno tejto čeľade (mrkvovité), ktoré sa pôvodne viazalo k jej staršiemu vedeckému názvu (*Daucaceae*).

Výnimku z väzby vedeckého názvu na rodové meno predstavujú nasledovné čeľade, kde popri menách odvodených od rodového názvu možno podľa článku 18.5 *ICN* (McNeill et al. 2012: 44) používať ako alternatívne aj ich tradičné názvy (uvedené sú v zátvorkách): *Apiaceae* (*Umbelliferae*) – mrkvovité (okolíkaté), *Arecaceae* (*Palmae*) – arekovité (palmy), *Asteraceae* (*Compositae*) – astrovité (zložnokveté), *Brassicaceae* (*Cruciferae*) – kapustovité (křížaté), *Clusiaceae* (*Guttiferae*) – klúziovité [ojedinele používaný slovenský ekvivalent mena *Guttiferae* – perepovité je prevzatý z češtiny], *Fabaceae* (*Leguminosae*, *Papilionaceae*) – bôbovité (strukovité, motýľokveté), *Lamiaceae* (*Labiatae*) – hluchavkovité (pyskaté), *Poaceae* (*Gramineae*) – lipnicovité (trávy) (pozri aj Mártonfi 2006: 30).

Poznámka P.24.2. Novacký et al. (1954) v nadväznosti na vedeckú nomenklatúru zaviedli stabilné slovenské koncovky pre vyššie systematické kategórie, konkrétne pre názvy čeľadí (-ovité) a radov, pričom rady výtrusných rastlín označili koncovkou -tvaré (napr. plavúňotvaré), rady semenných rastlín koncovkou -kveté (napr. ružokveté). Takýto spôsob pomenovania radov sa udržal najmä v populárno-vedeckej literatúre (napr. Krejča et al. 1978, 2007). Počnúc 2. zväzkom *Flóry Slovenska* (Futák et al. 1966) sa však aj pre rady semenných rastlín používa jednotná koncovka -tvaré. Koncovka -kveté (Novacký in Dostál 1948 – 1950 ako -kvetné) má pravdepodobne pôvod v starších opisných menách s koncovkou -florae, napr. *Liliiflorae* – ľaliokveté, *Spadiciflorae* – šúľkokveté, *Tubiflorae* – trúbkokveté (pozri Bartušek & Ferianc 1938).

Poznámka P.24.3. Niektoré zložené, vnútorne diferencované čeľade (napr. *Rosaceae*, *Asteraceae*) bývajú niekedy členené na podčeľade. Táto vedľajšia hierarchická úroveň sa uplatňuje najmä vo vyučovacom procese, v súčasnosti len na vysokých školách; v populárno-vedeckej literatúre (fotografické a obrázkové atlasy a pod.) je prakticky neznáma. Od názvu čeľade sa popri latinskej koncovke (-oideae) odlišuje aj formálne utvorenou slovenskou koncovkou -ovate (pozri napr. Červenka 1966, Baranec et al. 2004, 2007, 2011)⁷.

Príklad: čeľaď: *Rosaceae* – ružovité, podčeľade: *Spiraeoideae* – tavoľníkovaté, *Rosoideae* – ružovaté, *Prunoideae* – slivkovaté, *Maloideae* – jablňovaté.

b) neformálne, v tvare podstatného mena v prvom páde množného čísla, ktoré môže byť rozvité výstižným spresňujúcim adjektívom (tzv. opisné mená). Týmto spôsobom sa tvoria mená tried, mená oddelení siníc, rias, húb a machorastov a názvy neformálnych skupín.

Poznámka P.24.4. Slovenské mená tried (latinská koncovka -phyceae pre sinice a riasy, -mycetes pre huby vrátane lichenizovaných, -opsida pre machorasty, papraďorasty a semenné rastliny; pozri aj McNeill et al. 2012: 41) sú odvodené od slovenského mena typového rodu (napr. *Charophyceae* – chary, *Lycopodiopsida* – plavúne, *Magnoliopsida* – magnólie) alebo ich tvorí iný, často tradičný výstižný názov [napr. *Chlorophyceae* – vlastné zelené riasy, *Hymenomyces* – rúchovky, *Marchantiopsida* – pečeňovky (v súčasnosti sú spolu s rožtekmi a machmi hodnotené v hierarchickej úrovni oddelení), *Pinopsida* – ihličiny, *Liliopsida* – jednoklíčnolistové]. Popri názve magnólie sa ako alternatívne používa aj meno dvojklíčnolistové, odvodené od staršieho vedeckého synonyma (*Dicotyledonopsida*). Slovenské mená oddelení siníc a rias (latinská koncovka -phycota)⁸ a oddelení/kmeňov⁹ húb vrátane lichenizovaných (latinská koncovka -mycota) sú výlučne opisné, založené na charakteristickom znaku oddelenia/kmeňa, napr. *Chlorophycota* – zelené riasy, *Ascomycota* – vreckaté huby.

Poznámka P.24.5. Súčasné, neformálne tvorené slovenské mená vyšších taxonomických jednotiek majú korene v období, keď sa obe menoslová, vedecké i slovenské, tvorili opisným spôsobom, bez jednotných koncoviek (napr. *Diatomae* – rozsievky, *Fungi imperfecti* – nedokonale huby, *Anthocerotae* – rožteky, *Filices* – paprade, *Gymnospermae* – nahosemenné rastliny, *Coniferae* –

⁷ V staršej verzii skrípt použil ešte Červenka (1960) pre obe hierarchické úrovne – čeľaď aj podčeľaď – spoločnú slovenskú koncovku -ovité.

⁸ Aktuálna koncovka -phycota je v súlade s článkom 16.3 *ICN* (McNeill et al. 2012: 16); dotedy mali vedecké mená oddelení siníc a rias koncovku -phyta.

⁹ Hierarchické úrovne oddelenie (*divisio*) a kmeň (*phylum*) sa v zmysle čl. 16.3, poznámky 1 *ICN* (McNeill et al. 2012: 16) pokladajú za totožné.

ihličiny, *Apetalae* – bezkorunné, *Cupuliferae* – čiaškonosné); viaceré z nich sa, napriek neskoršej zmene vedeckého názvu, zachovali dodnes.

Odporúčanie 24.1

Vzhľadom na výrazné zmeny v klasifikácii rastlín vo vyšších hierarchických úrovniach, odrážajúce súčasný stav poznania fylogeniezy (pozri poznámku P.24.5), sa odporúča, najmä v učebniciach a popularizačnej literatúre, používať formálne tvorené slovenské mená vyšších taxonomických jednotiek len po úroveň čeľade, prípadne radu.

Poznámka P.24.6. S rozvojom moderných taxonomických metód dochádza k pomerne výraznému prehodnocovaniu klasifikačného systému rastlín aj vo vyšších hierarchických úrovniach. V moderných systematických prehľadoch sa v dôsledku neustále pribúdajúcich fylogenetických poznatkov nad úrovňou radu vyčleňujú len neformálne, prevažne monofyletické skupiny viacerých úrovní združujúce vývojovo príbuzné rady. Napr. rosidová vetva združuje tzv. fabidy, čiže pravé rosidy I (rady *Celastrales*, *Malphigiales*, *Oxalidales*, *Zygophyllales*, *Fabales*, *Rosales*, *Cucurbitales*, *Fagales*), a malvidy, čiže pravé rosidy II (rady *Brassicales*, *Malvales*, *Sapindales*) (Mártonfi 2006: 82–83, obr. 46, 47).

Poznámka P. 24.7. Uvedené odporúčanie neznamená, že by sa nemohli používať napr. označenia typu „dvojkľúčolistové rastliny“ či „jednokľúčolistové rastliny“ a ďalšie zaužívané pomenovania všade tam, kde je to vhodné na označenie neformálnych skupín.

ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

i) Aby sa predišlo vzniku homoným či inak nevhodných slovenských mien siníc, rias, húb a rastlín, od autorov a prekladateľov publikácií s botanickou tematikou sa požaduje, aby sa pri tvorbe mien riadili vyššie uvedenými zásadami, pravidlami a odporúčaniami a návrhy nových slovenských mien, ako aj návrhy na zmenu doterajších mien siníc, rias, húb, lišajníkov, machoras-tov a cievnatých rastlín písomne (napr. prostredníctvom elektronickej pošty) konzultovali so zodpovedným členom nomenklatorickej komisie Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV (kontakt: www.sbs.sav.sk/structure.html).

ii) Slovenské mená siníc, rias, húb a rastlín sa považujú za vytvorené po ich schválení nomenklatorickou komisiou SBS a ich následnom zverejnení. Za zverejnenie sa považuje publikovanie v periodiku, monografii, atlase a pod., vrátane publikácií zverejnených na internete (online).

iii) Slovenské mená siníc, rias, húb a rastlín zverejnené pred 31. 12. 2016 sa považujú za vytvorené a sú použiteľné v praxi za predpokladu, že *sú v súlade s uvedenými zásadami, pravidlami a odporúčaniami* (t. j. sú jednoznačné, výstižné, ľubozvučné, vecne aj jazykovo správne).

iv) Vyššie uvedené zásady, pravidlá a odporúčania sa nevzťahujú na tvorbu slovenského fytoecnologického názvoslovia.

Namiesto záveru

Urban (1996: 11) v kritickom príspevku venovanom slovenskému menosloviu stavovcov poznamenal: „*Ešte počas vysokoškolských štúdií sme žartovali, že pokiaľ nejaký vedec prestane chodiť do terénu, tak sa na sklonku svojej kariéry obyčajne vrhne na zmenu názvoslovia.*“ Veríme, že budúci používatelia nebudú vidieť v predložennom materiáli len tento zmysel.

Súhrn

Slovenské menoslovie siníc, rias, húb a rastlín sa vzťahuje na sinice (cyanobaktérie), riasy, nelichenizované huby a k nim priradované iné organizmy, lichenizované huby (lišajníky), machorasty, papraďorasty a semenné rastliny.

Určené je pre všetkých po slovensky hovoriacich záujemcov o rastliny v širokom zmysle slova (lesníkov, poľnohospodárov, vodohospodárov, pracovníkov ochrany prírody, sadovníkov, záhradníkov, záhradkárov, skalničkárov, zberateľov i pestovateľov liečivých bylín, hubárov, žiakov/študentov základných až vysokých škôl a ich vyučujúcich, popularizátorov prírodných krás v televízii, v rozhlase i v tlači, autorov a prekladateľov populárno-vedeckých publikácií a pod.).

Zásady (zásada 1 – 4) reprezentujú všeobecné východiská pre tvorbu slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín.

Pravidlá (pravidlo 1 – 24) predstavujú konkrétne aplikácie zásad v jednotlivých oblastiach menoslovia. Vychádzajú zo základných menotvorných princípov (jednoznačnosť, stručnosť/úspornosť a jednoduchosť, výstižnosť, vecná a jazyková správnosť, ľubozvučnosť) a požiadavky stability národných mien. Hlavným účelom pravidiel je usmerniť tvorbu nových mien a vymedziť prípady, v ktorých možno doteraz používané slovenské meno nahradiť iným menom. Rozčlenené sú na všeobecné pravidlá usmerňujúce tvorbu nového a zmenu nevyhovujúceho mena (pravidlo 1 – 4) vrátane definovania prípadov opodstatnenosti zmeny mena (pravidlo 5), pravidlá usmerňujúce revíziu a tvorbu mien rodov (pravidlo 6 – 10), druhov (pravidlo 11 – 15), poddruhov (pravidlo 16 – 19), variet (pravidlo 20), krížencov (pravidlo 21 – 22) a mien taxonoidov (kultivarov a skupín kultivarov) pestovaných rastlín (pravidlo 23). Uzatvára ich pravidlo 24 venované menám taxonomických jednotiek nadradených rodu. Rešpektovanie zásad a pravidiel je pre autorov slovenského botanického menoslovia *záväzná*.

Odporúčania dopĺňajú, prípadne podrobnejšie rozvíjajú konkrétne pravidlo. Sú umiestnené za jednotlivými pravidlami a ich číslovanie je zhodné s poradovými číslami pravidiel. Je vhodné, ale nie povinné, ich akceptovať. V praxi to znamená, že ak je posudzované meno v rozpore s niektorým odporúčaním, možno ho síce naďalej používať, nejde však o príklad hoden nasledovania.

Pravidlá a odporúčania ilustrujú pripojené príklady. Poznámky vysvetľujú, prípadne dopĺňajú všeobecne formulovaný text jednotlivých pravidiel. Označené sú trojčlenným kódom pozostávajúcim zo skratky a poradového čísla zásady alebo pravidla, po ktorých nasledujú, a poradového čísla vlastnej poznámky, napr. *poznámka Z.2.1, poznámka P.5.3*.

Summary

The Slovak nomenclature of cyanobacteria, algae, fungi and plants applies to cyanobacteria, algae, non-lichenized fungi and related organisms, lichenized fungi (lichens), bryophytes, ferns, and seed plants.

It is aimed at Slovak-speaking people interested in plants in the widest sense (foresters, workers in agriculture, water management or nature conservation, gardeners, rock gardeners, people that collect and cultivate medicinal plants and fungi, pupils and students from the elementary to the university level as well as teachers and professors, popularizers of the beauties of nature in television, radio and print media, authors and translators of popular science publications, etc.).

Principles (Principle 1 – 4) standardize the Slovak nomenclature of cyanobacteria, algae, fungi and plants in a general way.

Rules (Rule 1 – 24) represent concrete applications of principles in various areas of nomenclature. They stem from the basic principles for creating names (unequivocality, brevity, simplicity, conciseness, factual and language accuracy, and harmoniousness) and the requirement for stability of Slovak names. Their main purpose is to streamline the creation of new names and define cases in which currently used Slovak names can be replaced. They are divided into general rules, which apply to the invention of new names and the replacement of objectionable names (Rule 1 – 4), including the definition of cases in which name changes are substantiated (Rule 5), rules that govern the revision and coining of names of genera (Rule 6 – 10), species (Rule 11 – 15), subspecies (Rule 16 – 19), varieties (Rule 20), hybrids (Rule 21 – 22) and names of taxonoids (cultivars and groups of cultivars) of cultivated plants (Rule 23). The last rule (24) concerns names of taxonomic units above the level of genus. All principles and rules are binding upon authors of the Slovak botanical nomenclature.

Recommendations complement or further develop concrete rules. They are placed after relevant rules, and their numbering is in agreement with the numbering of rules. It is recommended to follow them, but they are not binding. Names that contradict recommendations can be used, but they are not examples to be followed.

Rules and recommendations are illustrated by examples. Notes add explanations or expand on generally worded rules. Each note is labelled with a code consisting of the abbreviation of the word 'principle' (Z for 'zásada' in Slovak) or 'rule' (P for 'pravidlo' in Slovak) followed by the number of the particular principle or rule and by the number of the particular note, e.g. note *Z.2.1* or note *P.5.3*.

Literatúra

- Anonymus, 1953. Nomenklatura československej kveteny I. Slovenské odborné názvoslovie 1/2: 34–41.
- Anonymus [Komisia pre botanickú nomenklaturu], 1954. Nomenklatura československej kveteny III. Slovenské odborné názvoslovie 2/2: 45–51.
- Anonymus, 2009. Izbové a balkónové rastliny. Svojtka & Co., Bratislava. [Preložil M. Sobkuljak.]
- Antonín, V., Jablonský, I., Šašek, V. & Vančuríková, Z. 2013. Huby ako liek. Neografia, Martin.
- Ávila, P. M. 2009. Encyklopédia izbových rastlín. Fortuna Libri, Bratislava. [Preložil P. Száraz.]
- Baranec, T., Ďurišová, L., Eliáš, P. jun., Ikrényi, I., Košťál, L. & Poláčiková, M. 2011. Botanika. Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra.
- Baranec, T., Poláčiková, M. & Košťál, J. 2004. Systematická botanika. Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra.
- Baranec, T., Poláčiková, M. & Košťál, J. 2007. Systematická botanika. Ed. 2. Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra. [Druhé, nezmenené vydanie.]
- Baranec, T. & Šípošová, H. 2002. *Brassica L.* Kapusta. In Goliašová, K. & Šípošová, H. (eds.), *Flóra Slovenska V/4*. Veda, Bratislava. p. 688–707.
- Bartušek, V. & Ferienc, O. 1938. Rastlinopis so všeobecným záverom botaniky pre vyššie triedy stredných škôl a pre učiteľské ústavy. Československá grafická unie, Praha & Prešov.
- Bayer, E., Hrabě, S., Kostroň, K. & Zavřel, J. 1948. Zásady českého zoologického názvosloví. Sborn. Vys. Školy Zeměd. Brno, Fak. Lesn., D31: 1–55.
- Berchtold, B. W. & Presl, J. S. 1820. O přirozenosti rostlin aneb Rostlinář, obsahující: jednání o živobytí rostlinném pro sebe a z ohledu jiných životů podle stavu nynějšího znání; k rozšíření přírodnictví; w potažení na užitečnost w rolnictví, hospodářství, řemeslech, umění i obchodu a w wztahování obvláštním na lékařství. Praha.
- Bertová, L. (ed.) 1984. *Flóra Slovenska IV/1*. Veda, Bratislava.
- Bertová, L. 1992. *Prunus L.* Slivka. In Bertová, L. (ed.), *Flóra Slovenska IV/3*. Veda, Bratislava. p. 498–509.
- Blatný, C. 1979. Poznámky k významu a problematice národní odborné nomenklatury rostlin. In Holub, J. (ed.). K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6. p. 115–117.
- Blatný, T. & Šťastný, T. 1959. Prírodné rozšírenie lesných drevín na Slovensku. Slovenské vydavateľstvo pôdohospodárskej literatúry, Bratislava.
- Brickell, Ch. et al. 1993. Veľká encyklopédia kvetov a okrasných rastlín. Príroda, Bratislava. [Preložili V. Feráková et al.]
- Brickell, C. D., Alexander, C., David, J. C., Hettterscheid, W. L. A., Leslie, A. C., Malecot, W., Xiaobai, J. & Cubey, J. J. (eds.) 2009. International Code of Nomenclature for Cultivated Plants. Eighth Edition. Scripta Hort. No. 10, ISHS, Leuven.
- Brickell, C. D., Baum, B. R., Hettterscheid, W. L. A., Leslie, A. C., McNeill, J., Vrugtman, F. & Wiersema, J. H. (eds.) 2004. International Code of Nomenclature for Cultivated Plants. Seventh Edition. Acta Hort. 647.
- Brižický, J. 1943 [recte 1944]. Dendrologická nomenklatura slovenskej flóry. Spisy Přír. Odb. Matice slovenskej, Turč. Sv. Martin, 1: 3–39.
- Broul, F. 1921. Přírodopis pre slovenské školy meštianske. I. diel (pre prvú triedu – 5. školský rok). R. Promberger, Olomúc.

- Broul, F. 1922. Přírodopis pre slovenské školy meštianske. III. stupeň (pre tretiu triedu – 5. školský rok) (vydanie pre chlapcov aj dievčence). R. Promberger, Olomúc.
- Broul, F. 1923. Přírodopis pre meštianske školy slovenské (vydanie pre chlapcov aj dievčence). IV. stupeň (pre IV. triedu). R. Promberger, Olomúc.
- Broul, F. & Herodes, K. 1925. Přírodopis pre meštianske školy slovenské. I. stupeň. Ed. 3. R. Promberger, Olomúc.
- Broul, F. & Herodes, K. 1927. Přírodopis pre jednoročný naukobež pri meštianskych školách (IV. ročník). R. Promberger, Olomúc.
- Buffa, F. 1953. Sto rokov od vydania Reussovej Květny Slovenska. Slovenské odborné názvoslovie 1/10: 289–292.
- Buffa, F. 1954. Zásady pri ustaľovaní slovenskej botanickej nomenklatúry. Slovenská reč 19/8: 244–248.
- Buffa, F. 1957. Názvy rastlín motivované vnútornou vlastnosťou rastliny. Slovenské odborné názvoslovie 5/8: 225–229.
- Buffa, F. 1972. Vznik a vývin slovenskej botanickej nomenklatúry. Vydavateľstvo SAV, Bratislava.
- Buffa, F. 1987. O novom Slovenskom botanickom názvosloví. Slovenská reč 52/1: 16–22.
- Bürki, M. & Fuchsová, M. 2007. Nádobové rastliny do bytu a na balkón. Veľký obrazový atlas. Ikar, Bratislava. [Preložila Z. Ohrádková.]
- Coombes, A. J. 1996. Stromy. Neografia, Martin. [Preložili D. Pauleová & L. Paule.]
- Csapody, I., Csapodyová, V. & Jávorka, S. 1983. Rastliny lesov a lúk. Príroda, Bratislava. [Preložil a na slovenské pomery upravil A. Hlavaček.]
- Červenka, M. 1955. Výtrusné rastliny. Rektorát Vysokej školy pedagogickej v Bratislave, Bratislava.
- Červenka, M. 1965a. Základy systému výtrusných rastlín. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Červenka, M. 1965b. Oddelenie Papraďorasty (Pteridophyta). In Hindák, F. et al. Malý kľúč výtrusných rastlín. I. diel. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. p. 385–421.
- Červenka, M. 1966. Základy systému semenných rastlín. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Červenka, M. & Cigánová, K. 1974. Kľúč na určovanie drevín podľa púčikov a konárikov. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Červenka, M., Činčura, F., Jasičová, M. & Záborský, J. 1986. Slovenské botanické názvoslovie. Príroda, Bratislava.
- Červenka, M., Fassatiiová, O., Holubová-Jechová, V., Svrček, M. & Urban, Z. 1972. Kľúč na určovanie výtrusných rastlín. II. diel. Slizovky a huby. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Daněk, G. 1938. Náuka o poľnom hospodárstve a školskej záhrade pre tretí ročník učiteľských ústavov a pre potreby učiteľstva. Československá grafická unie, Praha & Prešov. [Pre slovenské učiteľské ústavy upravil J. M. Novacký.]
- Danihelka, J., Chrtek, J. jr. & Kaplan, Z. 2012. Checklist of vascular plants of the Czech Republic. Preslia 84: 647–811.
- Dermek, A., Lizoň, P. (eds.), Brilliová, D., Fábry, I., Hagara, L., Janitor, A. & Majtán, M. 1979. Slovenské mená húb. Msc., Bratislava.
- Dostál, J. 1948 – 1950. Květena ČSR a ilustrovaný kľúč k určení všech cévnatých rostlin, na území Československa planě rostoucích nebo běžně pěstovaných. Praha.

Literatúra

- Dostál, J. 1958. Klíč k úplné květeně ČSR. Nakladatelství ČSAV, Praha.
- Dostál, J. 1963. České botanické jmenosloví. *Preslia* 35: 146–160.
- Dostál, J. 1982. Seznam cévnatých rostlin květeny československé. Pražská botanická zahrada, Praha.
- Dostál, J. 1989. Nová květena ČSSR 1, 2. Academia, Praha.
- Dostál, J. & Červenka, M. 1991 – 1992. Veľký kľúč na určovanie vyšších rastlín I, II. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Dubnická, E. 1960. Peter M. Bohúň. Život a dielo. Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, Bratislava.
- Eliáš, P. jun. 2016. *Cycloloma* Moq. Goliernatka. In Goliašová, K. & Michalková, E. (eds.), *Flóra Slovenska VI/4*. Veda, Bratislava. p. 189–191.
- Endlicher, S. 1830. Flora Posoniensis, exhibens planta circa Posonium sponte crescentes aut frequentius cultas, methodo naturali dispositas. Posonii.
- Fándly, J. 1793. Zel'inkár, z welkich zel'inárskich Kňich wiťáhnuti, wikladagící krátké, aľe zretedelné, a wel'mi užitečné Radi z običagnými Zel'inkámi, proti Němocám obidwogého ľudského Pokoleňá. Trnawa.
- Feráková, V., Kochjarová, J., Králik, E., Schwarzová, T. & Záborský, J. 1997. Cievnaté rastliny. In Feráková, V. et al., *Flóra, geológia a paleontológia Devínskej Kobylky*. LITERA, Bratislava. p. 86–156.
- Ferianc, O. 1941 [recte 1942]. Slovenské ornitologické názvoslovie s obrázkovým kľúčom pre určovanie slovenského vtáctva. Matica slovenská, Turč. Sv. Martin.
- Fischer, M. A., Oswald, K. & Adler, W. 2008. Exkursionsflora für Österreich, Liechtenstein und Südtirol. 3. Aufl. Biologiezentrum der Oberösterreichischen Landesmuseen, Linz.
- Franc, V. 1998. Ako ďalej v slovenskom zoologickom názvosloví bezstavovcov? *Chrán. Územia Slov. No. 37*: 22–24.
- Futák, J. (ed.) 1946a. Slovenský herbár I. Spolok sv. Vojtecha, Trnava. [Slovenské mená rastlín doplnil J. M. Novacký.]
- Futák, J. (ed.) 1946b. Slovenský herbár II. Spolok sv. Vojtecha, Trnava. [Slovenské mená rastlín doplnil J. M. Novacký.]
- Futák, J. (ed.), Jasičová, M. & Schidlay, E. 1966. *Flóra Slovenska II*. Vydavateľstvo SAV, Bratislava.
- Futák, J. & Bertová, L. 1982. *Flóra Slovenska III*. Veda, Bratislava.
- Gabon, A. 1717. *Physica exotica sive secreta naturae et artis*. Tyrnaviae.
- Gáper, J. & Gáperová, S. 2009. Non-lichenized fungi and fungus-like organisms/Nelichenizované huby a im podobné organizmy. In Hindák, F. et al., *Botany – Lower Plants/Botanika – Nižšie rastliny*. Institute of the High Mountain Biology, University of Žilina, Žilina. p. 78–123.
- Gáper, J. & Pišút, I. 2003. *Mykológia. Systém, vývoj a ekológia húb*. Fakulta prírodných vied UMB, Banská Bystrica.
- Garms, H. 1997. *Rastliny a živočíchy. Príručka na určovanie*. Knižné centrum, Žilina. [Preložili T. Čejka, M. Križo, R. Kropil, J. Kulfán, J. Sládek & J. Vlčko.]
- Goliašová, K. 1992. *Potentilla* L. Nátržník. In Bertová, L. (ed.), *Flóra Slovenska IV/3*. Veda, Bratislava. p. 143–241.
- Goliašová, K. & Michalková, E. (eds.) 2012. *Flóra Slovenska VI/3*. Veda, Bratislava.
- Goliašová, K. & Michalková, E. (eds.) 2016. *Flóra Slovenska VI/4*. Veda, Bratislava.

- Haage, W. 1969. Kniha o kaktusoch. Moderné pestovanie a výber najkrajších kaktusov a sukulentov. Obzor, Bratislava. [Preložil D. Hudec.]
- Haager, J. 1985. Izbové rastliny. Príroda, Bratislava. [Preložili O. Sedláková, K. Vančeková & D. Sopčáková. Slovenskú nomenklaturu prekontroloval a doplnil M. Červenka.]
- Hagara, L. 2006. Huby. Neografia, Martin.
- Hagara, L. 2014. Ottova encyklopédia húb. Ottovo nakladateľstvo, Bratislava.
- Hagara, L., Antonín, V. & Baier, J. 2005. Veľký atlas húb. Ottovo nakladateľství, Praha.
- Hendrych, R. 1953. Kapitola z dejín slovenskej botaniky. Preslia 25: 368–373.
- Hendrych, R. 1963. *Aphanes microcarpa* in der Flora der Slowakei. Novit. Bot. Delect. Seminum Horti Bot. Univ. Carol. Prag. 1963: 10–11.
- Hensel, K., Holčík, J., Jedlička, L., Matoušek, B. & Okáli, I. 1965. Niekoľko poznámok k slovenskému zoologickému menosloviu. Biológia 20/9: 707–714.
- Hensel, K., Kladová, D., Masár, I., Matis, D., Matoušek, B. & Vilček, F. 1987. Zásady tvorenia slovenského menoslovia živočíchov. Kultúra slova 21/10: 346–356.
- Hewitt, T. 1999. Kaktusy a iné sukulenty. Ed. 2. Ikar, Bratislava. [Preložila T. Šinková.]
- Hindák, F. 2000. Cyanobaktérie/sinice a riasy. In Maglocký, Š. (ed.), Ochrana flóry v Slovenskej republike. Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra. p. 9–19.
- Hindák, F. (ed.), Cyrus, Z., Marvan, P., Javornický, P., Komárek, J., Ettl, H., Rosa, K., Sládečková, A., Popovský, J., Punčochářová, M. & Lhotský, O. 1978. Sladkovodné riasy. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Hindák, F. & Hindáková, A. 1998. Sinice/cyanobaktérie a riasy. In Marhold, K. & Hindák, F. (eds.), Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava. p. 11–100.
- Hindák, F. & Hindáková, A. 2009. Cyanobacteria and algae/Sinice a riasy. In Hindák, F. et al., Botany – Lower Plants/Botanika – Nižšie rastliny. Institute of the High Mountain Biology, University of Žilina, Žilina. p. 4–76.
- Hindák, F. & Komárek, J. 1965. Riasy. In Hindák, F. et al., Malý kľúč výtrusných rastlín. I. diel. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. p. 9–219.
- Hindák, F., Komárek, J., Marvan, P. & Růžička, J. 1975. Kľúč na určovanie výtrusných rastlín. I. diel. Riasy. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Hlavaček, A. 1985. Flóra CHKO Štiavnické vrchy. Ústredie štátnej ochrany prírody, Liptovský Mikuláš.
- Holub, J. (ed.) 1979a. K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6: 5–180.
- Holub, J. 1979b. Vztah botanické národní odborné nomenklatury k nomenklatuře vědecké. In Holub, J. (ed.), K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6. p. 17–31.
- Holub, J. 1979c. Poznámky k tvorbě a revizi jmen vyšších rostlin. In Holub, J. (ed.), K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6. p. 127–142.
- Holub, J. & Kmeťová, E. 1988. *Chamerion* (Rafin.) Rafin. Kyprina. In Bertová, L. (ed.), Flóra Slovenska IV/4. Veda, Bratislava. p. 432–440.
- Holub, J. & Kmeťová, E. 1992. *Aphanes* L. Drobnobyľ. In Bertová, L. (ed.), Flóra Slovenska IV/3. Veda, Bratislava. p. 373–379.
- Holubčík, M. 1960. Lesnícke arborétum v Kysihýbli. Slovenské vydavateľstvo pôdohospodárskej literatúry, Bratislava.

Literatúra

- Holuby, J. L. 1871. Kvetna Javoriny nad Lubinou. Letopis Matice slovenskej, Turč. Sv. Martin, 8/1: 5–43.
- Hrabovec, I. 1962. Význam Gustáva Reussa a jeho diela v slovenskej botanike. Z dejín vied a techniky na Slovensku 1: 97–112.
- Hrubík, P. 2002. Listnaté dreviny v sadovníckej tvorbe. Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra.
- Hurych, V. 1986. Sadovníctvo 2. Sadovnícka dendrológia. Príroda, Bratislava. [Preložila K. Vančeková.]
- Hurych, V. & Mikuláš, E. 1974. Sadovnícka dendrológia. Príroda, Bratislava.
- Chrtková, A. 1988. *Hedysarum* L. Kopyšník. In Bertová, L. (ed.), Flóra Slovenska IV/4. Veda, Bratislava. p. 371–374.
- Jasičová, M. 1966. *Pinaceae* Lindl. Borovicovité. In Futák, J. (ed.), Flóra Slovenska II. Vydavateľstvo SAV, Bratislava. p. 259–294.
- Jávorka, S., Futák, J. & Csapodyová, V. 1959. Kvety lesov a lúk. Slovenské vydavateľstvo pôdohospodárskej literatúry, Bratislava. [Preložil A. Hlavaček.]
- Jávorka, S., Futák, J. & Csapodyová, V. 1965. Kvety lesov a lúk. Ed. 2. Slovenské vydavateľstvo pôdohospodárskej literatúry, Bratislava. [Preložil A. Hlavaček.]
- Jávorka, S., Csapodyová, V. & Futák, J. 1973. Kvety lesov a lúk. Ed. 3. Príroda, Bratislava. [Preložil A. Hlavaček.]
- Jirásek, V. 1958. České názvosloví v systematické botanice. Přírodní vědy ve škole 8: 18–24.
- Jirásek, V. 1975. Dvoudenní pracovní konference Čs. botanické společnosti o národní odborné nomenklatuře rostlin. Zprávy Českoslov. Bot. Společn. 10: 51–61.
- Kačala, J., Pisárčiková, M. & Považaj, M. (eds.) 2003. Krátky slovník slovenského jazyka. 4. dopl. a upr. vyd. Veda, Bratislava.
- Kawollek, W. 2012. Ottova encyklopédia. Záhrada. Ottovo nakladatelství, Praha. [Preložila E. Šidová.]
- Klemens, J. B. 1865. Lišajníky v prírode a hospodárstve domácim. In Národný kalendár na obyčajný, 365 dní majúci rok po narodení Krista Pána 1866. Matica slovenská, Banská Bystrica. p. 126–132.
- Klika, J. 1937. Botanika pre vyššie triedy stredných škôl. Profesorské nakladateľstvo a kníhkupectvo, Praha. [Podľa osnov z roku 1933 na podklade V. vydania Smolařovej-Klikovej Botaniky napísal J. Klika. Poslovenčil J. M. Novacký.]
- Kliment, J. 1999. Komentovaný prehľad vyšších rastlín flóry Slovenska, uvádzaných v literatúre ako endemické taxóny. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 21, suppl. 4: 1–434.
- Kliment, J., Feráková, V., Hodálová, I., Kochjarová, J., Marhold, K., Mártonfi, P. & Mered'a, P. jun. 2008a. Slovenské odborné menoslovie cievnatých rastlín a jeho vzťah k vedeckej nomenklatúre (návrh zásad, pravidiel a odporúčaní pre revíziu a tvorbu slovenského botanického názvoslovía). Bull. Slov. Bot. Spoločn. 30: 89–116.
- Kliment, J. (ed.) et al. 2008b. Príroda Veľkej Fatry. Lišajníky, machorasty, cievnaté rastliny. Univerzita Komenského, Bratislava.
- Kolokolov, N. 1941a. Liečivé rastliny zimnej sezóny. Slov. Lieč. Rastl. 1/1: 13–20.
- Kolokolov, N. 1941b. Liečivé rastliny včasnej jari. Slov. Lieč. Rastl. 1/3: 66–79.
- Kolokolov, N. 1941c. Liečivé rastliny kvitnúcej jari. Slov. Lieč. Rastl. 1/4: 94–105.
- Kolokolov, N. 1941d. Liečivé rastliny prvej polovice leta. Slov. Lieč. Rastl. 1/5–6: 144–158.
- Kolokolov, N. 1941e. Liečivé rastliny druhej polovice leta. Slov. Lieč. Rastl. 1/7–8: 195–219.

- Kolokolov, N. 1941f. Jesenné liečivé rastliny. *Slov. Lieč. Rastl.* 1/9: 245–254.
- Kolokolov, N. 1942a. Dôležité jarné liečivé rastliny a ich rozpoznávanie. *Slov. Lieč. Rastl.* 2/4: 100–103.
- Kolokolov, N. 1942b. Rentabilné liečivé rastliny Slovenska. *Slov. Lieč. Rastl.* 2/7–8: 233–246.
- Kolokolov, N. 1943. Oblasti prirodzeného výskytu hlavných druhov liečivých rastlín na Slovensku. *Slov. Lieč. Rastl.* 3/2: 67–86.
- Kolokolov, N. 1944. Liečivé rastliny, ktoré treba chrániť. *Slov. Lieč. Rastl.* 4/2: 127–132.
- Kosík, V. 1979. Diskusní příspěvek. In Holub, J. (ed.), *K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd* 6. p. 161–162.
- Kotlaba, F. 1979. Diskusní příspěvek. In Holub, J. (ed.), *K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd* 6. p. 162–165.
- Kovalik, P., Pačenovský, S., Čapek, M. & Topercer, J. 2010. Pravidlá slovenského menoslovía živočíchov. In Kovalik, M. et al., *Slovenské mená vtákov sveta. SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava.* p. 11–13.
- Kralowanszky, A. 1795. *Naturalis historiae compendium quod in usum suarum praelectionum conscripsit propriisque sumtibus edidit... Cum nomenclatura Hung., germ., slavica. Leutschoviae [Levoča].*
- Krejča, J. (ed.), Červenka, M., Feráková, V., Háber, M., Kresánek, J., Pačlová, L., Peciar, V. & Šomšák, L. 1978. *Z našej prírody. Rastliny, horniny, minerály, skameneliny. Príroda, Bratislava.*
- Krejča, J. (ed.), Červenka, M., Feráková, V., Háber, M., Kresánek, J., Pačlová, L., Peciar, V. & Šomšák, L. 1984. *Z našej prírody. Rastliny, horniny, minerály, skameneliny. Ed. 2. Príroda, Bratislava.*
- Krejča, J. (ed.), Červenka, M., Feráková, V., Háber, M., Kresánek, J., Pačlová, L., Peciar, V., Šomšák, L. & Vágenknecht, V. 1993. *Veľká kniha rastlín, hornín, minerálov a skamenelín. Ed. 3. Príroda, Bratislava.*
- Krejča, J. (ed.), Červenka, M., Feráková, V., Háber, M., Kresánek, J., Pačlová, L., Peciar, V., Šomšák, L. & Vágenknecht, V. 1997. *Veľká kniha rastlín, hornín, minerálov a skamenelín. Ed. 4. Príroda, Bratislava.*
- Krejča, J. (ed.), Červenka, M., Feráková, V., Háber, M., Kresánek, J., Pačlová, L., Peciar, V., Šomšák, L. & Vágenknecht, V. 2004. *Veľká kniha rastlín, hornín, minerálov a skamenelín. Ed. 5. Príroda, Bratislava.*
- Krejča, J. (ed.), Červenka, M., Feráková, V., Háber, M., Kresánek, J., Pačlová, L., Peciar, V., Šomšák, L. & Vágenknecht, V. 2007. *Veľká kniha rastlín, hornín, minerálov a skamenelín. Ed. 6. Príroda, Bratislava.*
- Krejčík, J. 1929. *Prírodopis pre meštianske školy slovenské. Diel I. Česká grafická unie, Praha. [Poslovenčil F. Klocháň.]*
- Kubát, K., Hrouda, L., Chrtek, J. jun., Kaplan, Z., Kirschner, J. & Štěpánek, J. (eds.) 2002. *Klíč ke květeně České republiky. Academia, Praha.*
- Kubinská, A. & Janovicová, K. 1998. Machorasty. In Marhold, K. & Hindák, F. (eds.), *Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava.* p. 297–331.
- Kubinská, A. & Janovicová, K. 2000. Machorasty. In Maglocký, Š. (ed.), *Ochrana flóry v Slovenskej republike. Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra.* p. 85–108.
- Kubinská, A. & Peciar, V. 1992. Slovenské mená machorastov. *Kultúra slova* 26/5–6: 159–163.

Literatúra

- Kubinská, A. & Pišút, I. 1998a. Doplnky k slovenským menám machorastov a lišajníkov (lichenizovaných húb). *Kultúra slova* 32/4: 202–208.
- Kubinská, A. & Pišút, I. 1998b. Nové slovenské mená lišajníkov a machorastov. *Bull. Slov. Bot. Spoločen.* 20: 172–176.
- Kubinyi, A. 1842. *Magyarország mérges növényei*. Budapest.
- Kühn, F. 1979. Používání jednoslovných českých názvů druhů rostlin. In Holub, J. (ed.), *K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd* 6. p. 170–171.
- Kyzlík, I. & Michálek, J. 1966. *Lesnícka botanika*. SVPL, Bratislava.
- Lackovičová, A. & Guttová, A. 2000. Lišajníky. In Maglocký, Š. (ed.), *Ochrana flóry v Slovenskej republike. Slovenská poľnohospodárska univerzita, Nitra*. p. 53–84.
- Letz, R. & Feráková, V. 1996. Niekoľko doplnkov k slovenskému botanickému názvosloviu. *Bull. Slov. Bot. Spoločen.* 18: 10–12.
- Lhotská, M., Krippelová, T. & Cigánová, K. 1987. *Ako sa rozmnožujú a rozširujú rastliny*. Obzor, Bratislava.
- Lisická, E. 1997. Lišajníky (Lichenes). In Feráková, V. (ed.), *Flóra, geológia a paleontológia Devínskej Kobyly*. APOP, Bratislava. p. 72–77.
- Liška, J. 2010. Česká jména lišejníků. *Příroda (Praha)* 29: 67–135.
- Liška, J. & Pišút, I. 1995. Lišajníky. In Kotlaba, F. (ed.), *Červená kniha ohrozených a vzácných druhov rastlín a živočíchov SR a ČR 4. Sinice a riasy. Huby. Lišajníky. Machorasty. Příroda*, Bratislava. p. 120–156.
- Lizoň, P., Bacigálová, K., Šimonovičová, A., Janitor, A., Adamčík, S., Gáper, J. & Glejdura, S. 1998. Huby. In Marhold, K. & Hindák, F. (eds.), *Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska*. Veda, Bratislava. p. 101–227.
- Lizoň, P. & Marhold, K. 1995. Terminológia botanickej nomenklatúry. *Bull. Slov. Bot. Spoločen.* 17: 4–15.
- Lumnitzer, S. 1791. *Flora Posoniensis exhibens plantas circa Posonium sponte crescentes secundum systema Linneanum digestas*. Lipsiae.
- Lux, A. & Staník, R. 1992. *Všetko o kaktusoch*. Slovart, Bratislava.
- Magic, D. 1988. *Gustáv Reuss: Května Slovenska – rozbor diela*. Obzor Gemera 19: 149–153.
- Machek, V. 1954. *Česká a slovenská jména rostlin*. Nakladatelství ČSAV, Praha.
- Májovský, J., Činčura, F., Feráková, V., Šomšák, L. & Krejča, J. 1968. *Obrázková kvetena Slovenska. 3. Rastliny vód, močiarov a lúk*. Obzor, Bratislava.
- Májovský, J., Činčura, F., Feráková, V., Šomšák, L. & Krejča, J. 1970. *Obrázková kvetena Slovenska. 4. Rastliny vód, močiarov a lúk*. Obzor, Bratislava.
- Májovský, J., Činčura, F., Feráková, V., Šomšák, L. & Krejča, J. 1978. *Obrázková kvetena Slovenska. 2. Rastliny lesov*. Ed. 2. Obzor, Bratislava.
- Májovský, J., Činčura, F., Feráková, V., Šomšák, L. & Krejča, J. 1981. *Obrázková kvetena Slovenska. 3. Rastliny vód, močiarov a lúk*. Ed. 2. Obzor, Bratislava.
- Májovský, J., Činčura, F., Feráková, V., Šomšák, L. & Krejča, J. 1982. *Obrázková kvetena Slovenska. 4. Rastliny vód, močiarov a lúk*. Ed. 2. Obzor, Bratislava.
- Májovský, J., Činčura, F., Feráková, V., Šomšák, L., Záborský, J. & Krejča, J. 1965. *Obrázková kvetena Slovenska. 1. Rastliny lesov*. Obzor, Bratislava.
- Májovský, J., Činčura, F., Feráková, V., Šomšák, L., Záborský, J. & Krejča, J. 1976. *Obrázková kvetena Slovenska. 1. Rastliny lesov*. Ed. 2. Obzor, Bratislava.

- Májovský, J. & Krejča J. 1977. Obrázková kvetena Slovenska. 5. Rastliny pieskov a strání. Obzor, Bratislava.
- Marhold, K. & Hindák, F. (eds.) 1998. Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava.
- Marhold, K. et al. 1998. Papraďorasty a semenné rastliny. In Marhold, K. & Hindák, F. (eds.), Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava. p. 333–687.
- Marinelli, J. et al. 2006. Rastlina. Ikar, Bratislava. [Preložili Z. Ohrádková, A. Petrik, K. Goliašová, T. Miháliková, H. Šípošová & V. Feráková.]
- Martinovský, J. et al. 1960. Kľúč na určovanie rastlín. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. [Preložil M. Červenka.]
- Martinovský, J. et al. 1965. Kľúč na určovanie rastlín. Ed. 2. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. [Preložil M. Červenka.]
- Martinovský, J., Červenka, M., Prikryl, J. & Pacholík, R. 1987. Kľúč na určovanie rastlín. Ed. 4. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. [Preložil M. Červenka.]
- Mártonfi, P. 2003. Systematika cievnatých rastlín. Ed. 1. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Košice.
- Mártonfi, P. 2006. Systematika cievnatých rastlín. Ed. 2. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Košice.
- Masár, I. 1991. Príručka slovenskej terminológie. Veda, Bratislava.
- Masár, I. 2000. Ako pomenúvame v slovenčine. Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV & Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava.
- Matoušek, B. 1990. Slovenské menoslovie vtákov (*Aves*) fauny ČSFR. Kultúra slova 24/5: 149–170, 24/10: 342–363.
- Matoušek, B. & Hensel, K. 1982. O zásadách tvorenia slovenského menoslovía živočíchov. Múzeum 27/4: 37–42.
- Matoušek, B., Trnka, A. & Matoušková-Trnková, B. 1997. Slovenské menoslovie obojživelníkov (*Amphibia*). Kultúra slova 31/2: 82–97.
- Matzenauer, F. O. 1870. Krátky prírodopis pre slovenské národné školy. A. Joerges, Baň. Štiavnica.
- Matzenauer, F. O. 1874. Krátky prírodopis pre slovenské národné školy. Druhé, opravené, maďarskými terminologickými výrazmi rozmmnožené vydanie. A. Joerges, Baň. Štiavnica.
- McNeill, J., Barrie, F. R., Buck, W. R., Demoulin, V., Greuter, W., Hawksworth, D. L., Herendeen, P. S., Knapp, S., Marhold, K., Prado, J., Prud'homme van Reine, W. F., Smith, G. F., Wiersema, J. H. & Turland, N. J. (eds.) 2012. International Code of Nomenclature for algae, fungi, and plants (Melbourne Code) adopted by the Eighteenth International Botanical Congress Melbourne, Australia, July 2011. Regnum Vegetabile 154: 1–208. Koeltz Scientific Books, Königstein.
- Melzer, H. & Polatschek, A. 1971. *Erysimum hungaricum* Zapaľ. – auch in Ostalpen. Ann. Naturhist. Mus. Wien 75: 103–109.
- Michalková, E. 2002. *Erysimum* L. Horčičník. In Goliašová, K. & Šípošová, H. (eds.), Flóra Slovenska V/4. Veda, Bratislava. p. 182–226.
- Mladá, J. & Procházka, F. 1987. Atlas cizokrajných rastlín. SZN, Praha. [Slovenské mená rastlín upravil a doplnil M. Červenka.]
- Mráz, P. 2006. *Campanula tatrae* Borbás. Zvonček tatranský. In Goliašová, K. & Šípošová, H. (eds.), Flóra Slovenska VI/1. Veda, Bratislava. p. 331–335.
- Novácký, A. 1956. Diskusia k názvosloviu vyšších húb. Slovenské odborné názvoslovie 4/11: 314–315.

Literatúra

- Novacký, J. M. 1943a. Flóra Slovenskej republiky. In Novák, E. (ed.), Slovenská vlastiveda I. SAVU, Bratislava, p. 335–399.
- Novacký, J. M. 1943b. Botanika pre VI. a VII. triedu slovenských gymnázií a pre učiteľské akadémie. Štátne nakladateľstvo, Bratislava.
- Novacký, J. M. 1947. Botanika pre vyššie triedy stredných škôl. Štátne nakladateľstvo, Bratislava.
- Novacký, J. M. 1948. Rastlinopis pre druhú triedu stredných škôl. Štátne nakladateľstvo, Bratislava.
- Novacký, J. M. 1953. Systematika rastlín výtrusných. Rektorát Slovenskej univerzity, Bratislava.
- Novacký, J. M. 1954. Názvy trzných jedlých húb. Slovenské odborné názvoslovie 2/10: 292–300.
- Novacký, J. M., Buffa, F., Ferienc, O., Jurko, A., Klačko, R. & Martinka, J. 1954. Slovenská botanická nomenklatúra. Papraďorasty (Pteridophyta) a semenné rastliny (Spermatophyta). Vydavateľstvo SAV, Bratislava.
- Novák, F. A. 1980. Veľký obrazový atlas rastlín. Ed. 2. Mladé letá, Bratislava. [Preložil M. Červenka.]
- Novotná, A. & Hendrych, R. 1955. Botanika pre pedagogické školy pre vzdelanie učiteľov národných škôl a pre vzdelanie učiteliek materských škôl. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. [Preložila B. Vaníková.]
- Opiz, F. M. 1852. Seznam rostlin květeny české. České museum, Praha.
- Országh, I., Valková, D., Stuchlík, S. & Országhová, S. 2007. Kapitoly z molekulárnej biológie a zoológie. Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava.
- Paclt, J. 1951. Názvoslovie a menoslovie. Slovenská reč 17 (1951 – 1952)/1–2: 47–48.
- Pavlovský, E. (ed.) 1953. Nomenklatúra československej kveteny II. Slovenské odborné názvoslovie 1/8: 241–247.
- Peciar, V. 1957. Slovenská bryologická nomenklatúra. Časť I. Musci. Slovenské odborné názvoslovie 5/6: 166–174.
- Peciar, V. 1959. Slovenská bryologická nomenklatúra. Časť II. Hepaticae. Slovenské odborné názvoslovie 7/7: 207–209.
- Peciar, V. 1965. Oddelenie Machorasty (Bryophyta). In Hindák, F. et al., Malý kľúč výtrusných rastlín. I. diel. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. p. 287–384.
- Peciar, V. 1976. Oddelenie machorasty (Bryophyta). In Pišút, I. et al., Kľúč na určovanie výtrusných rastlín. III. diel. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. p. 80–165.
- Peciar, V., Červenka, M. & Hindák, F. 1984. Základy systému a evolúcie výtrusných rastlín. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Pilát, A. & Ušák, O. 1956. Vreckový atlas húb. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava [Preložil A. Novacký.]
- Pišút, I. 1965a. Poznámky k niektorým otázkam slovenského botanického menoslovia. Biológia (Bratislava) 20: 70–73.
- Pišút, I. 1965b. Oddelenie Lišajníky (Lichenes). In Hindák, F. et al., Malý kľúč výtrusných rastlín. I. diel. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. p. 220–286.
- Pišút, I. 1976. Lišajníky (Lichenes). In Pišút, I. et al., Kľúč na určovanie výtrusných rastlín. III. diel. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. p. 7–79.
- Pišút, I. 1987. Poznámky k novému slovenskému botanickému názvosloviu. Biológia (Bratislava) 42: 97–100.
- Pišút, I., Guttová, A., Lackovičová, A. & Lisická, E. 1998. Lichenizované huby (lišajníky). In Marhold, K. & Hindák, F. (eds.), Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava. p. 229–295.

- Pišút, I., Lackovičová, A. & Lisická, E. 1983. Slovenské mená lišajníkov (lichenizovaných húb). *Kultúra slova* 17/5: 151–160.
- Pišút, I., Lackovičová, A. & Lisická, E. 1989. Slovenské mená lišajníkov (lichenizovaných húb) II. *Kultúra slova* 23/10: 363–365.
- Pišút I., Lackovičová, A. & Lisická, E. 1991. Slovenské názvoslovie lišajníkov. *Bull. Slov. Bot. Spoločn.* 13: 34–42.
- Pišút, I., Lackovičová, A. & Lisická, E. 2010. Slovenské názvoslovie lišajníkov (r. 2010). *Kultúra slova* 44/4: 207–227.
- Polívka, F. 1921. *Rastlinopis pre nižšie triedy stredných škôl. Vydanie prvé, slovenské. R. Promberger, Olomouc.* [Nezmenený preklad deviateho vydania českého. Poslovenčil S. Klíma. Slovenské názvy rastlín ustálili J. E. Holuby a V. Vraný.]
- Polívka, F. 1924. Kľúč k určovaniu rastlín v našej kvetene najčastejšie sa vyskytujúcich. R. Promberger, Olomouc. [Preklad desiatého českého vydania. Poslovenčil F. Broul.]
- Polívka, F. 1932. Kľúč pre určovanie rastlín v našej vlasti najčastejšie sa vyskytujúcich. R. Promberger, Olomouc. [Preklad desiateho českého vydania, opravený podľa pravidiel slovenského pravopisu. Poslovenčil F. Broul.]
- Polívka, F. 1936. Kľúč na určovanie rastlín, vyskytujúcich sa u nás najčastejšie. R. Promberger, Olomouc. [Preklad 16. českého vydania. Poslovenčil F. Broul. Názvoslovie prezrel a upravil J. M. Novacký.]
- Polívka, F. & Daněk, G. 1935. *Rastlinopis a náuka o Zemi pre I. a II. triedu stredných škôl. 5. vydanie, prepracované a doplnené podľa nových osnov. R. Promberger, Olomouc.* [Poslovenčil J. M. Novacký.]
- Považaj, M. 2013. Slová, ktoré nenájdete v Krátkom slovníku slovenského jazyka (6). *Kultúra slova* 47/6: 368–373.
- Presl, J. S. 1846. *Wšeobecný rastlinopis, čili: popsání rostlin we všelikém ohledu užitečných a škodlivých I, II. Kronberger & Řiwnáč, Praha.*
- Presl, J. S. & Presl, C. B. 1819. *Flora Čechica. Indicatis medicinalibus, oeconomicis technologicisque plantis. Květena česká. S poznamenáním lékařských, hospodářských a řemeslnických rostlin. J. G. Calve, Pragae.*
- Príloha č. 1 k vyhláške č. 93/1999 Z. z. Zoznam, stupeň ohrozenia a spoločenská hodnota pôvodných druhov chránených rastlín. In *Zbierka zákonov č. 93/1999, čiastka 41. p. 648–664.*
- Príloha č. 5 k vyhláške č. 24/2003 Z. z. Zoznam chránených rastlín, prioritných druhov rastlín a ich spoločenská hodnota. In *Zbierka zákonov č. 24/2003, čiastka 13. p. 223–253.*
- Purkyně, E. 1859. *Květena slovenská u porovnání s Květenou českou. Živa* 7: 242–261.
- Randuška, D., Šomšák, L. & Háberová, I. 1983. *Farebný atlas rastlín. Obzor, Bratislava.*
- Reuss, G. 1853. *Května Slovenska čili opis všech jevnosnubných na Slovensku divorostaučích a mnohých zahradních zrostlin podlé saustavy De Candolle-ovy. B. Štávnica.*
- Rochel, A. 1821. *Naturhistorische Miscellen über den norwestlichen Karpath in Oberungarn. Pesth.*
- Rothmaler, W. 1944. *Aufforderung zur Mitarbeit an einer Flora von Europa. Feddes Repert. Spec. Nov. Regni Veg.* 53: 254–270.
- Řehák, B. & Pikula, J. 1938. *Botanika pre vyššie triedy stredných škôl a učiteľské ústavy. Československá grafická unia, Praha & Prešov.*
- Sedlářová, L. 1994. *Slovensko-latinsko-anglicko-nemecko-francúzsko-český slovník: názvy rastlín. Výskumný ústav rastlinnej výroby, Piešťany.*

Literatúra

- Schidlay, E. 1954. Dr. Gustáv Reuss – autor prvej „Kveteny Slovenska“. Naša veda 1: 200–207.
- Skalický, V. 1979a. Účelnosť národnej odbornej nomenklatury u hub, zejména u mikromycetů. In Holub, J. (ed.), K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6. p. 57–62.
- Skalický, V. 1979b. Diskusní příspěvek. In Holub, J. (ed.), K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6. p. 172–176.
- Sloboda, D. 1852. Rostlinnictví, čili Návod k snadnému určení a pojmenování rostlin v Čechách, Moravě a jiných zemích Rakouského mocnářství domácích. České museum, Praha.
- Smolař, G. 1932. Botanika pre vyššie triedy stredných škôl. Profesorské nakladateľstvo a knižkupectvo, Praha. [K piatemu vydaniu upravil J. Klika. Poslovenčil J. M. Novacký.]
- Soják, J. 1979. Diskusní příspěvek. In Holub, J. (ed.), K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6. p. 159–161.
- Šipošová, H. 2016. *Reynoutria* Houtt. Křídlatka (pohánkovec). In Goliašová, K. & Michalková, E. (eds.), Flóra Slovenska VI/4. Veda, Bratislava. p. 485–497.
- Škubla, P. 2003. Mycoflora Slovaca. Mycelium, Šaľa.
- Toman, J. 1979. K některým problémům národních jmen. In Holub, J. (ed.), K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6. p. 119–126.
- Tomšovic, P. 1979. Rozčleňování rodů a národní nomenklatura. In Holub, J. (ed.), K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie Českoslov. Akad. Věd 6. p. 169–170.
- Tonsoris, J. 1771. Sana consilia medica, aneb Zdravá radda lékařská, podávawgjcý z křesťanské lásky užitečné lékařstwj, na wětšsým djle domácí, z hodnowěrných doktorů lékařských proti rozličným nemocem lidského těla, s připogenau domownj apatěckau. Skalica.
- Topercer, J., Kovalik, P., Murin, B., Pačenovský, S. & Mandzak, P. 2007. Návrh pravidiel slovenského názvoslovía vtákov. Kultúra slova 41/5: 268–277.
- Trapl, S. 1921. Rosického botanika pre vyššie triedy stredných škôl. Slovenské vydanie dľa piateho, celkom prepracovaného vydania českého. Česká grafická unie, Praha.
- Ujhelyi, J. 1959. Species Sesleriae generis novae. Feddes Repert. Spec. Nov. Regni Veg. 62: 59–70.
- Urban, P. 1996. Ako je to s novým slovenským názvoslovím stavovcov? Chrán. Územia Slov. No. 29: 10–12.
- Valkovičová, L. 2010. Popínavky potrebujú priestor. Záhradkár 2010/1: 59–64.
- Vančurová, R. & Kühn, F. 1968. Poľnohospodárska botanika. Systematika rastlín. Slovenské vydavateľstvo pôdohospodárskej literatúry, Bratislava. [Preložili M. Benková & J. Medovič.]
- Vávra, J. 1926. Slovenské názvoslovie rastlín i synonyma s ich menami latinskými a inorečovými. Sväzok I. a – I (lobdička). Msc., depon. in Archív literatúry a umenia SNK, Martin, sign. 136 G3.
- Vávra, J. 1927a. Slovenské názvoslovie rastlín i synonyma s ich menami latinskými a inorečovými. Sväzok II. I (lobelka) – v (vlas devojčí). Msc., depon. in Archív literatúry a umenia SNK, Martin, sign. 136 G4.
- Vávra, J. 1927b. Slovenské názvoslovie rastlín i synonymov s ich menami latinskými a inorečovými. Sväzok III. v (vlas žabí) – ž. Msc., depon. in Archív literatúry a umenia SNK, Martin, sign. 136 H1.
- Vávra, J. 1927c. Slovenské názvoslovie rastlín (Názvy rastlín). Časť latinsko-slovenská s dodatkom českým, nemeckým a maďarským. Sväzok I. (Abies – Ribes). Msc., depon. in Archív literatúry a umenia SNK, Martin, sign. 136 H1.

- Vávra, J. 1927d. Slovenské názvoslovie rastlín s ich menami latinskými a inorečovými. Časť latinsko-slovenská s dodatkom inorečovým. Sväzok II. (Ribes – Zosteria). Msc., depon. in Archív literatúry a umenia SNK, Martin, sign. 136 H2.
- Vido, J. 1955. Huby našich hôr a lúk. Štátne telovýchovné nakladateľstvo, Bratislava.
- Vierhapper, F. 1906. Monographie der alpinen *Erigeron*-Arten Europas und Vorderasiens. Beih. Bot. Centralbl. 19/2: 385–560.
- Wolff, J. & Throllová, A. (eds.) 2008. Encyklopédia záhradných rastlín. Fortuna Libri, Bratislava.
- Záhorovská, E., Hindák, F., Javorčíková, D. & Pišút, I. 1995. Systém a evolúcia nižších rastlín. Univerzita Komenského, Bratislava.
- Zmoray, I. 1947. Z problémov slovenského prírodovedného názvoslovia. Prír. Sborn. 2/1: 1–18.